

Rapport 2008:47 R

Granskning av utbildningarna i historia

Nationell bild

Till denna rapport finns även:

[Beslut om fördjupade granskningar >>](#)

[Beslut om examensrätter efter fördjupade granskningar >>](#)

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Granskning av utbildningarna i historia

Utgiven av Högskoleverket 2008

Högskoleverkets rapportserie 2008:47 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, utvärderingsavdelningen, **Stella Annani**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Foto: Photodisc

Tryck, omslag: KPH Trycksaksbolaget AB, Uppsala, december 2008

Tryck, inlaga: Högskoleverkets kontorsservice, Stockholm, december 2008

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Sammanfattning	5
Högskoleverkets reflektioner	7
Utgångspunkter och tillvägagångssätt	11
EXPERTERNAS RAPPORT	13
Missiv	15
Nationell bild	17
Inledning	17
Historieämnet: tematik och teori	20
Dialog med omvärlden	24
Utbildning på grundnivå	30
Utbildning på avancerad nivå	38
Utbildning på forskarnivå	40
Sammanfattning och rekommendationer	57
Göteborgs universitet	63
Högskolan Dalarna	67
Högskolan på Gotland	71
Högskolan i Halmstad	75
Högskolan i Gävle	79
Högskolan i Jönköping	81
Högskolan i Kalmar	85
Högskolan Kristianstad	89
Karlstads universitet	93
Linköpings universitet	97
Luleå tekniska universitet	101
Lunds universitet	105
Malmö högskola	109
Mittuniversitetet	113
Mälardalens högskola	117
Stockholms universitet	121
Södertörns högskola	125
Umeå universitet	129
Uppsala universitet	133
Växjö universitet	137
Örebro universitet	141
Bilaga: Nyckeltal för grundnivå och avancerad nivå för perioden 2003–2007	145

Sammanfattning

Föreliggande rapport ger en nationell bild av utbildningarna i historia samt granskar kvaliteten på dessa. På grundnivå och avancerad nivå granskas utbildningar vid 21 lärosäten, och på forskarnivå vid 9 lärosäten som innehar examensrätt för doktorsexamen.

En expertgrupp, sammansatt av två svenska experter och två från de nordiska grannländerna, har bistått Högskoleverket med sin sakkunskap vid granskningen. Deras bedömning redovisas i experternas rapport, som innehåller två delar: en nationell bild som inleds med en ämneshistorik och som i övrigt redogör för den samlade bilden av kvaliteten på de utvärderade utbildningarna, och en del där det redogörs för varje utbildning i historia vid respektive lärosäte. Ett sekretariat vid Högskoleverket har bistått gruppen genom att bland annat säkerställa att aspekter och kriterier redovisats på ett konsekvent sätt och genom att bearbeta den stora mängd statistik som lärosätena levererat.

Utbildningarna i historia vid de svenska lärosätena håller över lag en god kvalitet. Experterna delar därmed i stort den bedömning som gjordes av den bedömargrupp som utvärderade utbildningarna i historia år 2002. Progression och forskningsanknytning är generellt sett väl tillgodosedda på samtliga nivåer. Upplägget på utbildningen på grundnivå vid de olika lärosätena är med ett par undantag densamma överallt. Lärarna är oftast mycket välmeriterade, aktiva forskare. Ett problem som dock är förknippat med detta är att det finns en tendens på vissa håll att tillsvidareanställda lärare ägnar stora delar av sin tid åt forskning medan undervisningen på grundnivå i stor utsträckning sköts av visstidsanställda. Ett annat problem som experterna för fram är den mängd administration som många gånger åläggs de tillsvidareanställda lärarna.

Den avancerade nivån, framför allt masterutbildningarna, står i startgroparna och det är ännu för tidigt att säga så mycket om den. Men experterna är även här positivt inställda till progression och nivå. De mest välmeriterade lärarna undervisar på de högre nivåerna. Det som kan vara problematiskt är att utbildningarna har så pass olika uppläggning, framför allt när det gäller omfattningen av högskolepoäng för magisteruppsats och masteruppsats, att det kan försvåra studentmobiliteten.

Utbildning på forskarnivå har utvärderats vid lärosäten som bedriver forskarutbildning med examinationsrätt för doktorsexamen, men kommenteras även för Södertörns högskola och Malmö högskola, som inom ramen för nationella forskarskolor bedriver forskarutbildning utan examinationsrätt i samarbete med ett universitet. Forskarutbildningen vid Linköpings universitet har däremot inte ingått i granskningen då den utvärderades nyligen i samband med Högskoleverkets utvärdering av tvärvetenskapliga forskarutbildningar.

Forskarutbildning i historia bedrivs även vid Högskolan i Jönköping men den har heller inte utvärderats eftersom underlag för bedömning saknats.

Forskarutbildningen håller god kvalitet. Den doktorandenkät som Högskoleverket utfört i samband med utvärderingen vittnar om att doktoranderna i allmänhet är nöjda med sin utbildning. Doktoranderna tycker själva att de har relativt goda försörjnings- och arbetsvillkor, men de önskar en bättre förberedelse för livet efter disputationen. Detta är något som experterna instämmer i.

Slutligen har expertgruppen beaktat historieämnets ställning när det gäller internationalisering. De konstaterar att även om historia håller sig uppdaterad när det gäller internationella teorier och metoder så är den komparativa historien och internationell historia (i betydelsen andra länders historia) på tillbakagång. Historieämnet är i Sverige nationellt orienterat, vilket inte är något att förvåna sig över. Så är fallet i de flesta andra länder i Europa. Det är en naturlig följd av att ämnet alltsedan det professionaliserats i slutet av 1800-talet varit förknippat med nationalstatens utveckling. Det behövs dock kunniga historiker som kan bistå samhället med initierade analyser av det som händer i världen och som kan ge en bakgrund till dessa händelser. För det krävs förstärkta satsningar på internationalisering. Inte minst behöver svenska forskare uppmuntras att publicera sig i internationella tidskrifter och för det behövs stöd i form av resurser till språkgranskning. Det behövs också ytterligare satsningar på komparativ forskning och på forskningsresor utomlands.

Högskoleverkets reflektioner

Högskoleverket tackar experterna för ett gediget och väl utfört arbete; i synnerhet rapportens generella del – den nationella bilden – bidrar med en intressväckande och ingående studie av huvudområdet historias ställning vid de svenska lärosätena. Rapporten har goda förutsättningar att utgöra såväl ett användbart redskap i lärosätenas kvalitetsarbete, som ett underlag för beslutsfattare. Den kommer även att kunna bistå studenter med information inför val av utbildning.

Några av de aspekter som experterna tar upp i sin rapport ser Högskoleverket anledning att särskilt lyfta fram och kommentera.

Historieämnet är populärt och utbildningarna över lag välfungerande

Historieämnet är ett populärt ämne som drar till sig många studenter och doktorander. De student- och doktorandenkäter som Högskoleverket utförde under våren 2008 bekräftade den bild som presenterades vid den senaste utvärderingen av historia år 2002¹. Uppläggningsen av utbildningarna, som i stort ser likadan ut vid samtliga lärosäten, är genomtänkt med en god progression. Forskningsanknytningen garanteras bland annat genom att lärarna i allmänhet är forskarutbildade och aktiva forskare.

Doktoranderna är enligt den enkät som Högskoleverket genomfört generellt sett nöjda med sin utbildning och sina försörjnings- och arbetsvillkor. De anser dock att mer kunde göras för att förbättra deras utsikter efter disputationen så väl vad gäller möjligheter till forskning, genom postdoktorstjänster, som att bättre överblicka arbetsmarknaden även utanför akademien.

Högskoleverket kan konstatera att utbildningen över lag håller en god nivå och lever upp till de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen.

Utbildningen på grundnivå behöver prioriteras

Lärarna i historia är med få undantag aktiva forskare. Detta är i sig mycket positivt men för samtidigt med sig att grundnivån vid en del lärosäten till alltför stor del sköts av visstidsanställda. Med detta inte sagt att visstidsanställda är sämre lärare, men kontinuiteten vad gäller tydligt ansvar för kursutveckling och pedagogisk utveckling, samt stabiliteten i utbildningen riskerar att drabbas. Intrycket är att den tillsvidareanställda personalstyrkan i en del fall behöver förstärkas så att dess tid för forskning i mindre utsträckning än idag behöver täckas upp av visstidsanställda.

1. Högskoleverkets rapportserie 2003:12 R.

Av expertgruppens granskning framgår även att det vid några lärosäten fortfarande är en relativt stor del av lärarna som undervisar på grundnivån som inte är forskarutbildade. Detta trots att tillgången på disputerade lärare torde vara god.

Högskoleverket uppmanar lärosätena att vara observanta så att inte undervisningen på grundnivån blir lidande på bekostnad av forskningen. Det är också viktigt att de lärare som undervisar är forskarutbildade och aktiva forskare så att studenterna får en utbildning som är forskningsbaserad.

Lärarna tyngda av administration

Det framgår att det vid flera lärosäten ingår mycket administration i lärarnas tjänstgöring, vilket också kan bidra till att lärarnas arbetssituation blir för tung. Om detta har Högskoleverket nyligen publicerat en rapport². Historiker tycks också vara eftertraktade för administrativa uppdrag vid fakultet m.m. och för uppgifter som experter vid forskningsråd – uppdrag som många gånger utförs utan nedsättning i tjänsten.

Högskoleverket uppmanar lärosätena att förbättra sina administrativa rutiner och/eller bistå lärarna med ett bättre administrativt stöd så att de i högre grad kan koncentrera sig på sina huvuduppgifter, att undervisa och att forska.

Internationaliseringen behöver förstärkas

Experterna vill i sin rapport problematisera begreppet internationalisering. De menar att det behöver utarbetas tydliga och detaljerade riktlinjer/kriterier för hur man på ett jämförbart sätt kan mäta graden av internationalisering vid de granskade lärosätena. Exempelvis bör lärarnas publikationer kategoriseras efter i vilket sammanhang de publicerats.

Experterna konstaterar trots allt att lärarna/forskarna i historia publicerar sig en hel del men de internationella publikationerna bör öka. Endast ett fåtal av de doktorsavhandlingar som publicerats under den aktuella perioden 2003–2007 är skrivna på engelska. Till viss del kunde lärosätena råda bot på detta genom att förbättra möjligheterna till språkgranskning, menar experterna. Det behövs även fler avhandlingar och övrig forskning om andra länders historia – inte minst komparativ historieforskning som är på tillbakagång i Sverige.

Högskoleverket delar expertgruppens uppfattning om att större ansträngningar behövs för att öka utbytet med omvärlden och för att bistå samhället med kunniga historiker som kan ge en initierad bakgrund till den politiska händelseutvecklingen i världen.

2. Frihetens pris – ett gränslöst arbete. En tematisk studie av de akademiska lärarnas och institutionernas arbetssituation. Högskoleverkets rapportserie 2008:22 R.

En jämnare könsfördelning bland framför allt doktorander och lärare bör eftersträvas

Det är alltjämt en påfallande manlig dominans när det gäller fördelningen mellan manliga och kvinnliga lärare. Detta gäller i synnerhet de tillsvidareanställda lärarna; bland de visstidsanställda finns fler kvinnor. Man kan dock förmoda att bilden håller på att förändras. Av de avhandlingar som publicerades under den aktuella femårsperioden var 40 procent skrivna av kvinnor.

Det finns trots allt miljöer som varit framgångsrika i att rekrytera kvinnliga lärare/forskare och där könsbalansen är jämn bland de tillsvidareanställda lärarna. Hit hör Örebro universitet, Växjö universitet och Södertörns högskola. Vid Örebro universitet är det också en jämn könsbalans bland doktoranderna.

Anmärkningsvärt är att nästan hela utbildningen på forskarnivå vid Stockholms universitet sköts av manliga lärare.

Högskoleverket rekommenderar lärosätena att utarbeta strategier för att skynda på utvecklingen mot en jämnare könsfördelning bland de tillsvidareanställda lärarna och bland doktoranderna.

En större kompatibilitet mellan de olika magister- och masterutbildningarna vore önskvärd

Det är glädjande att experterna generellt sett är positiva till nivå, progression och möjlighet till fördjupning på magister- och masterutbildningarna. Samtidigt gynnar det inte studentmobiliteten att t.ex. magisteruppsatsers omfattning kan variera mellan 15 och 30 högskolepoäng. Ett enhetligare poängsystem efterlyses av experterna och Högskoleverket instämmer i detta.

Fördjupad granskning

Huvudområdesutbildningar eller forskarutbildningar som utifrån underlaget indikerar brister när det gäller t.ex. lärarkapacitet, lärarkompetens, handledarkompetens, akademisk miljö och kravnivåer kommer att väljas ut för djupare granskning. Samma sak gäller om bedömningsunderlaget är så pass bristfälligt att det inte går att uttala sig om ifall kvaliteten på utbildningen håller en acceptabel nivå. Det innebär att Högskoleverket tillsammans med experter gör platsbesök för att säkrare kunna bedöma kvaliteten i utbildningen.

Utgångspunkter och tillvägagångssätt

Högskoleverket har sedan 2001 ett regeringsuppdrag att i sexårscykler utvärdera alla utbildningar som leder till generell examen eller yrkesexamen samt forskarutbildningar. I den första cykeln, 2001–2006, utvärderades program som ledde till yrkesexamen, huvudämnen i generella examina (kandidat- och magisterexamen) inom grundutbildningen, samt forskarutbildningar.

På våren 2007 avslutades ett antal utvärderingar av den utbildningsverksamhet som bedrevs året 2006. Redan under hösten 2007 initierades utvärderingar som avsåg verksamheten 2007 och som var de första i en ny sexårig utvärderingscykel.

Högskoleverket har valt att i den nya utvärderingscykeln årsvis samla granskningar av huvudområden, yrkesexamina och forskarutbildningar i större kunskapsområden. Det första året granskas utbildningar inom historisk-filosofiska området och pedagogiska utbildningar, året därpå övriga samhällsvetenskaper, osv. Denna gruppering av utbildningar har bl.a. inneburit att vissa kommit att bli föremål för förnyad utvärdering efter en betydligt kortare period än andra. Här kan nämnas som exempel att under 2007 granskades idé- och lärdoms-historia och filosofiämnen, vilka utvärderades så sent som 2004. Historia utvärderades under förra cykeln 2002 och rapporten kom 2003.

Utvärderingsmodellen har dessutom förändrats. Fortfarande baseras modellen på kollegial bedömning (peer review), men vissa nya moment har utvecklats. En förändring är att Högskoleverket nu begär in kvantitativa data för fem år tillbaka i tiden, mot tidigare två år. I vissa tidigare utvärderingar har uppgifter fem år tillbaka i tiden begärts in rörande forskarutbildningar. Till största del är det samma typ av uppgifter som efterfrågas, t.ex. omfattningen av lärarnas undervisning, antal helårsstudenter och helårsprestationer, antal doktorander, undervisningstäthet och antal examinerade uppsatser. Data för perioden 2003–2007 kommer i förekommande fall att presenteras i grafer och tabeller.

En annan förändring är en ökad användning av nyckeltal, vilka räknas fram ur de kvantitativa uppgifterna. Nyckeltalen ger en bild av utbildningarnas lärarkapacitet, lärarkompetens, handledarkompetens, prestationsgrad och andel tillsvidareanställda.

Självvärderingsmomentet är fortfarande kvar men i mindre omfattning. Som tidigare ska bland annat utbildnings- och kursplaner med litteraturlistor bifogas. Nyttillkomna uppgifter inkluderar förteckningar över lärares publikationer.

En annan förändring är att utvärderingens första fas inte omfattar platsbesök. Dessa har delvis ersatts av webbenkäter som skickas ut till studenter, lärare och doktorander.

Sammantaget ska detta underlag ge en översiktlig nationell bild av ett huvudområde eller forskarutbildningsämne. Utifrån denna väljs sedan huvudområdesutbildningar eller forskarutbildningar ut för fördjupad granskning. Skäl till fördjupad granskning kan till exempel vara bristande bedömningsunderlag eller att Högskoleverket av andra skäl inte kan säkerställa att kvaliteten är tillfredsställande utan att göra platsbesök.

Den 1 juli 2007 infördes en ny Bologna-anpassad examensordning. Den innebar bland annat att en avancerad nivå infördes mellan grundnivå och forskarnivå. Magisterexamen blev placerad på denna mellannivå, liksom en ny tvåårig masterexamen. Universitet och högskolor med vetenskapsområde fick en generell rätt att utfärda masterexamen. De högskolor som vill bedriva tvåårig masterutbildning, utan att ha rätt att bedriva forskarutbildning inom visst vetenskapsområde, får däremot ansöka om masterexamensrätt. Dessa ansökningar prövas av Högskoleverket. Sådana examensrättsprövningar har genomförts under 2007 och 2008.³

Förutom en ny nivåplacering av de olika examina har den nya examensordningen infört begreppet huvudområde. Lärosätena äger själva rätten att definiera sina huvudområden och, i universitetens fall, forskarutbildningsämnena.

Med den nya nivåindelningen och begreppet huvudområde är det inte lika lätt som tidigare att tala om t.ex. A-, B- eller C-nivå, grundkurs, fortsättningskurs och fördjupningskurs. Dessa begrepp är dock fortfarande ytterst levande inom akademien liksom bland experterna. De kan i nuläget knappast ersättas av andra väldefinierade begrepp som anger vad utbildningen omfattar, dess nivå och progressionen inom den. I den föreliggande rapporten använder Högskoleverket därför utbildningsanordnarnas och experternas termer.

Delrapport

Föreliggande rapport ger en nationell bild av utbildningarna i historia samt granskar kvaliteten på dessa utifrån det material som skickats in. Under våren 2009 kompletteras rapporten med resultat från de utbildningar som genomgått fördjupad granskning. Den rapporten kommer endast att finnas tillgänglig på Högskoleverkets hemsida.

Uppdraget

Experterna för uppdraget utgjordes av professor emerita Eva Österberg (ordförande), docent Christer Öhman, professor Jens E. Olesen (Greifswald) och professor Max Engman (Åbo akademi). Sekretariatet utgjordes av projektansvariga Stella Annani och utredaren Sara Karlsson. Projektassistent Katarina Hall har hanterat det stora sifferunderlaget.

3. Högskoleverkets rapportserie 2007:46 R och 2008:21 R.

EXPERTERNAS RAPPORT

Missiv

Till Högskoleverket

2008-12-01

Granskning av utbildningarna i historia

Högskoleverket har under 2008 granskat utbildningar i huvudområdet historia på grundnivå och avancerad nivå, samt forskarutbildningsämnet historia på forskarnivå. Granskningen har resulterat i föreliggande rapport.

För granskningen utsågs fyra experter:

Professor emerita Eva Österberg (ordförande), Lund

Docent Christer Öhman, Uppsala

Professor Max Engman, Åbo akademi

Professor Jens E. Olesen, universitetet i Greifswald

Vi grundar vår granskning på den information vi fått från utbildningsanordnarnas självvärderingar med bilagor.

Härmed överlämnas vår rapport till Högskoleverket.

Eva Österberg

Christer Öhman

Max Engman

Jens E. Olesen

Nationell bild

Inledning

Människa, livsinnehåll och förändring

Historieämnet rör ytterst *människan* som social och kulturell varelse, ensam och i grupp, samt *tid* och *förändring*. Historia som en genomtänkt vetenskap – bearbetningen av det förflutna med specifika kritiska metoder och narrativa grepp – har i sig en lång historia. Den kan i Västeuropa räknas från antiken och medeltiden, men hänförs i sin moderna form snarast till slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Från denna sistnämnda tid har ämnet vidareutvecklats dynamiskt i olika riktningar under den senaste hundraårsperioden, genom en breddning av de ämnen som tas upp, precisering av källkritiska och andra metoder samt internationalisering framför allt genom teorier och teoretiska begrepp.

Historia som universitets- och högskoleämne har en lång tradition och ämnet är i nuläget väl företrätt i hela riket. Satt i relation till övriga discipliner inom humanistisk fakultet är ämnet stort; år 2007 hade historia i hela Sverige sammanlagt nära 3 000 helårsstudenter inom grundnivå och avancerad nivå och uppemot 200 forskarstuderande. Historiemiljöerna har dessutom generellt en markant forskningsinriktning. Den kommer till synes inte bara i att lärarna i regel forskar själva utan även i att undervisningen på samtliga nivåer har inslag av forskningsorientering och vetenskaplig fördjupning.

I forskningspolitiska resonemang under senare år har historieämnet vid universiteten ibland betecknats som en del av de så kallade *livsvetenskaperna*, en term som då också innefattar medicin och naturvetenskap. Detta har att göra med historikernas fokus på människan och hennes betingelser. Men historikernas bidrag till *livsvetenskaperna* utgörs av deras analyser av människor som samhälls- och kulturvaror – däremot mindre som biologiska varelser där andra discipliner besitter större kunskaper. Däremot kan historiker givetvis samarbeta med naturvetare och medicinare för att just överbrygga skiljelinjen mellan natur och kultur och gemensamt tackla problem av stor betydelse för nutid och framtid.

Historieämnets dominerande inriktning är emellertid trots allt den som snarare skulle kunna kallas för *livsinnehållsvetenskap*. Precis som medicinare studerar historiker visserligen hur människor överlevt, fått sjukdomar och blivit friska – eller dött. Men de historiserar och problematiserar snarare demografin, sjukdomspanoramat och diagnoserna än utreder sjukdomarnas orsaker, förlopp och bot. I likhet med andra humanister, religionsforskare och samhällsvetare ställer historiker däremot ofta frågor om hur människor i olika tider sett på livet och dess mening, haft föreställningar om döden och livet efter detta, haft makt eller varit maktlösa, klarat av de sociala problem som

de stött på, arbetat för sin överlevnad och skapat samhällliga system och normer, trott på Gud eller andra utomvärldsliga krafter, hittat på nya idéer eller näringar, format politik och internationella relationer, slagits emot varandra eller åstadkommit fred, krävt rättigheter och reformer eller gjort uppror, haft vänner och älskat, fött barn och tagit hand om dem, konstruerat ideologier och monterat ner dem, och så vidare. Med andra ord ställer historiker frågor om hur människor arbetat och skapat social ordning, sammanhang, innehåll, mål och glädje i sina liv eller åtminstone försökt hantera dem i olika kulturella och samhällliga former.

Mer än vad som gäller för många andra humanister och samhällsvetare ligger det dessutom i historikernas ämnestradition att vara observanta på att det mesta förändras, om ock inte alltid snabbt. Historikerna studerar förändringar över tid och hur olika krafter bryts eller hänger ihop i en specifik tid. Precis som Augustinus på medeltiden menade, förväntas historiker kunna reflektera över dået, nuet och framtiden genom att sträcka ut tanken och på det viset gå utanför den lilla begränsade cirkel som är här och nu. Detta är nödvändigt för att vi ska kunna se kritiskt också på vår egen tid, med hjälp av scenarier från det förflutna. Det gäller att inte fastna i ett slags nuets provinsialism där perspektiven är korta och inga insikter dras av förflutna katastrofer eller goda idéer. Det är både existentiellt, etiskt och politiskt angeläget att berika sin kunskap och reflexion om hur människor i andra rum och tider försökt hantera de problem som de ställts inför.

Historiker har alltså en väsentlig humanistisk och samhälllig uppgift. De har också ett stort ansvar då de bearbetar det förflutna och förmedlar kunskap om detta. Historien kan användas på olika sätt, på gott och på ont, det visar världsutvecklingen om och om igen. Temat om historieskrivarens makt och ansvar är lika aktuellt som någonsin. Dagens historiker är starkt medvetna om problematiken inte minst i ljuset av den ökande forskningen om 1900-talets olika politiska och ideologiska trauman: världskrigen, Förintelsen, folkmord i Sovjetunionen, Afrika och Asien, rasism och svält.

Förändringar sedan förra granskningen

Historieämnet utvärderades grundligt 2002 och utvärderarna gav då en initerad översikt över ämnets inriktning⁴. Utgångspunkten var att ämnet rymmer olika kunskapsteoretiska positioner och metoder och har en stor spännvidd i fråga om de ämnen som behandlas. Därför ansågs det inte möjligt att formulera någon entydig ämnesdefinition, utan utvärderarna försökte istället antyda några drag i ämnets utveckling under andra hälften av 1900-talet. Expertgruppen delar dessa bedömningar. Många av de tendenser som utkristalliserades 2002 vad gäller utbildningen i historia eller tematiska, kronologiska och teoretiska fokuseringar inom forskningen är även nu klart synliga. En del har förstärkts. I den meningen har inga genomgripande förskjutningar

4. Högskoleverkets rapportserie 2003:12 R.

skett under den senaste femårsperioden, vilket ju inte heller är att vänta efter så pass kort tid. Större strömkantringar i utbildningen och forskningen inom ett sedan länge väl etablerat ämne är knappast att förvänta. Ändå finns det skäl att nedan dröja vid några utvecklingsdrag.

Organiseringen av utbildningen har inte förändrats dramatiskt sedan den senaste utvärderingen. Dock märks nu försöken att via *masterutbildningar* och nya poängsättningar på olika moment i undervisningen anpassa utbildningen till europeiska mönster (*Bologna-processen*). Ännu är det emellertid för tidigt att på allvar utvärdera effekterna av detta.

Ämnet framstod redan vid den senaste utvärderingen som i stort sett väl-skött och väl fungerande vad avser studieplaner, kurser, lärarnas kompetens, krav, kvalitet och studieresultat inom grundutbildningen. Detsamma gäller denna gång. Enkäter visar att studenterna i allmänhet är nöjda med sin utbildning i historia. Det som kan framstå som bekymmersamt är det *sviktande studerandeantalet* generellt vid universiteten och högskolorna under senare år. Historieämnet har på de stora universitetsorterna ändå klarat sig ganska väl och sluppit drastiska nedskärningar. Men i vissa av de mindre högskolemiljöerna har situationen ingett oro. På sina håll håller fusioner på att ske mellan universitet/högskolor för att motverka nedläggningar och försöka finna nya former för samarbete. Exempelvis ska Växjö universitet och Högskolan i Kalmar gå samman. Det förefaller vara en klok utveckling och i historieämnet torde lärarna i Kalmar kunna komma att utgöra en intressant förstärkning av specialkompetensen för medeltiden och tidigmodern tid i Växjö.

Inom forskarutbildningen skönjer man nu allt tydligare följderna av de *forskarskolor* som på olika orter och i olika omfattning bidrar till utbildningen av doktorer i historia (den nationella forskarskolan i historia med säte i Lund, genusforskarskolan i Umeå, forskarskolan med inriktning på Östersjöforskning vid Södertörn). Allmänt sett framgår även hur forskarutbildningen på alltfler orter blivit en uppgift för flera av de tillsvidareanställda lärarna med docent- eller professorskompetens. Även om lärostolsprofessorerna särskilt i Uppsala och Lund fortsatt att under perioden ta ett huvudansvar för handledningen av forskarstuderande, är det uppenbart att reformen med befordrade professorer bidragit till att sprida detta ansvar på fler händer.

En ökad strävan till *nationellt och internationellt samarbete* framgår på flera sätt under perioden, samtidigt som nordiskt samarbete kanske kommit mera i skymundan bland de yngre forskarna, särskilt om man jämför med decennierna närmast efter andra världskriget. Men bilden är sammansatt. Internationellt och nordiskt samarbete går ofta hand i hand. Nordiskt samarbete i nätverkens eller projektens form finns på flera universitet/högskolor (till exempel Lund, Stockholm, Gotland, Uppsala, Göteborg och Mittuniversitetet). Vid Lunds universitet finns ett särskilt Centrum för Danmarksstudier med en historiker som föreståndare. I Uppsala samarbetar historiker med kollegor i Finland och Norge. Nordiska konferenser ordnas med jämna mellanrum både för historieämnet generellt och för nordiska kvinno- och genushistoriker.

Åtskilliga svenska historiker framträder aktivt på världskongresserna i historia, liksom på amerikanska och europeiska återkommande historiekonferenser.

Ännu är historieämnet dock (jfr nedan) i huvudsak nationellt i bemärkelsen att de flesta lärare och doktorander dels publicerar sina verk på svenska, dels väljer att studera svenska material och ämnen. Bilden är emellertid här inte alldeles entydig; på vissa orter ingår lärare i internationella nätverk som gör att de ganska ofta publicerar på engelska (till exempel genus- och kvinnohistoria, historisk demografi, stadshistorisk forskning, forskning om historiebruk och historiekultur).

Historieämnet: tematik och teori

Kultur- och samhällsvetenskap

I den senaste utvärderingen påpekade utvärderarna att historieämnet i jämförelse med situationen på 1960- och 1970-talen i viss mån blivit mer humanistiskt än samhällsvetenskapligt, om man ser till forskningsteman, teoretisk inspiration och samarbetspartners. Detta framstår fortfarande som en adekvat iakttagelse. Den ska emellertid inte överdrivas. Som framgår i analysen av forskarutbildningen, är det flera historiska miljöer i landet som markerar sin inriktning på *modern politisk historia* eller *samtidshistoria*, till exempel Stockholm, Södertörn, Lund, Malmö, Örebro och Växjö. 1800-talet står inte längre i fokus på samma sätt som under 1960- och 1970-talens socialhistoriska strömningar. Istället är det nu 1900-talets historia som i hög grad upptar intresset, antingen det sedan handlar om exempelvis utvidgningen av medborgarrätten till nya grupper, omhändertagandet av barn i "barnens århundrade", filantropiska projekt mot den sociala nöden, kvinnors utträde i den offentliga sfären, folkhemmet och välfärdstatens problem, Olof Palme som politiker, kalla krigets berättelser eller folkmord utanför Sveriges gränser. Uppenbart förekommer på flera orter gott samarbete i projektform mellan historiker och bland andra sociologer, ekonomhistoriker, statsvetare eller kulturgeografer. Olika dimensioner av vad som kan kallas medborgarrätt fokuseras ofta i en kombination av politisk historia och genushistoria; detta är en märkbar profil bl.a. vid Södertörns högskola och Stockholms universitet. Historieämnet har sålunda fortfarande en *samhällsvetenskaplig* profil.

Ändå är det en stark tendens på flera institutioner att numera prioritera *kulturvetenskaplig* forskning. Det framgår kanske särskilt tydligt i projekt i Lund och Umeå. Den kulturanalytiska orienteringen har i vissa avseenden förstärkt historieämnets identitet som ett humanistiskt ämne. I projekt och nätverk samarbetar nu historiker ofta med religionsforskare, idéhistoriker, litteratur-, film- eller konstvetare. På ett övergripande plan hänger detta samman med internationella strömkantringar. Under 1970- och 1980-talen influerades historieämnet av den franska *Annales*-traditionens fascination inför kultur och mentalitet. Ungefär samtidigt inträffade det som benämns den "antropologiska svängningen". Senare har den "lingvistiska svängningen" medfört

en ökad känslighet för ord, begrepp och berättelse i det stoff som lämnats till eftervärlden, liksom en insikt om hur dåtidens förståelse av omvärlden formades som en konstruktion av de fördomar, kunskaper och värderingar som man då hade. Nutidens analyser av dåtidens texter måste följaktligen dekonstruera dessa mönster i texterna, utan att därmed lägga nutidens fördomar på dåtidens – det är en subtil och komplicerad uppgift, viktig att genomföra för att berika vår bild av de historiska förloppen. Från och med början av 2000-talet diskuteras vid seminarieborden ofta ”cultural studies”, en inriktning där samtidens diskurser analyseras bland annat genom populärkulturella yttringar. Flera forskningsprojekt under senare år förenar inspiration från ”cultural studies” och genusvetenskap. Samtidigt är andra former av kulturhistoria vanliga inte minst i studiet av äldre perioder: till exempel tidigmodern rättskultur och politisk kultur, maktens retorik, ritualer och legitimeringsstrategier. Rättsligt material utgör ofta en fruktbar ingång till studier av magi, andra trosföreställningar, manlighetsideal, sexualitet, hederskultur eller våldets kulturhistoria över lång tidsaxel.

Samband med den kulturhistoriska svängningen men även den politiska historien har ett annat slående drag i ämnet under senare år. Intresset har ökat för att studera *religionens* inverkan på människor och samhällen, i Sverige och andra länder. Sekularisering ses inte längre alltid som en lineär process och själva begreppet har underkastats kritik, samtidigt som forskningen kunnat påvisa perioder då sekularisering bryts mot konfessionalisering. Världsutvecklingen idag har utan tvivel gjort forskarna mer lyhörda för problem som har med politiska diskurser, användningen av historien i nutid, och möten mellan religioner och kulturer att göra.

Genusvetenskaplig inspiration märks under senare år dels i kvinnohistoriska projekt och avhandlingsämnen som till exempel genom ett projekt i Uppsala kring kvinnors arbete under tidigmodern tid. Dels är den inte minst tydlig också i studiet av sexualitet, manlighet, eller heteronormativitet som ett mönster att tänka där relationen mellan man och kvinna fått konstituera det normala i samhället och avvikelser från denna norm utsatts för förtigandets strategi, utstötnings- eller marginaliseringsprocesser. Genushistoria är ett påfallande internationellt välfungerande område, och svenska genusforskare (kvinnor och män) ingår i nationella, nordiska och internationella nätverk. Genusinriktad historia märks både i kombination med politiska, kulturella och sociala analyser inom ämnet; den är gränsöverskridande på flera sätt och har också tagit intryck av postkoloniala studier som pekat på européernas svårigheter att frigöra sig från koloniala maktstrukturer och nedsättande synsätt i sina möten med andra kulturer. Under begreppet intersektionalitet försöker genusvetenskapen problematisera relationerna mellan framför allt ras, etnicitet, klass och kön ur ett maktperspektiv. I zonen mellan genus- och socialhistoria ligger bland annat satsningar på forskning om män och våld vid Umeå universitet.

I gränsytan mellan politisk historia och kulturstudier ligger dessutom forskningen kring begrepp som *historiemedvetande*, *historiebruk* och *historiekultur*. Den har likheter med historiografi genom att undersöka framställningar av historien, representationer av historiska processer eller gestalter. Men medan historiografi i den klassiska utformningen uppehåller sig vid skiftningar i forskarnas uppfattningar, och orsakerna till dessa, tar forskningen om historiemedvetande och historiekultur sig hellre an bilderna av historien i populär kultur, på museer, i skolan eller dagsaktuell debatt. Den kopplas dessutom ännu mer till frågan om hur historia använts – eller icke använts – i olika samhällen för att tjäna övergripande ideologiska eller politiska syften men också för att underhålla eller skapa folklig identifikation. Inte minst i Lund och Linköping/Norrköping har det under perioden pågått stora projekt med denna inriktning. Men problem förknippade med hur historien brukats och reproducerats studeras i flera av de historiska miljöerna idag. De lärdomar som kan dras av hur Förintelsen och andra folkmord trängts undan i historieskrivningen i vissa länder och lyfts fram i minneskultur i andra länder har varit en sfär där olika åsikter brutits.

Den kulturella och språkliga svängningen kan nog allmänt sägas ha medfört att unga historiker ofta ställer frågor som har med *synen på, talet om, diskursen rörande, bilden av* eller *berättelserna om någonting* i historien att göra. Frågorna handlar många gånger snarare om att *förstå hur* något uttrycks, formuleras, sätts samman, får följder och så vidare, än om att *förklara varför* något hänt. Förklaring och kausalitet har annars utgjort en klassisk fokusering i ämnet – och gör det för många historiker fortfarande. Utan att överdriva skillnaderna kan man idag finna en viss brytning mellan de historiker som menar att ämnet allt framgent, och kanske med förnyad kraft, måste sträva efter att fastställa sanningar och orsaker i en mer positivistisk tradition, och de som hellre ansluter till hermeneutikens frågor om mening och förståelse. Teorianvändning handlar idag mer om att finna teoretiska begrepp som fungerar som förståelseredskap än att applicera större samhällsteorier. Förändringsförloppen återfinns inte alltid som fokus i analysen utan kan vara inarbetade i den förklarande kontexten till det mer avgränsade studieobjektet.

Möjligen har denna hermeneutiska-humanistiska strömning också bidragit till att göra genren *biografi* mer intressant än på länge inom historieämnet också vid universitet/högskolor. Yrkeshistoriker skrev gärna biografier i början av 1900-talet, men genren kom att hamna i bakgrunden bland svenska historiker i och med socialhistoriens plädering för kollektivens underifrånshistoria och historiska processer. Under senare år har biografien åter blivit i hög grad aktuell, till och med som avhandlingsämne, men på nya sätt som en tematiserad och polyfon genre.

De tendenser som berörts, samtidsinriktningen och fokus på diskurser och berättelser, har samtidigt betytt att historikernas inriktning på texter förstärkts – liksom i viss mån skapat en ny vilja att analysera bild och film. Andra tänkbara artefakter (föremål, odlingsspår) utsätts vid jämförelse med 1970- och

80-talen nu mera sällan för systematiska studier bland historikerna, men det finns naturligtvis undantag bland annat i medeltidsforskningen.

Det märkbara intresset för 1900-talets historia har inte heller trängt undan undervisningen och forskningen rörande äldre perioder, utan ämnet hävdar generellt vikten av de långa tidsperspektiven. Forskningen kring problem i *förmoderna och tidigmoderna* skeden har i själva verket stått stark i flera universitetsmiljöer också under de senaste åren, inte minst i Göteborg, Lund, Uppsala och Umeå. Påfallande många doktorander i Göteborg ägnar sig åt medeltidshistoria, medan 1500-, 1600- och 1700-talsforskningen märks tydligare i Uppsala, Lund och Umeå – både bland lärarna och de forskarstuderande. Även vid flera av högskolorna finns det lärare som har specialkompetens på medeltidshistoria och den tidigmoderna periodens historia, bland annat i Gotland, Gävle, Kalmar och vid Mitthögskolan.

I världen men med Sverige i fokus

Komparativ historia och *global historia* är teman som ofta diskuterats på konferenser och i tidskrifter under senare år, internationellt och i Sverige. Numera finns det vad som kan kallas öar i de svenska historiker-miljöerna vilka står för en internationell historia i den meningen att andra länder eller kontinenter undersöks. Det gäller vissa historiker i Göteborg som studerar Asien, i Lund som forskar om Palestina/Israel eller forna Östeuropa, i Växjö som håller på med Kina eller Amerika, en forskare vid Högskolan Dalarna som undersöker Afrika, och så vidare. Ett komparativt projekt i Uppsala rör kvinnor och arbete i Norden och England. Vid historiska institutionen i Lund har en av professorerna inriktning mot internationell historia. Projektforskning eller individuella insatser har under senare år här också genomförts av andra forskare om folkmord i världen, Förintelsen i historiekulturen i flera länder eller slaveriet i globalt perspektiv. Detta bara som exempel. Men exemplen är trots allt ganska isolerade om man ser till miljöerna som helhet, till lärarnas publikationer och doktorandernas ämnen. Historikerna i Sverige sysslar till övervägande delen med Sverige.

I likhet med alla andra länder i Europa är alltså historieämnet i Sverige klart *nationellt* till sin profil; det vill säga att källmaterialet i de flesta historikers forskningar är svenskt och att de fenomen som studeras är nationella, regionala eller lokala – alternativt generella men ändå studeras i sin svenska kontext. Detta är ingenting att förvåna sig över. Historieämnet har alltsedan sin professionaliseringsperiod i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet varit förknippat med nationalstatens utveckling, med det offentliga livets ytringar eller med de sociala och ekonomiska förhållanden som rört invånarna i de områden där svensk lag råder oavsett varifrån man ursprungligen kommer. Den nationella, regionala eller lokala ramen för forskningen har sålunda ingenting alls att göra med chauvinism eller lokalism i perspektiv och tolkningar. Tvärtom är historiker i nutid mycket medvetna om de negativa krafter som kunnat sättas i arbete genom så kallade nationella projekt genom tiderna.

Det förtjänar även att framhållas att den nationella ramen för historikers arbete i hög grad är giltig för de flesta länder i Europa. Detta gäller lika mycket för till exempel Frankrike eller England som Sverige. Bakgrunden är bland annat att systematiska studier i ett visst lands förhållanden och källmaterial, inte minst för äldre perioder, kräver språk- och arkivkunskaper som inte särskilt många utanför detta lands gränser behärskar. Ett annat skäl för att formulera sina forskningsfrågor inom en nationell ram är naturligtvis att forskaren önskar bidra till kunskapsutvecklingen och den offentliga debatten inom sitt eget samhälle och i sin egen kulturkrets. I sig måste detta inte endast betraktas som legitimt utan till och med önskvärt.

När detta är sagt, ska det understrykas att historieämnet i Sverige utmärks av internationalisering av forskningen på ett annat plan: genom användning av teoretiska begrepp hämtade från internationella forskare som ökar möjligheterna att jämföra resultat och generalisera dem.

Detta behandlas vidare nedan.

Dialog med omvärlden

Täta kontakter med samhället

Historieämnet är, kan det med skäl hävdas, ett populärt ämne. Det framgår på olika vis: i de trots allt betydande antal studenter som år efter år vill studera historia, i söktrycket till tjänsterna som doktorand, i efterfrågan på historiker som föreläsare inte bara inom akademierna utan också i bland annat humanistiska och historiska föreningar, lokalhistoriska föreningar, folkuniversitet eller pensionärsuniversitet över hela riket, i intresset för historikers verk i massmedia.

Detta allmänna intresse har, som påpekats i den senaste utvärderingen, tidvis stått i kontrast till en nedmontering av historieämnet i skolorna. Idag är läget något förändrat då skolsystemet håller på att omstruktureras och historia av allt att döma i framtiden kommer att läsas av alla elever också på gymnasieskolan.

En ny forskarskola i historia har också nyligen beviljats Karlstads universitet i samarbete med Högskolan Dalarna och Lunds universitet i samarbete med Malmö högskola, inom ramen för det så kallade lärarlyftet, för att låta lärare i skolvärlden höja sin kompetens till licentiatnivå. Åtskilliga debatter under senare år har fört upp nyttan av historiska perspektiv på dagspolitikens agenda.

Påfallande är att så många av universitetens/högskolornas historiker framgångsrikt lever upp till det som kallas ”den tredje uppgiften”, det vill säga att föra ut vetenskapliga resultat till en publik utanför universiteten på varierande sätt. Framträdande förlag publicerar årligen böcker av kända historiker som blir recenserade i de stora dagstidningarna. Historiker är likaså själva verksamma på konferenser, i dagspressen och andra massmedia för att debattera historiska verk eller recensera dem.

I samlingsverket *Signums Kulturhistoria* i flera delar medverkar åtskilliga historiker, vid sidan av representanter för andra discipliner som idéhistoria, rättshistoria, kyrkohistoria eller etnologi. Ett uttryck för att historieämnet attraherar förlagen är också att en ny svensk historia i åtta band nu är under planering, i Norstedts regi och med Dick Harrison som huvudredaktör. Flera historiker i riket liksom företrädare för idéhistoria, arkeologi och etnologi är inblandade. Satsningen beräknas inkludera också en tv-serie. Det är första gången sedan 1960-talet som ett samlat verk om svensk historia ges ut med huvudsakligen yrkeshistoriker som författare.

Viktigast av allt är emellertid den fortlöpande dialog med omvärlden som de studenter, som genomgått utbildning i historia, deltar i genom sin yrkesverksamhet som lärare, arkivpersonal, museipersonal, administratörer, mediafolk osv. Ämnets främsta avnämare utanför universitet/högskolor är av tradition skolvärlden. Men det förtjänar att framhållas att många forna historiestudenter också återfinns i arkivstaten, inom universitetsbyråkrati eller annan administration, vid särskilda forskningsenheter i anslutning till försvaret eller utrikespolitiken, på folkbibliotek, museer eller i tidningsvärlden.

Inom forskarutbildningen efterfrågar doktoranderna nu att man i utbildningen oftare lägger in moment som ger dem information om arbetsmarknaden efter examen och möjligheterna att via externa medel få fortsatta forskningschanser. På flera orter har man i samband med seminarier och forskarskoleinternat tagit upp dessa problem, med inbjudna gäster från bland annat skolvärlden, utbildningsbyråkratin, externfonder och arkivvärlden. Intressant är att dessa representanter från olika potentiella avnämare understryker att humanister, och inte minst historiker, kan vara synnerligen nyttiga i samhället. Genom sin utbildning förväntas dessa besitta en god förmåga att ta in, snabbt bilda sig en uppfattning om och kritiskt utvärdera stora mängder av information, källkritiskt granska olika uttalanden, formulera sig i skrift, veta hur man finner kunskap också på arkiv samt ha en generalistkompetens i samhällliga och kulturella frågor. På vissa högskolor/universitet strävar man efter att med olika samarbetsinitiativ uppmuntra till kontakter mellan historieämnets studenter på olika nivåer och de regionala myndigheterna, arkiven, museerna eller näringarna. Det är något som gärna bör utvidgas under kommande år.

Internationalisering

Ett mångtydigt begrepp

Med internationalisering av historia kan man huvudsakligen avse tre aspekter:

- 1) En bevakning och täckning av vad som pågår i historisk forskning utomlands. I en nationell kunskapsstrategi är det viktigt att ett land har experter på många eller åtminstone på för landet politiskt och kulturellt viktiga områden. Expertisen behövs i normala förhållanden som ett medel att vidga kunskapen om andra delar av världen, i krislägen som nödvändig bakgrundsinformation. Med tanke på universitetens uppgift (att förmedla

forskningsbaserad kunskap) bör denna expertis helst kombineras med ett aktivt moment, dvs. viss forskning, även om det för små länder är omöjligt att upprätthålla en världsvid forskningsexpertis på alla regioner. Men kriteriet tar närmast sikte på en geografiskt och tidsmässigt bred översikt över historiens fält. I många länder har man strävat efter att organisatoriskt beakta dylika behov genom s.k. area studies, dvs. en institutionaliserad kombination av språk, kultur, samhälle och historia i undervisning och forskning. Detta förekommer i viss mån även i Sverige, till exempel genom centrum- eller institutbildningar för *Asian studies* i Göteborg, euroasiatiska studier i Uppsala eller Centrum för Europaforskning och Centrum för Öst- och Sydöstasienstudier i Lund, samt Cbees (Centre for Baltic and East European Studies) vid Södertörn. Men i stort sett ligger ansvaret för undervisningen i historia generellt på de historiska institutionerna.

- 2) En beredskap att tillgodogöra sig forskningslägen, metodiska och teoretiska innovationer från andra länder, att kunna företa komparationer och profilera sina egna resultat mot ett internationellt forskningsläge och därigenom bidra till internationell diskussion. Detta kriterium tar inte primärt sikte på region utan på tematik samt metod- och teoriaspekter.
- 3) Bedriva djupforskning på områden som rör globalisering som fenomen eller på andra regioners/länders/kontinenters historia. Detta förutsätter i regel goda kunskaper i utländska språk och längre vistelser utomlands.

Historiens professionalisering och nationalstatens segertåg var i stort sett parallella processer mot slutet av 1800-talet och början av 1900-talet och stödde varandra. Det var därför knappast överraskande att nationell politisk historia blev och i många fall har förblivit den dominerande formen av historisk forskning. Som redan framhållits ovan, är detta i sig legitimt. Människor ställer sig frågor om den enhet de lever i och det är rimligt att historiker har och söker svar. Problematisk (med tanke på de tre aspekter som nämndes ovan) kan en sådan inriktning däremot bli om den är alltför dominerande. Situationen är också olika för länder vilkas historia samtidigt täcker viktiga delar av världshistorien och unga och/eller små länder, som på ett annat sätt måste integrera den egna historien i internationella och globala sammanhang eller ge ett separat utrymme åt världshistorien. I en del länder har man försökt tillfredsställa behov av detta slag genom lärostolsindelning, i subdiscipliner, såsom till exempel en uppdelning av historiens fält i inhemsk och allmän historia.

Materialistisk och social historia, den så kallade nya socialhistorien, mentalitets-, genus- och andra slag av historia utgår i högre grad än politisk his-

torian från samhällsteorier och behandlar sociala processer, av vilka många är likartade, åtminstone i samhällen på likartade utvecklingsnivåer. Med dessa strömningars genomslag från och med särskilt 1960-talet växte också behovet av ett annat slag av internationalisering. Intresset riktades mot tillämpningar av transnationella resultat för någon form av komparation, dvs. för internationalisering i den andra meningen ovan. Komparation kan i sig tjäna som ett korrektiv till en nationell inriktning. Också inom kulturhistorien och s.k. cultural studies sker en internationalisering av dessa slag: genom inlån av teoretiska begrepp och jämförelser av forskningslägen.

Egen djupforskning rörande andra länder, regioner eller kontinenter enligt alternativ 3 bedrivs inte så ofta bland svenska historiker (jfr nedan). Dramatiska förändringar är nog inte heller att vänta härvidlag under kommande år, såvitt inte universiteten satsar stort på att förbättra lärares och doktoranders möjligheter till vistelser utomlands. Forskning av denna typ kan som antytts även ibland äga rum enligt alternativ 1) i form av "area studies" eller också av enskilda forskare vid de ordinarie historiska institutionerna. Men under alternativ 1) ingår även de lärare som med tanke på undervisningen håller sig à jour med den internationella kunskapsutvecklingen, även om de själva inte haft möjlighet att med egen grundforskning behandla andra länders historia på ett kvalificerat sätt. Att döma av kursplaner/litteraturlistor för grundnivå och avancerad nivå har universitet/högskolor ambitionen att ge sina studenter en rimlig orientering i global historia. Internationalisering enligt alternativ 2), dvs. genom förmågan att anknyta till internationella forskningslägen, teorier och teoretiska begrepp även i studier av svenska förhållanden, är någonting som historiker redan idag ägnar sig åt i mycket stor omfattning. I den meningen är historieämnet som redan betonats klart internationaliserat.

Internationalisering är med andra ord ett komplicerat begrepp. Det används i daglig debatt ofta mycket luddigt på ett vis som ligger långt borta från forskarnas vardag och rimliga möjligheter.

Hur mäts internationalisering?

Internationalisering kan mätas på olika sätt. Vikten kan läggas på utåtriktade aktiviteter, dvs. hur egen forskning når ut, och på inåtriktade, dvs. hur väl man följer och tar emot nya resultat, teorier och begrepp i den internationella debatten och forskningen.

I fråga om den utåtriktade verksamheten kan man använda följande indikatorer:

- konferensdeltagande med beaktande av konferensens status (världshistoriska, regionala, specialiserade), typ av framträdande (plenarföredrag, introduktionsföredrag, vanligt föredrag, presentation i affischform), villkor (inbjuden, accepterat enligt "call for papers").
- publicering utomlands med beaktande av respektive tidskrifts, förlags etc. status samt förekomst av kollegial bedömning,

- deltagande i internationella projekt samt forskningsfinansiering ur internationella fonder
- expertuppdrag utomlands (tjänstetillsättningar, utvärdering, sakkunnigutlåtanden)
- lärarutbyte med universitet i utlandet
- undervisning på främmande språk
- student- och forskarvistelser utomlands.

I fråga om den inåtriktade verksamheten kan man lägga vikt vid

- hur lärdomsprov på olika nivåer beaktar/tillämpar det internationella forskningsläget
- hur stor del av lärdomsproven som behandlar annan än inhemsk historia
- vilken roll internationella komparationer spelar i forskningen.

Historieämnet idag och internationaliseringen

Expertgruppen konstaterar att materialet i självvärderingarna inte ger underlag för en mera djupgående eller systematisk analys, som skulle möjliggöra en helhetsbedömning enligt de kriterier som preciserats ovan. Gruppen föreslår inför framtiden att internationaliseringen görs till föremål för en separat analytisk studie, gärna av flera humanistiska ämnen på samma gång.

Materialet möjliggör dock, i kombination med expertgruppens (av nödvändighet osystematiska) beläsenhet vissa slutsatser. För det första kan man konstatera att Sverige, organisatoriskt sett, frånsett den fristående institutionaliseringen av ekonomisk historia respektive idé- och lärdomshistoria följer modellen med ett integrerat historieämne. Där det förekommer specialiseringar på lärostolsnivå är dessa normalt inte geografiska utan tematiska eller kronologiska: stadshistoria, idrottshistoria och medeltidshistoria i Stockholm, internationell historia i Lund.

Dessa specialiserade lärostolar är institutionellt delar av historieämnet, vilket ger ämnet en enhetlighet som förmodligen är till fördel med tanke på arbetsmarknaden. Men kanske har integrationen i institutionerna också bidragit till den inhemska historiens dominans och till en mindre geografisk och tematisk spridning av ämnesval.

En studie av Stefan Eklöf Amirell av inriktningen på internationell historia⁵ fram t.o.m. 2005 (i den breda betydelse som inkluderar svenska omvärldskontakter och mot utlandet – frånsett Norden – orienterade studier) visar en kulmination på 1970-talet, mätt i doktorsavhandlingar (närmare 30 procent) och uppsatser i *Historisk Tidskrift* (36 procent). Ökningen gick hand i hand med en förskjutning inom internationell historia från studier av svensk diplomati och svenskar utomlands till studier av främmande länder mera allmänt. Expansionen kan förklaras med periodens generella öppning mot internationella

5. Stefan Eklöf Amirell, "Den internationella historiens uppgång och fall. Trender inom svensk internationell historieforskning 1950–2005", *Historisk Tidskrift* 2/2006, s. 257–278. Se även tidskriftens temanummer om internationalisering 4/2007.

frågor och tredje världen och med vissa lärares och institutioners satsningar på europeisk och utomeuropeisk historia, särskilt i Lund och Göteborg. De nordiska Afrika- (Uppsala), Asien- (Köpenhamn) och Latinamerikainstituten spelade en viktig roll för ökningen av utomeuropeisk historia. Sedan 1970-talet har motsvarande publiceringar i internationell historia snarare sjunkit till en nivå som motsvarar läget i mitten på 1900-talet (omkring 16 procent). Nedgången har särskilt drabbat utomeuropeisk historia, medan europeisk historia har kunnat påräkna ett fortsatt intresse. Problematiskt är att det omfattande intresset för globaliseringsstudier avsatt relativt få spår i svensk forskning. Som framgår av analysen av utbildning på forskarnivå nedan har andelen avhandlingar med internationella ämnen knappast generellt ökat heller under de senaste åren.

Efter vad man kan bedöma av examinerade uppsatser på C- och D-kurserna är någon större förändring inte på gång. Vid de tre största universiteten och en stor del av de mindre lärosätena är andelen internationellt inriktade uppsatser (enligt samma kriterier som ovan) omkring en femtedel av samtliga, något högre i t.ex. Lund, Växjö och Södertörn. Vid några av de mindre lärosätena ligger andelen kring en tiondedel. Då bör man beakta att kriterierna för ”internationell” är ganska generösa och omfattar en mängd uppsatser av typen *Suezkrisen i svensk press* och *Afrikabilden i svenska läroböcker*, *Emigrationen från Ålvsjö* eller *Svenska reseberättelser från Kongo*. Ifall man använder ett snävare kriterium, dvs. endast beaktar ämnen som av rubriken att döma saknar anknytning till Sverige, sjunker andelen internationellt inriktade ämnen (exklusive Norden) för majoriteten av lärosätena till knappt en tiondedel, för en del till några procent. Andelen nordiska ämnen uppgår bara till några procent vilket är förvånande, inte minst med tanke på att för studentuppgifter lämpligt material finns att tillgå i riklig mängd.

Den internationella historiens begränsade betydelse i svensk forskning innebär en insnävning av den svenska historieforskningen och därmed direkt och indirekt av samhällets kontaktytor med omvärlden. Ifall man strävar efter att upprätthålla en beredskap på området kräver detta förmodligen en medveten satsning på kontinuitet och resurser, eventuellt också i form av ”area studies”. Däremot tyder kursplaner/litteraturlistor för grundnivån på att man överallt försöker att ge studenterna en orientering i världshistoriens större processer.

Den nationella dominans som kan iaktas i ämnesval för uppsatser och avhandlingar innebär, som redan antytts, däremot inte alls att svensk historieforskning som sådan skulle vara provinsial (det är fullt möjligt att vara provinsial på ett ”exotiskt” ämne och anlägga stora perspektiv på ett lokalhistoriskt material). Metod- och annan undervisning samt kurser förefaller på ett adekvat sätt ta upp internationellt aktuella metod- och teoriinriktningar. Svenska doktorsavhandlingar innehåller också oftast introduktioner som på

ett initierat sätt knyter avhandlingens problematik till internationellt aktuella teorier, begrepp och debatter. Det är sedan en annan sak om författaren alltid fullt ut lyckas integrera dessa perspektiv med själva avhandlingens substans och om de egna resultaten rapporteras på ett sätt som når en internationell läsekrets. Men avhandlingar under senare år synes i allmänhet demonstrera en betydande skicklighet i att också integrera de teoretiska begreppen i den löpande analysen.

Det är dock möjligt att inriktningen på det som står i centrum för internationell debatt kan medföra en viss modemedvetenhet och dominans för anglosaxisk forskning, eventuellt på bekostnad av andra europeiska eller mera närliggande nordiska perspektiv och komparationsobjekt. Det bör sägas att de nordiska länderna generellt sett inom humaniora – alltså inte enbart inom historieämnet – snarare varit mottagare än skapare av teoretiska innovationer. Modeller och tolkningar som tar sin utgångspunkt i forskning rörande centrala länder och relationer i världsutvecklingen är inte alltid direkt applicerbara på miljöer som har en annan historia, social struktur och/eller ställning i internationell politik och ekonomi. Ibland skulle man därför rentav önska att svenska historiker hade en större djärvhet då det gäller att skapa egna begrepp och teorier utifrån sina samhällen/kulturer och sin egen forskning. Det finns givetvis exempel på detta, men ofta är även mycket framstående svenska forskare relativt blygsamma i detta avseende.

Det är naturligtvis en bedömningsfråga vad som är en lämplig nivå av internationell inriktning i undervisning och forskning. Möjligheterna att ta upp internationella ämnen påverkas dessutom inte bara av lärarnas inriktning och kompetensområden, utan också av tillgängliga arkiv- och biblioteksresurser. Det kan vara skäl att uppmärksamma de möjligheter som masterprogrammen erbjuder. Särskilt vid de större och resursstarkare universiteten borde det vara möjligt att erbjuda alternativ som tar sikte på geografiskt avgränsade regioner i världen; Öst- och Centraleuropa-inriktningen vid masterprogrammet i Lund är ett exempel. Med en lämplig arbetsfördelning mellan universitet/högskolor kunde en bredd uppnås på nationell nivå.

Utbildning på grundnivå⁶

Kontinuitet och tradition

Historieutbildningen vid svenska universitet och högskolor utvärderades senast av Högskoleverket år 2002. Efter en grundlig utvärdering, som bl.a. innefattade platsbesök på samtliga lärosäten och intervjuer med studenter och lärare, kunde bedömargruppen i sin slutrapport som en samlad iakttagelse konstatera att historieämnets ställning var stark. Det framstod som ”etablerat och välskött” och hade jämfört med andra humanistiska ämnen både god tillströmning av studenter och väl meriterade lärare. Den mer begränsade granskning

6. I bilagan redovisas nyckeltal för den aktuella perioden 2003–2007.

som nu har genomförts ger ingen anledning att ändra denna bedömning. Den studentenkät som genomfördes under våren 2008 (och som avsåg förhållanden under höstterminen 2007)⁷ ger också intrycket att studenterna på det hela taget är nöjda med sin utbildning. 87 procent av dem som besvarade enkäten ansåg att lärarna var ”kunniga” eller ”mycket kunniga” inom sitt område, 53 procent upplevde att lärarna i stor eller mycket stor utsträckning var ett stöd för deras lärande och 80 procent menade som ett sammanfattande omdöme att den lärarledda undervisningens kvalitet var ”god” eller ”mycket god”. Omfattningen av denna undervisning är dock möjligen ett problem. En majoritet av de svarande (55 procent) anser den visserligen vara ”tillräcklig” men så många som 43 procent finner den ”helt” eller ”något” otillräcklig. Ingen enda av de 308 svarande menar att undervisningen har varit alltför omfattande. Det kan i sammanhanget noteras att två av de fem lärosäten som redovisar de högsta antalen helårsstudenter per heltidsekvivalent lärare (Uppsala och Stockholm) inte avviker nedåt beträffande studenternas omdömen om undervisningen och dess kvalitet⁸. På frågan om undervisningens omfattning var det tvärtom så, att andelen studenter som finner den vara tillräcklig är något högre (Uppsala 60 procent, Stockholm 64 procent) än genomsnittet.

En sak kan man på basis av det granskade materialet (kursplaner, litteraturlistor, självvärderingar samt statistiska uppgifter om lärare och studenter) snart konstatera: utbildningens struktur på grundnivån är på de flesta orter i stort densamma i dag som för sex år sedan. Först kommer på A-kursen en kronologiskt upplagd översikt över allmän och svensk historia och därefter tematiska fördjupningskurser, teori och metod samt vetenskapliga uppsatser på B- och C-kursen. Vid samtliga granskade enheter ingår senast under B-kursen moment där vetenskaplig teori och metod introduceras. Avvikelserna från huvudfåran är få. Vid Södertörns högskola består A-kursen av tematiska kurser (dock lagda så att de bildar en tidsföljd), och vid Luleå tekniska universitet och inom lärarprogramskurserna vid Högskolan i Kalmar skriver studenterna uppsats först på C-kursen. I övrigt är det regel att en uppsatskurs ingår redan på B-kursen. En betydande och nyligen genomförd förändring kan emellertid noteras i Stockholm, där institutionen i samband med anpassningen till den s.k. Bolognaprocessen helt lade om kursutbudet på grundnivån. Studenternas möjligheter att fritt kombinera kurser med olika innehåll har ökat markant. Progressionen är tänkt att ske genom att uppsatskurser (med motsvarigheter till de tidigare B- och C-uppsatserna) är obligatoriska för kandidatexamen i historia.

Själva sakinnehållet och den ämnesmässiga inriktningen – uttryckt i t.ex. vilken kurslitteratur som studenterna läser och vilka ämnen som behandlas

7. Enkäten utsändes till historiestuderande vid 21 lärosäten och besvarades av sammanlagt 308 studenter. Svarsfrekvensen var 22 procent.

8. För de övriga tre lärosäten som redovisar ett stort antal studenter per lärare (Örebro, Umeå och Växjö) har så få studenter besvarat enkäten att inga beräkningar av procent är meningsfulla.

under föreläsningar och seminarier – har självfallet över tid genomgått förändringar, men beträffande historieutbildningens strukturella uppläggning är kontinuiteten det mest påfallande. Den gäller för övrigt inte bara tiden efter 2002 års utvärdering. Redan vid den s.k. Pukas-reformen 1969 skapades genom dåvarande Universitetskanslersämbetets försorg den grundstruktur som fortfarande dominerar, och fastän centralstyrningen av innehållet i den högre utbildningen sedan dess avskaffats har kursuppläggnings förändrats bara marginellt. Under åtminstone de senaste 40 åren har historiestudenter vid svenska universitet och högskolor alltid fått börja med en bred översikt-kurs för att därefter gradvis införas i den vetenskapliga historieskrivningens arbetssätt och problemområden.

En sådan tröghet skulle förvisso kunna uppfattas som en svaghet och ett tecken på att svenska historiker saknar förmåga till förändring, men den kan enligt expertgruppens mening lika gärna tolkas i positiva termer; som ett tecken på att det i Sverige existerar en stark och stabil samsyn om ämnets innehåll. De flesta av våra historiker torde oberoende av teoretisk inriktning och ämnesspecialitet i stort sett vara – och ha varit – överens om hur en grundläggande utbildning i historia ska se ut, och detta har otvivelaktigt varit en styrka. Att det sedan länge setts som självklart att studenterna redan på grundnivå stegvis ska introduceras i historisk teori och metod och att en vetenskaplig uppsats måste ingå tidigt i utbildningen har medfört att man inom historieämnet aldrig haft några problem t.ex. när överordnade myndigheter vid olika tillfällen har ställt krav på forskningsanknytning och progression. Symptomatiskt är att historikerna synes ha haft ganska lätt med att anpassa sina utbildningar till Bologna-processens riktlinjer.

Inte heller nu lämnar kursplanerna från de granskade enheterna i detta avseende något i övrigt att önska. Genomgående karakteriseras de av en tydlig och medvetet genomförd progression, från allmänt och grundläggande till fördjupat och specialiserat, och anknytningen till forskningen finns redan från början integrerad i utbildningen. Kurslitteraturen består på A-nivån huvudsakligen av handböcker och översiktsverk, många skrivna just för detta stadium, men redan under den andra terminen införs vid alla lärosäten speciallitteratur av mer avancerad art. Från och med den tredje terminen ökar kraven, och litteraturen består nu genomgående av vetenskaplig speciallitteratur. Progressionen är även här väl genomförd.

På samma vis är de mål som uppställs för de olika kurserna inom utbildning på grundnivå genomgående väl anpassade till examensmålen för kandidatexamen. Där tas sikte mot olika typer av kunskap och insikter men också mot kommunikativa färdigheter samt – på de allra flesta ställen – värderingsförmåga och förhållningssätt. Målen måste dessutom bedömas ha hög relevans för det yrkesarbete som den överväldigande delen av de historiestude-

rande sannolikt kommer att ägna sig åt i framtiden: undervisning i historia på grundskolan eller gymnasieskolan. Det ramverk som utgörs av kursplaner och litteraturlistor ger således goda förutsättningar för att historiestudenterna på utbildningen på grundnivån överallt i landet ska få tillräcklig förberedelse för att kunna klara yrkeslivets krav men också fortsatta studier på den avancerade nivån.

Krav och kvalitet

Den viktigaste kontrollen av utbildningens kvalitet är och förblir examinationen, då man i skriftliga prov, muntliga tentamina, seminarieuppsatser och annat kan avläsa om och i hur hög grad studenterna har nått de mål som satts upp för kurserna. I det inledande skedet av granskningen har inga platsbesök gjorts, och expertgruppen har inte haft tillgång till prov, seminarieuppsatser eller något annat material som gör det möjligt att i detalj avgöra hur examinationen har fungerat, var kravnivån ligger på de olika orterna och i hur hög grad de olika kursmålen har uppnåtts.

Av kursplanerna framgår emellertid att seminarieuppsatserna på alla ställen är en viktig del av examinationen på B- och C-kurserna medan bilden ter sig mer splittrad inom A-kurserna. Oftast föreskrivs att examinationen ska ske genom skriftliga prov, och på några ställen anges t.o.m. att detta ska ske i skrivsal. Vid fyra lärosäten anges dock även att hemtentamina kan användas (Linköping, Stockholm, Södertörn och Växjö), och vid fyra andra enheter är bestämmelserna så oklara att i princip allt är möjligt (Dalarna, Kalmar, Karlstad och Mittuniversitetet). Det är expertgruppens uppfattning att hemtentamina i allmänhet är en mindre lämplig examinationsform, framför allt av säkerhetsskäl. Ingen kan säkert veta vem som har skrivit den text som studenten lämnar in, och en hemtentamen är därför ingen tillförlitlig mätare på vad studenterna har lärt sig.

Som redan nämnts är kursplanerna från de granskade enheterna genomgående ambitiösa och väl utarbetade, men de kan inte ge något konkret underlag för att kunna avgöra om de faktiska krav som ställs i examinationen är höga eller låga. Av litteraturlistorna kan man emellertid i de flesta fall räkna fram hur många sidor studenterna har att läsa på varje kurs, och även om detta givetvis inte säger allt om kursfordringarna ger det i varje fall en uppgift om vilka kvantitativa prestationskrav som gäller. Det visar sig att variationen är stor: från 166 till hela 243 sidor per "gammal" poäng (dvs. där en poäng motsvarade en veckas studier). Vid de flesta lärosäten ligger dock kraven ganska nära den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor per poäng. Uppgifterna i litteraturlistorna från inte mindre än sju enheter (Göteborg, Dalarna, Halmstad, Kalmar, Linköping, Luleå och Umeå) är dock så bristfälliga på A-kursen (2007) att inga sammanräkningar kan göras. Det blir vid dessa ställen följaktligen omöjligt också för studenter och ledamöter i beslutsfattande organ att bedöma om kvantiteten litteratur är rimlig, och det borde kunna orsaka problem, t.ex. när litteraturlistor ska fastställas.

Uppgifterna om prestationsgrad (eller genomströmning) kan dessutom ge vissa indikationer på var kravnivån ligger vid olika lärosäten. En genomgång redovisas i tabell 1, och den ger vid handen att det stora flertalet lärosäten befinner sig på ungefär samma nivå (12 av 21 enheter har en prestationsgrad på mellan 62 och 75 procent) men också att stora avvikelser finns. Den klart lägsta prestationsgraden har Högskolan på Gotland (48 procent), medan Högskolan i Kalmar, Högskolan i Jönköping och Högskolan Kristianstad, som ligger i topp, kan uppvisa en genomströmning på 84, 97 respektive 108 procent⁹. Den låga siffran för Högskolan Gotland kan sannolikt förklaras med att verksamheten där nästan helt består av distansutbildning. De extremt höga talen över 95 procent bör enligt expertgruppens uppfattning föranleda en närmare undersökning. Sätter man här in extra stöd eller har man sänkt kraven? Med en kravnivå som utgår från att universitets- och högskoleutbildning inte är alldeles lätt kan man knappast förvänta sig att samtliga studenter går igenom utbildningen utan problem.

Tabell 1. Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter i historia 2007

Källa: Självvärderingarnas tabellbilaga

Högskolan på Gotland	0,48
Linköpings universitet	0,59
Mälardalens högskola	0,59
Luleå tekniska universitet	0,62
Södertörns högskola	0,65
Göteborgs universitet	0,66
Växjö universitet	0,68
Örebro universitet	0,69
Lunds universitet	0,71
Högskolan Dalarna	0,71
Högskolan i Gävle	0,71
Mittuniversitetet	0,71
Umeå universitet	0,72
Malmö högskola	0,73
Uppsala universitet	0,75
Karlstads universitet	0,78
Högskolan i Halmstad	0,78
Stockholms universitet	0,79
Högskolan i Kalmar	0,84
Högskolan i Jönköping	0,97
Högskolan Kristianstad	1,08

Lärarkapacitet, lärarkompetens och lärartjänstgöring

Ett problem som uppmärksammades av 2002 års bedömargrupp var den stora skillnaden i lärartillgång vid de olika lärosätena. Självfallet hängde detta samman med att vissa var stora och andra var små. Sex år senare kvarstår dessa skillnader. Antalet helårsstudenter i historia var år 2007 vid Luleå tekniska

9. Vid dessa lärosäten ligger prestationsgraden på en hög nivå under hela den aktuella femårsperioden 2003–2007. Det rör sig därför sannolikt inte om en eftersläpning i inrapporteringen av studieresultat.

universitet 26,8, vid Malmö högskola 41,9, vid Högskolan i Gävle 44,2 och vid Mittuniversitetet 51,3. Störst är universiteten i Stockholm, Göteborg, Uppsala och Lund med 434, 387, 281 respektive 228,6 helårsstudenter 2007, vilket t.ex. innebär att utbildningen på grundnivå och avancerad nivå i Stockholm är nästan fyra gånger så stor som vid de tre minsta högskolorna tillsammans. Men bilden är inte entydig; vissa högskolor kan uppvisa anmärkningsvärt höga siffror; Kristianstad har 186, Södertörn 172,2 och Gotland 151 helårsstudenter, mer än universiteten i Umeå, Örebro, Linköping, Växjö och Karlstad. Det kan i sammanhanget påpekas att den helt dominerande delen av utbildningen på grundnivå vid Högskolan på Gotland går på distans.

Tillgången på tillsvidareanställda lärare varierar på samma vis. 17 lärare (varav 8 professorer) undervisar i historia vid Stockholms universitet, 12 (varav 6 professorer) i Göteborg, 18 (varav 5 professorer) i Uppsala och 12 (varav 6 professorer) i Lund, medan högskolorna i Halmstad och Kalmar samt Luleå tekniska universitet endast har tre tillsvidareanställda lärare vardera i ämnet. Så små miljöer är naturligtvis mycket sårbara och starkt beroende av enskilda personer. Däremot är inte alla högskolemiljöer små. Södertörn redovisar inte mindre än 16 tillsvidareanställda lärare, varav 3 professorer.

På de flesta lärosäten finns det tillräckligt med kvalificerade lärare för att bedriva utbildning i historia på högskolenivå. Glädjande många av dem är högt meriterade. Vid 18 av 21 enheter finns professorer i lärarkåren, och endast två högskolor saknar tillsvidareanställda lärare med professors- eller docentkompetens (Halmstad och Kalmar). Men ändå finns vid tolv av lärosätena odisputerade adjunkter anställda, och de utgör på vissa ställen en betydande del av de lärare som studenterna får möta. Vid högskolorna i Jönköping, Kalmar, Kristianstad och Mälardalen samt vid Luleå tekniska universitet och Karlstads universitet var 2007 så mycket som en fjärdedel eller mer av de tillsvidareanställda lärarna adjunkter. Störst andel odisputerade hade Karlstad (tre av åtta lärare) och Jönköping (två av fem).

I tabell 2 redovisas hur universiteten och högskolorna under år 2007 använde dessa sina resurser, dvs. hur de tillsvidareanställda lärarnas arbetsinsatser fördelades över kategorierna undervisning, forskning, administration och utvecklingsarbete. Uppgifterna är hämtade ur respektive lärosätes självvärdering, där varje enskild lärares arbetstid redovisas procentuellt fördelad mellan de ovan nämnda kategorierna. Det bör påpekas, att den i tabellen angivna lärarkapaciteten avser den tjänstgöring som de tillsvidareanställda lärarna har fullgjort under året och som institutionerna själva redovisar i självvärderingen. Summan av detta har omräknats i heltidsekvivalenter. Dessa siffror är genomgående lägre än de uppgifter om antalet lärare som i lärosätesbedömningarna anges vara anställda vid respektive enhet. Diskrepanserna beror på att inte alla de lärare som är anställda vid universiteten eller högskolorna tjänstgör på heltid; vissa är anställda på deltid, andra har under året varit tjänstlediga, några har haft uppdrag utanför institutionen, och särskilt vid de mindre högskolorna har ganska många lärare undervisat också i annat ämne inom högskolan.

Tabell 2. Tillsvidareanställda lärares tjänstgöring i historia 2007.¹⁰

Källa: Självvärderingarnas tabellbilaga

	Undervisning inom			Egen forskn. %	Adminis- tration %	Utv. arbete %	
	grund- nivå %	avanc. nivå ¹¹ %	forskar- utb. %				
Göteborg	38,8	3,2	12,0	27,2	12,3	5,9	100
10,8 heltider							
Dalarna	50,6	12,7	0	21,7	15,0	0	100
8,3 heltider							
Gotland	43,3	9,1	0	16,7	13,1	17,8	100
4,9 heltider							
Gävle	49,5	1,0	0	30,0	16,3	3,2	100
4 heltider							
Halmstad	45,6	4,1	0	21,2	12,9	16,2	100
2,2 heltider							
Jönköping	80	4,2	0	0	15,8	0	100
1,9 heltider							
Kalmar	46,7	0	0	36,7	16,6	0	100
3 heltider							
Karlstad	47,3	7,3	0,4	30,0	15,0	0	100
6,2 heltider							
Kristianstad	40,5	16,0	0	30,8	12,7	0	100
6,3 heltider							
Linköping	55,7	5,8	2,5	14,9	18,0	3,1	100
8,5 heltider							
Lund	42,0	4,1	11,7	23,8	11,2	7,2	100
9 heltider							
Luleå	54,6	13,6	9,1	13,6	9,1	0	100
2,2 heltider							
Malmö	13,0	17,4	17,4	34,8	17,4	0	100
2,3 heltider							
Mittunivers.	37,1	2,3	4,0	33,3	22,5	0,8	100
4,8 heltider							
Mälardalen	37,7	3,4	0	16,8	12,5	29,6	100
3 heltider							
Stockholm	31,6	1,4	7,5	41,1	18,4	0	100
10,4 heltider							
Södertörn	22,5	1,2	2,9	45,7	25,0	2,7	100
11,4 heltider							
Umeå	27,3	0,9	2,5	60,6	7,6	1,1	100
6,5 heltider							
Uppsala	28,8	10,2	9,5	20,7	30,8	0	100
7,3 heltider							
Växjö	22,3	5,1	9,3	33,0	25,6	4,7	100
5,9 heltider							
Örebro	25,4	0	14,7	32,0	27,9	0	100
6,1 heltider							

Vid utvärderingen 2002 framförde bedömargruppen som en av sina rekommendationer att alla lärare måste få utrymme för kontinuerlig forskning i

10. Tjänstgöring för tillsvidareanställda lärare som inte undervisade på grundnivå och/eller avancerad nivå är inte medräknad i tabellen.

11. Siffrorna för den avancerade nivån gäller enbart hösten 2007.

tjänsten. En genomgång av siffrorna i tabell 2 visar att lärarna numera vid alla lärosäten utom ett (Högskolan i Jönköping) har sådant utrymme. Men omfattningen av den i tjänsterna utlagda forskningstiden varierar kraftigt, från Umeå (60,6 procent), Södertörn (45,7 procent) och Stockholm (41,1 procent) till Mälardalen (16,8 procent), Gotland (16,7 procent), Linköping (14,9 procent) och Luleå (13,6 procent). Den i arbetstidsavtalet rekommenderade andelen 20 procent klarar man på 16 av 21 ställen.

Ambitionen att även lärarna inom utbildningen på grundnivå ska vara aktiva forskare är självfallet positiv, även om man kunde önska att statsmakterna i samband med reformen hade tillskjutit erforderliga medel. Om inte externa medel finns att tillgå måste, som det nu är, tid för forskning fördelas inom ramen för de resurser som primärt är avsedda för undervisningen, och det är sannolikt den omständigheten som gör att man inte vid alla lärosäten har klarat att ge sina lärare forskning i tjänsten i nivå med avtalets rekommendationer. Desto mer imponerande är det att man ändå på många ställen har kunnat bereda lärarna forskningsutrymme av betydande omfattning. Slående är att en del av högskolorna genom att relativt frikostigt ge lärarna tid för egen forskning, har kunnat skaffa sig en konkurrensfördel; den beräknade forskningsdelen för tillsvidareanställda lärare är t.ex. avsevärt större i Malmö och på Södertörn än i Lund och Uppsala.

En konsekvens av satsningen på lärarnas forskningstid som emellertid från en kvalitetssynpunkt måste bedömas som problematisk framgår tydligt av de uppgifter som redovisas i lärosätesbedömningarna: de seniora lärarnas arbetstid räcker inte längre till för den undervisning som ska göras. Därför får man på många lärosäten klara stora delar av utbildningen på grundnivån med hjälp av vikarier, doktorander och timanställda, dvs. oftast yngre lärare med lägre ämneskompetens och mindre undervisningsvana. Möjligen kan införandet av befodringsprofessorerna ha verkat i samma riktning. På några ställen har följden rentav blivit att studenterna på utbildningen på grundnivå till betydande del undervisas av lärare som saknar doktorexamen – trots att man på lärosätet i fråga disponerar en högt meriterad lärarstab där många är professors- eller docentkompetenta. Risken för att så skulle bli fallet påpekades vid 2002 års utvärdering, och problemet kan lösas bara på det sätt som bedömargruppen då framförde: universiteten och högskolorna måste tillföras medel som gör det möjligt för dem att ha så många tillsvidareanställda lärare att dessa både kan forska och undervisa i tjänsten.

Att universitetslärarna under senare år har kommit att ägna en allt större del av sin arbetstid åt administrativa arbetsuppgifter har framkommit t.ex. i en av Högskoleverket nyligen publicerad rapport¹². Ytterligare stöd för slutsatsen kan hämtas i de självvärderingar och statistiska uppgifter som expertgruppen har studerat. Åtskilliga svenska historiker har i dag uppdrag som dekanus, prefekt, studierektor, fakultetssamordnare av internationellt studentutbyte och annat

12. *Frihetens pris – ett gränslöst arbete*. En tematisk studie av de akademiska lärarnas och institutionernas arbetssituation. Högskoleverkets rapportserie 2008:22 R.

liknande. Som framgår av tabell 2 kan uppdragen sammantaget bli av betydande omfattning. Det gäller även på mindre högskolor, och det är påfallande att variationerna är ganska stora: från ett antal enheter där administrationens andel av lärarnas arbetstid ligger på modesta 10–20 procent till Mittuniversitetet (22,5), Södertörn (25,0), Växjö (25,6), Örebro (27,9) och Uppsala (30,8).

Det kan förvisso tolkas som ett tecken på historikernas kompetens och åtnjutande av förtroende att de så ofta innehar förtroendeuppdrag på högre universitetsnivåer liksom ledaruppdrag vid sammanslagna institutioner. Men det är samtidigt slående att så stora delar av de tillsvidareanställda lärarnas tid tas i anspråk av administration i olika former. Eftersom det naturligt nog oftast blir de tillsvidareanställda lärarna som kommer i fråga för de olika uppdragen kommer den tidigare påtalade tendensen sannolikt härigenom att förstärkas: de äldre lärarna kommer i allt mindre utsträckning att delta i undervisningen på de lägre nivåerna.

Det är mot bakgrund av dessa iakttagelser enligt expertgruppens uppfattning angeläget att en bred diskussion förs om den ökande andelen administration i universitetslärarnas tjänstgöring, såväl vid institutioner och enheter som inom fakulteter och lärosäten.

Utbildning på avancerad nivå

I förhållande till den senaste utvärderingen i historia som Högskoleverket genomförde 2002 har det på överbyggnaden till kandidatutbildningen, det som nu benämns ”avancerad nivå”, skett viktiga förändringar när det gäller historia. De nya tvååriga masterutbildningarna har kommit till under internationellt inflytande, i synnerhet från den anglosaxiska världen, där bachelor- och mastersystemet länge varit en realitet. Till detta tillkommer naturligtvis också påverkan från den pågående Bologna-processen, eftersom det är inom ramarna för den som den utbildningspolitiska dagordningen för högre utbildning i Europa i stor utsträckning sätts sedan några år. Huvudsyftet med Bolognaprocessen är att skapa ett enhetligt europeiskt område för högre utbildning med en hög grad av samarbete, ömsesidigt erkännande och mobilitet. En av huvudidéerna är att de studerande relativt enkelt ska kunna ta del av de övriga medlemsländernas utbildningar, som de får tillgodoräknade i sina hemländer när de återvänder dit.

Med införandet av masterutbildningar i Sverige har det skett en begynnande anpassning till ett internationellt system eller – formulerat på ett annat sätt – en begynnande öppning av ett utbildningssystem som hitintills till övervägande del varit nationellt präglat. Under de kommande åren kommer det givetvis att ställas ökade krav på att säkra undervisningsmoduler och delar av masterutbildningarna, så att dessa är kompatibla med utlandets, både när det gäller kravnivå och ECTS-betyg. Ett fåtal historiska institutioner som redan har etablerat samarbete med nordiska och utländska partneruniversitet (t.ex. universitetet i Uleåborg) för att utbyta delar av masterutbildning i historia,

kommer att vara bekanta med denna problematik. Mot bakgrund av detta kommer utbildningar framöver inte att bara kunna ta utgångspunkt i nationella och lokala behov, utan måste även ta den internationella utvecklingen på utbildningsområdet i beaktande. Bara mycket få historiska institutioner verkar dock i nuläget ha fört sådana strategiska resonemang (Stockholms universitet utgör emellertid här ett gott exempel).

Masterutbildningarna i historia befinner sig ännu till större delen i en uppbyggnadsfas, och det är ännu för tidigt att dra några vittgående slutsatser. Expertgruppen anser det viktigt att Högskoleverket även framgent ackrediterar nya masterutbildningar i historia vid högskolor som i nuläget saknar sådana utbildningar. Man bör regelbundet utvärdera masterutbildningen för att säkra mål och kvalitet. Bland annat är det viktigt att man säkrar att samma krav (antal högskolepoäng) gäller för examensarbeten.

I förhållande till grundnivån kan den avancerade nivån när det gäller studier i historia sägas karakteriseras av en väldokumenterad progression och fördjupad insikt i huvudområdets metod och teori samt historiografi.

De föreliggande redogörelserna (självvärderingar inklusive bilagor) från de institutioner/motsvarande som ger utbildning i historia dokumenterar att lärarna har vetenskaplig ämnesmässig och pedagogisk kompetens som grund för att säkra kvalitet i undervisning och handledning i huvudområdet. Expertgruppen konstaterar att merparten av lärarna som undervisar på den avancerade nivån också är aktiva forskare, men att dessa lärare framöver bör garanteras bättre möjlighet att utveckla sin kompetens och möjligheter att bedriva forskning.

Att huvudparten av lärarna vid magister- och masterutbildningarna är aktiva forskare bidrar till att säkra att magister- och masterutbildningarna bedrivs i en inspirerande forskarmiljö. Det är inte bara vid de stora institutionerna med stor lärarstab, utan även vid de mindre institutionerna som det finns aktiva forskningsmiljöer. Den relativt stora vikt som läggs på metod och teori i utbildningen bidrar om något till att säkra självständiga och kritiskt tänkande studerande. Masterstudenter kan delta i forskningsseminarier, ofta tillsammans med doktorander för att säkra ett optimalt utnyttjande av lokala resurser. Det görs från institutionernas sida en stor insats för att säkra kvalitet och nivå och löpande förbättra utbud och kurslitteratur.

De examensmål och krav som ställs på magister- och masternivå i förordningar, kursplaner och litteraturlistor är väldokumenterade.

Om antalet masterutbildningar i historia och antalet masterstuderande ökar under de kommande åren kommer det givetvis att ställas krav på ökade lärarresurser på masterdelen i form av undervisning och handledning. Det kan på längre sikt få konsekvenser för magisterutbildningen. I flera europeiska länder, bl.a. i Danmark och i Tyskland, har magisterutbildningen (samt licentiatutbildningen) i och med övergången till bachelor-master-systemet avskaffats, och samma utveckling sker i flera andra europeiska länder med uppbyggnad av bachelor-master-phd-systemet. Expertgruppen rekommenderar institutio-

nera att tillsammans med Höskoleverket löpande analysera utvecklingen och tillgången på studenter på denna nivå (inklusive dess koppling till yrkesverksamhet och till samhällsutvecklingen i stort).

Utbildning på forskarnivå

Examinationsrätt och organisation i stort

Fullständig och självständig forskarutbildning (dvs. med examinationsrätt) i historia under hela perioden 2003–2007 har följande universitet haft: Umeå, Uppsala, Örebro, Stockholm, Göteborg, Växjö och Lund. Linköpings universitet har forskarutbildning enligt tema-strukturen. Samtliga dessa miljöer har också lärare med hög vetenskaplig kompetens. Forskarutbildningen i Linköping enligt temamodellen har nyligen genomgått en separat utvärdering och har därför inte här utsatts för ytterligare granskning; i det följande kommenteras alltså inte Linköpings forskarutbildning.

Dessutom har Luleå tekniska universitet forskarutbildning i teknikhistoria. Mittuniversitetet har forskarutbildning sedan 2005¹³. Karlstads universitet och Högskolan Dalarna har gått samman om ett högre seminarium, vilket lett till att fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper i december 2007 beslutat inrätta historia som forskarutbildningsämne vid Karlstads universitet. Mälardalens högskola anger att de från 2009 beräknar ha forskarutbildning i arbetslivsvetenskap; där har man även samarbetsavtal med Örebro universitet så att studenter därifrån kan antas till forskarutbildning i Örebro och lärare vid Mälardalens högskola vara handledare.

Södertörns högskola har i praktiken en ganska stor forskarutbildning med historieinriktning utan att ha egen examinationsrätt. Man har där ”egna” doktorander med sina studier förlagda till Södertörn via två stora forskarskolor: The Baltic and East European Graduate School och den nationella forskarskolan i historia (med Lund som moderinstitution). Även Malmö högskola har flera doktorander i historia i sin miljö, i huvudsak genom kopplingen till nationella forskarskolan (Lund). Inom denna nationella forskarskola i historia är samtliga doktorander (utom de i Växjö som likaså ingår i samarbetet) antagna vid Lunds universitet där historiska institutionen alltså har det övergripande ansvaret för samtliga. De doktorander inom forskarskolan som är stationerade i Malmö eller Södertörn följer liksom övriga i forskarskolan de nationella internet-/internatkurserna. Men i övrigt har de huvudhandledare och/eller biträdande handledare och sin dagliga miljö, inklusive högre seminarium, på Södertörn respektive i Malmö. Forskarskolans doktorander med placering i Växjö har sin examination i Växjö eftersom Växjö innehar examinationsrätt för doktorsexamen.

13. Högskolan i Jönköping bedriver också forskarutbildning i historia. Den har dock inte redovisats i den självvärdering som skickats in, varför den heller inte bedömts i föreliggande granskning.

Vad man kan säga är alltså att det finns goda möjligheter i landet att bedriva forskarutbildning i historia vad gäller antal orter med examensrätt och kompetenta handledare. Historieämnet har över huvud taget i regel enbart disputerade lärare i det avancerade studiet av historia och vad gäller forskarutbildning kan universiteten och även flera högskolor erbjuda både docenter och professorer. Gränserna för forskarutbildningen sätts snarare av tillgången på doktorandtjänster, eftersom antagning endast i undantagsfall sker utan att doktoranden kan erbjudas sådan tjänst. Söktrycket är sådant att det aldrig är något problem att besätta tillgängliga doktorandtjänster med lämpliga kandidater. Som exempel kan nämnas att antalet sökande i Umeå 2005 var 56 (till 8 doktorandtjänster) och 15 sökande år 2007 (till 2 doktorandtjänster); i Göteborg var det 19 sökande år 2003 (varav 5 antogs), och 2007 var det 13 sökande (varav en antogs). Till Lund (nationella forskarskolan samt fakultetsmedel) kom det år 2003 in 240 ansökningar och 16 doktorander antogs. Det ska framhållas att samma personer har sökt på flera ställen i landet. Siffrorna kan alltså inte utan vidare tolkas som antal personer. Men de är under alla omständigheter tillräckligt talande: det finns uppenbarligen i landet ofantligt många fler lovande kandidater till doktorandtjänster i historia, än vad universiteten med nuvarande antagningsregler och tillgängliga doktorandtjänster kan svälja. Ansökningstrycket till den nationella forskarskolan i Lund-Malmö-Södertörn-Växjö har genomgående varit stort, och de sökande kommer från hela landet och i vissa fall även från Danmark.

Ingen forskarutbildning men ambition att ha forskarmiljö

Det är frapperande att praktiskt taget samtliga miljöer som undervisar i ämnet historia också redovisar sina ambitioner att skapa en egen forskningsmiljö trots att de inte innehar examinationsrätt för doktorsexamen. Detta hänger samman med att lärarna även på de smärre högskolorna till stor del är disputerade och ibland docent-/professorskompetenta. Men det har sannolikt även att göra med att forskning har hög status i politiska diskurser och skapar önskemål i de regionala miljöerna om forskning också på mindre enheter. Ser man till lärarnas redovisning av tjänstgöringstid är det också uppenbart att de flesta lärare vid de smärre högskolorna har någon tid för egen forskning, dock i mycket varierade kvoter. Som ovan visats ligger andelen forskning i tjänsten rentav påfallande högt för de tillsvidareanställda lärarna vid vissa av högskolorna, högre än på flera av de stora universiteten.

Vid de högskolor som inte berörts ovan och som alltså inte heller har forskarstudier i miljön genom samarbete med forskarskolor, anges icke desto mindre ofta i självvärderingarna försök att bygga upp en forskningsmiljö. Ibland sker det genom samverkan med andra miljöer. Så påpekar Högskolan i Kalmar att historikerna där inbjudit forskare från ett av de gamla universiteten till högre seminarium för att motverka sin egen miljöns litenhet. Högskolan på Gotland har genom sina historiker väl utarbetade vetenskapliga nätverk kring bland annat medeltidsforskning och Östersjöforskning. Högskolan

Dalarna har genom sina lärare en betydande forskningsaktivitet i anslutning till regionens näringar. Och så vidare. Man får intrycket att historiker ofta är starkt delaktiga i högskolornas strävan att profilera sig även vetenskapligt.

Institutionernas forskningsprofilering

Den inriktning som anges i självvärderingarna uttrycker ganska allmänna reflexioner kring vad huvudparten av lärarna och doktoranderna sysslar med. Vad som kan noteras är att flera institutioner med forskarutbildning anger ett fokus på modern historia. Det gäller bl.a. Stockholm, Örebro, Växjö, Södertörn och Malmö. Stockholm har en inriktning framför allt mot modern politisk historia men även idrottsforskning och genusforskning rörande 1800- och 1900-talen. Dessutom märks här medeltidshistoria och stadshistoria. Södertörn markerar bl.a. modern politisk historia och Östersjöforskning. Örebro framhåller modern politik och genus men även ett nytt samarbete med litteraturvetare kring biografi, berättande, liv och mening. Växjö har tonvikt på samhällshistoria liksom Malmö, oftast med modernhistorisk inriktning. Malmö betonar modern socialhistoria och kulturanalys med begreppen klass, genus, etnicitet och miljö som bärande inslag; man har även intresse för historiedidaktik.

Institutionen i Umeå har i sin miljö kopplingar till andra starka forskningsmiljöer med inriktning på befolkningsstudier respektive genus. Historikernas forskningar spänner i övrigt över ganska vida fält kronologiskt sett på det social- och kulturhistoriska fältet.

Institutionen i Göteborg är ovanlig genom att ha så stark inriktning på medeltidsforskning, men den har även en viss internationell inriktning genom ett par av forskarna.

Institutionerna i Uppsala och Lund företer en ganska varierad bild och framhåller också sin kronologiska bredd i forskningen och likaså vad gäller handledarkompetens. På båda ställena förekommer ganska mycket forskning rörande tidigmodern tid men samtidigt starka insatser rörande moderna perioder och samtid. Perspektiven varierar men både genus och kultur förekommer, liksom politiska aspekter. Institutionen i Lund framhåller särskilt att man efter hand fått en stark fokusering på kulturhistoria i vid mening, oavsett period, inklusive historiebruk och historiekultur. Här finns också ett större komparativt projekt kring historiebruk och historiekultur samt livaktiga nätverk kring religion och livshållningar, dygder och värden i äldre tid. En av professurerna har inriktningen internationell samtidshistoria. Bland forskningsprojekt som samlar flera forskare i Uppsala kan nämnas studier av kvinnors arbete i ett långt tidsperspektiv från tidigmodern tid samt ett tvärvetenskapligt projekt om legitimeringen av den bernadotteska regimen i början av 1800-talet. Bland modernhistorikerna i Uppsala märks bland annat intresset för etnicitet.

Historikerna i Karlstad anger i sina planer inför den nyligen beslutade forskarutbildningen att man är intresserad av ämnesdidaktik, utbildningshistoria men även bl.a. lokal- och regionalhistoria samt studier av politisk organisering

i historiskt perspektiv. Högskolan Dalarna har forskning bl.a. kring regionens gruvmiljöer men också till exempel afrikansk historia genom en av sina lärare. Högskolan på Gotland har som nämnts en inriktning på Östersjöforskning.

Samtliga miljöer visar intresse för internationalisering och ger på varierande sätt stöd åt lärare och doktorander för att dessa ska kunna åka till internationella konferenser och liknande. Inom forskarskolan i historia inbjuds också internationella forskare till seminarieinternaten för att vara kommentatorer på doktorandernas papers. Många doktorander söker Stint-stipendier för att vistas utomlands längre perioder. Lärarna tycks däremot generellt ha svårare att få tid och medel för att vistas längre perioder vid utländska universitet.

Sammantaget står det klart att *samtidshistoria* och *politisk historia*, särskilt modern, är väl företrädd i miljöerna med forskarutbildning i riket. Förskjutningen mot 1900-talsforskning är tydlig i historieämnet under de senare decennierna. Ändå har denna kantring inte trängt undan intresset för äldre perioders historia, om man ser det nationellt. Medeltidsforskning bland doktoranderna förekommer framför allt i Göteborg, men det finns medeltidsexperter även i Lund, Stockholm och Uppsala, liksom i andra miljöer utan forskarutbildning som Gotland, Gävle eller Kalmar. 1600- och 1700-talsforskning är ganska vanlig i Uppsala och Lund.

Vid sidan av politisk historia slår, som tidigare nämnts, i nuläget alldeles klart intresset för "cultural studies" och *kulturhistoria* i vid mening igenom, inklusive studier av politisk och rättslig kultur samt historiebruk, historiemedvetande och historiekultur. Mindre vanligt är att man betonar socialhistoria vilket under 60–80-talen var en väsentlig markering. Men det sker dock på vissa ställen och givetvis kan mycket rubriceras som socialhistoriska undersökningar av det som dels ingår i samhällshistoria till exempel i Växjö, dels i befolkningshistoriska studier i Umeå.

Studieplaner och handledare

Studieplanerna för forskarutbildningen är sig ganska lika på de flesta universitet och visar överlag ett professionellt sätt att hantera forskarutbildningen. Genomgående framhåller man att forskarutbildningen förutsätter en självständig, kritisk, kreativ forskningsinsats. Utbildningen ska innebära att doktorerna uppnår inte bara ämneskunskaper utan också metodologisk, teoretisk och historiografisk kompetens. De bör dessutom kunna kommunicera sina resultat till omvärlden. Utan att det ställs som krav framgår implicit att man tänker sig en monografi som slutprodukt av forskningen i de flesta fall. Vikten av internationell anknytning och internationella kontakter understryks också.

Handledning av doktorander ersätts med varierande timmar vid lärosätena. Medan det vanligaste synes vara att huvudhandledaren får 10–12 lektorstimmar per år och biträdande handledaren 6–8 lektorstimmar per år, tycks Luleå,

Göteborg och i viss mån Södertörn (forskarskolan Beegs¹⁴) ha satsat betydligt fler timmar på handledning av doktoranderna.

Det är i och för sig inte nödvändigt att ersättningen är exakt likadan i hela landet utan den kan göras avhängig av lokala resurser. Men expertgruppen har ändå blivit förvånad över de divergerande uppgifterna. Med tanke på forskarutbildningens vikt, menar expertgruppen att det vore önskvärt med en minimiersättning för huvudhandledare med 15 lektorstimmar per år, för biträdande handledare med 10 lektorstimmar per år och för eventuell tredje-läsare 5 lektorstimmar.

Tydligt är att alla universitet/högskolor i enlighet med högskoleförordningen tilldelar varje ny doktorand minst två handledare, en huvudhandledare och en biträdande handledare. Detta är utmärkt. Nationella forskarskolan i historia (med säte i Lund) tillämpar en praxis med huvudhandledare, biträdande handledare och s.k. tredje läsare. Detta syftar till en kvalitetssäkring genom att ytterligare en person följer arbetet och kritiskt granskar slutmanuskriptet inför disputationen. Även vid andra lärosäten kopplas i praktiken ytterligare lärare in i slutfasen av avhandlingsarbetet.

Handledningen är på de flesta ställen spridd över en stor del av det disputerade lärarkollegiet, men huvudhandledarna är i regel professorer eller docenter/lektorer. Ännu kan man märka, särskilt i Uppsala och Lund, att lärostolsprofessorerna under perioden tilldelats ett stort ansvar just för forskarutbildningen. Den nationella forskarskolan i Lund har alldeles uppenbart medfört att både lärostolsprofessorerna och vissa av de befordrade professorerna tagits i anspråk i mycket stor utsträckning för handledning, kursundervisning och administration (ordförande för forskarskolan etc.) inom ramen för forskarutbildningen. Ändå är det ett starkt intryck på många orter att forskarutbildningen ingalunda är ett "privilegium" för enbart professorer, utan att handledningen genom systemet med biträdande handledare kunnat spridas på flera händer. Eftersom samtidigt antalet doktorander i systemet minskat sedan Thamreformen, blir det allt vanligare att lärare, oavsett kategori, har sin tjänstgöringstid fördelad över undervisning på samtliga nivåer samt administration.

Kurser

Kurser inom forskarutbildningen anordnas på alla orter med egen forskarutbildning. Här märks genomgående kurser med teoretisk, metodologisk och/eller historiografisk inriktning och på flera ställen också genusvetenskapliga kurser. Men i övrigt varierar utbudet bland annat utifrån lärarnas intressen, institutionernas forskningsprojekt och doktorandernas önskemål. Denna variation är naturlig och enbart av godo, eftersom doktoranderna på det viset får en fräsch inblick i pågående forskning. På flera orter har man inlett samarbete med andra discipliner inom samhällsvetenskap eller humaniora kring

14. The Baltic and East European Graduate School.

kurserna. Inom ramen för den nationella forskarskolan i historia har man regelmässigt ordnat kurser med olika inriktning (till exempel kulturhistoria, genusvetenskap osv.) där lärare från flera av de universitet/högskolor som samarbetar i forskarskolan samverkat. Kurserna läggs upp som en kombination av intensiv internatundervisning och egna uppgifter samt, ibland, vissa diskussioner via nätet.

Poängfördelningen mellan avhandling och kurser varierar något mellan institutionerna. Örebro synes tillämpa relativt sett fler poäng till kurser än andra lärosäten, medan Mitthögskolans poängsättning förefaller lämna väl mycket till lokala val.

Licentiatexamen, mittseminarium och kvalitetssäkring

Växjö universitet rekommenderar licentiatavhandling som ett etappmål mot doktorexamen, medan de flesta andra orter har denna mera som en möjlighet som rätt sällan används.

I framtiden kommer emellertid licentiatexamen rimligen att bli vanligare i Lund och Karlstad, genom att historikerna där nyligen tilldelats en forskarskola inom det s.k. lärarlyftet som syftar till att höja gymnasielärares kompetens till licentiatnivå.

Umeåinstitutionens studieplan innehåller intressant nog anvisningar om hur man ska hantera de "äldre" doktoranderna, dvs. de som antagits före 1998, i vilken utsträckning de ska kunna få handledning osv. Man har också en praxis med ett formellt mittseminarium på väg mot den färdiga doktorsavhandlingen, som ett sätt att säkra kvaliteten.

I de flesta andra miljöerna med forskarutbildning förlitar man sig i sin strävan efter kvalitetssäkring uppenbarligen på de ordinarie återkommande doktorandseminarierna, där de forskarstuderande fortlöpande ventilerar delar av sitt arbete, på sina handledargrupper och på den informella granskningen inom en kritisk massa. Här föreligger i historicämnet uppenbarligen inga problem; seminariekulturen är väl förankrad och kompetenta handledare finns.

Den offentliga prövning av doktorsavhandlingens kvalitet som enligt det svenska systemet sker i samband med disputationen, med utsedd opponent utifrån och en betygsnämnd där endast en person får representera heminstitutionen, utgör annars den främsta garantin för att kvaliteten upprätthålls i forskarutbildningen.

Handledarnas egen forskning och publicering

Handledarnas egen tid för forskning varierar mycket. Den ser ut att vara schablonberäknad i vissa fall, i andra fall en egen uppskattning, i ytterligare andra fall sannolikt en relativt fiktiv restpost sedan andra timmar i institutionstjänstgöringen räknats bort.

Man bör vara observant på att tunga externa uppdrag som att vara ordförande i beredningsgrupper på Vetenskapsrådet (VR), ledamot i VR-styrelse eller ordförande i beredningsgrupper och styrelse i Riksbankens jubileums-

fond (RJ) eller liknande inte ger någon automatisk avräkning på institutions-tjänstgöringen utan normalt endast arvoderas av respektive fond. På grund av att historieämnet är stort, i sin tematik ofta övergripande och tvärvetenskapligt och kan disponera ett stort antal välmeriterade lärare på professorsnivå, har det i själva verket länge varit vanligt att historieprofessorer och -docenter innehar poster i fondernas beredningsorganisationer. Det är i nuvarande läge helt upp till institutionens styrelse, handledarkollegium eller prefekt att inofficiellt ta hänsyn till arbetsbelastningen för de lärare som har de externa uppdragen. Möjligen vore det bättre på sikt att universiteten/fakulteterna rekommenderade en rimlig nedsättning i timmar räknat (med hänsyn tagen till hur stor arvoderingen är från fonderna) för mer omfattande uppgifter, liksom man gör för de lokala uppdragen vid fakulteterna.

Utifrån befintliga siffror kan på en mycket allmän nivå alltså sägas att tiden för forskning varierar starkt – och i realiteten förmodligen ännu mer än vad som framgår i tjänstebeskrivningarna. På vissa lärosäten kan man dock ana en strävan att åtminstone professorer och befordrade professorer ska ha ca 40 procent forskning i tjänsten, på andra lärosäten skiftar kvoten från år till år och är ofta inte mer än 20 till 25 procent, vilket i så fall ändå ligger i linje med arbetstidsavtalets önskemål. Andelen egen forskning är, som också berörts tidigare, påfallande stor på vissa av de smärre högskolorna.

Uppgifterna om lärarnas egna publikationer är inte så lätta att tolka. I vissa fall har lärarna angett också artiklar och recensioner i dagspressen, i andra fall av allt att döma inte redovisat allt sådant utan nöjt sig med böcker och strikt vetenskapliga artiklar. För vissa personer har tydligen inte det bibliometriska systemet fungerat vad gäller de senaste årens publikationer. Detta visar bara att publikationslistorna inte kan behandlas kvantitativt i nuvarande skick annat än i mycket stora drag. Möjligen skulle Högskoleverket inför framtiden precisera vilken typ av publikationer man vill få in uppgifter om. Ska mindre artiklar i dagspress och recensioner i dagstidningar vara med, eller endast böcker, artiklar i vetenskapliga tidskrifter eller antologier räknas? Det sistnämnda ger ett tydligare utslag i fråga om inomvetenskaplig kompetens. Å andra sidan kan man säga att tidningsartiklar, dagspressrecensioner och artiklar i populärvetenskapliga sammanhang tyder på att lärarna fullföljt universitetens krav på ”den tredje uppgiften”, dvs. att förmedla kunskap ut i samhället. I den meningen är också dessa relevant information.

Vad som under alla omständigheter kan sägas utifrån det material som kommit in till granskningen är att handledarna i historia i allmänhet publicerar vetenskapliga skrifter själva. Det sker i flera fall i imponerande omfattning, i andra fall något mindre men ändå så att man ser att det finns en ambition att delta i den vetenskapliga dialogen.

Mer ambivalenta är intrycken vad gäller lärarnas publicering på andra språk än svenska, dvs. i regel engelska. Vad man här kan se är att andelen böcker och artiklar på främmande språk varierar mycket i ämnet mellan universiteten/högskolorna, med variationsvidden ca 10 procent till 50 procent.

Det står dock klart att en jämförelse mellan miljöerna, tagna som kollektiva enheter, egentligen ger ett ganska nyckfullt resultat i fråga om publicering på främmande språk. Av allt att döma döljer sig individers publiceringspraxis snarare än någon generell institutionspolicy bakom siffrorna. Vad man kan se är med andra ord att enstaka lärare publicerar sin forskning särskilt ofta på annat språk. Hit hör de som studerar områden och tematiker där det sedan länge finns upparbetade internationella tidskrifter, nätverk och konferensverksamhet som till exempel historisk demografi/migration, internationell historia, stadshistoria, genusvetenskap. Hit hör även de forskare vilka genom sin personliga bakgrund behärskar engelska eller annat utländskt språk. Men även andra forskare i riket har under senare år uppenbarligen bemödat sig om att publicera på engelska.

Det ska understrykas att här inte gäller något mönster så att de smärre miljöerna alltid skulle publicera en mindre andel av sina skrifter på internationellt språk och de största universiteten mer; i själva verket redovisar flera högskolor en ganska stor andel publikationer på engelska (till exempel Högskolan på Gotland).

Mot bakgrund av historieämnets uppgift att inte minst vara en kritisk och konstruktiv vetenskap i dialog med sitt eget samhälle och dess olika kulturer finns det ingen anledning att moralisera kraftfullt över att andelen publikationer på engelska inte är ännu högre. Liksom många andra humanister står enskilda forskare i praktiken ofta inför valet att antingen sträva efter att bli lästa av en större krets människor i Norden eller av en mycket liten grupp experter i andra länder. Utfallet av sådana val är inte självklart. Dock råder det inget tvivel om att svenska historiker under de senaste decennierna blivit alltmer medvetna om att det är viktigt att också delta i den internationella vetenskapliga kommunikationen. Det finns all anledning för universiteten/högskolorna att stödja denna utveckling, bland annat genom att förenkla för forskarna att få medel till språkgranskning och utlandsvistelser.

Angeläget är att handledare till doktorander rör sig i internationella sammanhang och har möjlighet att knyta kontakter, eftersom det ofta är genom handledarna som doktoranderna förs ut i internationella nätverk. Det vore vidare önskvärt att universiteten ställde pengar till förfogande för att både lärare och doktorander utan långa ansökningstider och krångel ska kunna få medel till kvalificerad språkgranskning av sina manuskript för internationell publicering. För en humanist är språket inte endast ett redskap för rak och enkel kommunikation av resultat, utan ofta både själva analysobjektet och ett flexibelt instrument för tolkning och resonemang. En reell internationalisering av humaniora kräver därför att svenska forskare får frikostig hjälp med språkgranskning.

Könsfördelning bland lärarna

Utom i undantagsfall (Mittuniversitetet, Halmstad, Kalmar, Luleå) finns det vid samtliga universitet/högskolor alltid någon kvinna bland de tillsvidare-

förordnade lärarna, i vissa fall flera. Men på varje institution i historia är de kvinnliga lärarna ändå nästan alltid i minoritet. En god könsbalans med stor andel kvinnor bland tillsvidareanställda lärare tycks enligt uppgifterna för 2007 råda särskilt vid Örebro universitet, Växjö universitet och Södertörns högskola.

Det ska understrykas att närvaron av kvinnliga lärare inte automatiskt är detsamma som att genusvetenskapliga perspektiv tillämpas; både kvinno- och mansforskning och genusteorier är på de flesta ställen välkända strömningar oavsett lärarnas kön. Men få skulle idag förneka att det finns fördelar med en könsmässigt blandad miljö, och det mesta tyder på att det är angeläget att arbetsplatserna inte kommer att framstå som vare sig renodlade ”grabbmiljöer” eller ”tjejmiljöer”. Homosociala (enkönade och väl sammanhållna) miljöer utvecklar lätt mönster som renodlar inne- och uteslutningsmekanismer på ett olyckligt sätt. I detta perspektiv är det angeläget att historikermiljöerna i riket inför framtiden är observanta på hur sårbar könsbalansen är på många ställen och på det faktum att lärarkåren fortfarande domineras av män. Detta trots att kvinnor under senare år i betydande grad varit antagna som forskarstuderande och disputerat under perioden.

Sammantaget för hela riket har historikermiljöerna cirka 25 procent kvinnor bland sina tillsvidareanställda lärare. Bland de visstidsanställda uppgår kvinnorna till cirka 40 procent.

Kvinnor som handledare eller biträdande handledare inom forskarutbildningen finns överallt där forskarutbildning genomförts under perioden, utom vid Luleå tekniska universitet (teknikhistoria) och Mittuniversitetet. Men kvinnorna är för det mesta i minoritet och pensionsavgångar kan rubba balansen snabbt på till exempel professurerna. I Stockholm sköts nästan hela forskarutbildningen av manliga lärare.

Disputationer

Under perioden 2003–07 har antalet disputationer i historia varit betydande. Ämnet har uppenbarligen bland de största disputationsfrekvenserna inom humaniora i landet. Institutionen i Växjö har enligt självvärderingen flest disputationer av alla ämnen i Växjö, och i Uppsala anger man att historia tillsammans med litteraturvetenskap håller ledningen vad gäller antal disputationer. I Lund är historieämnet i den meningen i nuläget störst på fakulteten. Detta som exempel. Sammanlagt har expertgruppen kunnat konstatera *149 disputationer i ämnet historia under åren 2003–2007*. Den högsta siffran redovisar Stockholms universitet med 40 disputationer i historia. Därefter följer Lund med 25, Uppsala med 24, Umeå med 22, Göteborg med 18, Växjö med 12, Örebro 4 och Mittuniversitetet 3. Till detta kommer en disputation i teknikhistoria i Luleå.

En betydande del av de disputerade är kvinnor – sammanlagt 59. Bäst kvinnorepresentation bland disputanderna har Örebro och Umeå uppnått: i Örebro 4 disputationer varav 3 av kvinnor, i Umeå 22 disputationer under perioden

varav 14 av kvinnor. Historiska institutionen i Umeå samarbetar väl med två andra verksamheter i Umeå, däribland programmet *Challenging gender*, vilket troligen har en betydelse i sammanhanget.

Huvudintrycken måste bli två. Å ena sidan är historieämnet vad gäller lärare och disputationer fortfarande dominerat av män, vilket inte alltid är fallet annars inom humanistisk fakultet. Å andra sidan är dominansen inte längre så stor som den tidigare varit om man ser till disputationerna. Nära 40 procent av doktorsavhandlingarna under perioden har ändå framlagts av kvinnor. Man bör också notera att flera av institutionerna uttrycker ett tydligt intresse för genusvetenskaplig forskning. Detta innebär som nämnts inte per automatik ökad jämställdhet men bör på sikt ändå främja en kritisk inställning till fastlåsta könsmonster och en insikt om de "blandade" miljöernas fördelar. Statistiken över disputationer inger hopp om jämn könsbalans inför framtiden: rimligen måste kvinnliga forskare på sikt komma att märkas vid universitet/högskolor.

Endast ett fåtal av doktorsavhandlingarna är publicerade på engelska: två i Umeå, tre i Uppsala, två i Stockholm, två i Växjö, fyra i Göteborg och fyra i Lund. Inom *internationella ämnen* i meningen att de rör andra länders förhållanden än de svenska har det publicerats en avhandling i Umeå, två i Uppsala, fem i Lund, fyra i Göteborg. Siffrorna är så små att fördelningen mellan orterna måste tas med stor försiktighet; det kan variera år från år. Tydligt märks dock i Lund betydelsen av ett större forskningsprojekt med externmedel rörande Förintelsen i historiekulturen i olika länder.

Forskningsorienteringen på flera institutioner är som nämnts ovan klart *modernhistorisk*, till exempel i Stockholm och Växjö, och det är synbart i ämnena för doktorsavhandlingarna. Dominansen för medeltidshistoria i Göteborg är värd att observera, särskilt med tanke på att medeltidsavhandlingarna i riket i övrigt är få. I Uppsala och Lund representerar institutionernas lärare, som tidigare berörts, tillsammans en bred kompetens i fråga om historia under olika perioder; det märks genom att disputationerna avspeglar inte endast kantringen mot samtidshistoria utan också innehåller en hel del äldre historia (rörande perioderna före 1800- och 1900-talen): i Uppsala 9 av 24, i Lund 8 av 25. I Stockholm har 11 doktorander med *äldrehistorisk inriktning* disputerat under perioden, men med tanke på att institutionen totalt redovisar 40 disputationer, blir den modernhistoriska forskningen ändå övervägande.

Doktorsavhandlingar med *genusvetenskaplig* eller *kvinnohistorisk* inriktning förekommer överallt i de större forskarutbildningsmiljöerna under perioden, till exempel sju i Stockholm, sex i Umeå, fem i Lund, tre i Göteborg och två i Uppsala. Kvantitativt sett har doktorsavhandlingar med genus- eller kvinnohistorisk inriktning följaktligen varit ungefär dubbelt så vanliga som avhandlingar med inriktning på andra länders historia. Det står klart att genus kommit att bli väl integrerat i historieämnet; det märks både i ämnen och kursutbud. Genusinriktningen innebär inte alltid kvinnohistoria utan numera

även manlighetsforskning och appliceringen av queer-teori på frågor om sexualitet, begär och heteronormativa föreställningar i samhället.

I övrigt framgår i förteckningarna över doktorsavhandlingarna under perioden tydligt även *kulturinriktningen* i bred mening (inklusive historiekultur), ofta i överlappningar till både social och politisk historia.

Kritisk massa

I självvärderingarna har det i några fall anmärkts att antalet doktorander minskat efter Thamreformen. Det framgår också i siffror från flera av lärosätena. Göteborg anger till exempel att man nu har 18 doktorander mot 31 år 2003, och Växjö nu 15 mot 25 år 2003. Samtidigt har nationella forskarskolan i Lund inneburit att nya doktorander kunnat antas under perioden parallellt med att övriga humanistiska discipliner, och även historieämnet på andra orter, fått se sin forskarutbildning krympa. Ändå är nya miljöer på väg att bygga upp forskarutbildning, som Mittuniversitetet och Karlstad-Dalarna. Och ett par av högskolorna (Södertörn och Malmö) har lyckats utveckla aktiva forskningsmiljöer med doktorander trots att de saknar formell forskarutbildning. Som helhet gäller att forskarutbildningen ändå fortfarande är så omfattande i särskilt Uppsala, Lund, Umeå, Växjö, Stockholm och Göteborg att det finns vad man kallar en kritisk massa i miljöerna. Dessutom samarbetar man på flera orter med olika forskarskolor och andra ämnen. Institutionerna betonar vikten av en god seminariekultur.

För 2007 anges det att Lunds historiska institution har 57 doktorander, Uppsala 30, Stockholm 28, Göteborg 18, Umeå 16, Växjö 15, Örebro 9, Mittuniversitetet 6 och Luleå 1. I siffrorna för Lund ingår då de knappt 20 doktorander som inom forskarskolans ram har sina dagliga miljöer på Södertörn och i Malmö men deltar i kurser och internatseminarier som arrangeras från Lunds horisont. Hur man än räknar, tycks Lund ha den största forskarutbildningen i riket för närvarande och därefter kommer Stockholm och Uppsala. Som framgått tidigare hamnar Lund däremot endast på fjärde plats då det gäller volymen på grundnivå mätt i helårsstudenter (efter Stockholm, Göteborg och Uppsala).

Örebro och Mittuniversitetet har inte fler doktorander än Malmö högskola tar hand om inom ramen för samarbetet inom nationella forskarskolan och betydligt färre än Södertörn har i samarbete med två forskarskolor.

Det ska betonas att de kvantitativa uppgifterna här naturligtvis inte innebär något omdöme om kvaliteten i forskarutbildningen. Både små och stora forskarutbildningsmiljöer kan ha sina för- och nackdelar.

Medianstudietid för doktoranderna

Det är svårt att få riktigt grepp om medianstudietiden för doktoranderna med ledning av de inlämnade siffrorna. I uppgifterna ingår även "gamla" doktorander som disputerar efter att ha varit yrkesverksamma under lång tid.

Men även uppgifterna för doktorander som antagits efter Tham-reformen har sina komplikationer. En mycket stor del av doktoranderna har inte studerat på 100 procent under hela sin studietid, utan ofta undervisat 20 procent. Samtliga doktorander vid Malmö högskola (inom ramen för nationella forskarskolan) har till exempel 20 procent undervisning, och detsamma gäller flera andra doktorander. Det är ett doktorandfackligt önskemål och i linje med idén om anställningsbarhet att så sker; doktoranden får lärarerfarenhet och pedagogiska meriter. Men man måste i utvärderingar ta hänsyn till detta och inse att normen därmed snarast ligger på 60 månader för en stor del av doktoranderna. Flera har dessutom varit utomlands på Stint-stipendier eller liknande eller varit tjänstlediga för barnafödande eller av andra skäl. Detta gör att man inte utan vidare kan ställa median-uppgifterna i relation till normen fyra år, dvs. 48 månader. Man måste istället räkna med att normen faktiskt i väldigt många fall måste bli fem år, eller 60 månader (20 procent undervisning varje år förlänger studietiden med ett år).

Vid flera högskolor sköts i själva verket en betydande del av utbildningen på grundnivå i historia av doktorander, som också tidigare framgått. Dessa är engagerade lärare, och det är viktigt att doktoranderna får pedagogiska erfarenheter. Men att undervisa på stora översiktskurser kräver omfattande förberedelser för helt nya lärare. Det är sannolikt att doktoranderna därmed lägger ner större arbete på sin undervisning än vad som är rimligt i förhållande till målet att de ska disputerar inom fem år (med 20 procent undervisning under samtliga år). Det vore lämpligt om denna fråga diskuterades i miljöerna. Kanske borde doktorandernas insatser inom undervisningen främst gälla de väsentliga fördjupande temakurser som ligger nära deras egen forskning.

Utifrån en bedömning av det inlämnade materialet är expertgruppen benägen att hävda att mediantider på 60 månader (fem år) eller något däröver framstår som ett rimligt utfall i ett humanistiskt ämne som historia. Själva slutprocessen fram till den förväntade tryckta boken tar längre tid i anspråk än i ämnen där slutprodukten är ett antal sammanlagda artiklar. Mediantiden fem år förutsätter då att doktoranden haft stipendium/tjänst under studietiden.

Sådant är emellertid inte läget enligt inlämnade siffror. Ett skäl är som nämnts att materialet inte odelat innefattar personer som antagits med lön utan också inkluderar doktorander som spritt ut sin utbildning under mycket lång tid och tillhört ett äldre system. Mediantiderna som anges varierar därför mycket kraftigt. För Umeå uppges till exempel för år 2003 en mediantid för kvinnor på 85 månader, och för män 78, dvs. drygt sju respektive sex år. Mediantiderna i Göteborg varierar mellan 49 och 111 månader, i Uppsala mellan 52 och 78. I Lund tycks medianvärdet under perioden ofta, men inte alltid, ha legat någonstans kring 80 månader.

Medianvärdena utesluter förstås inte att åtskilliga doktorander faktiskt disputerar efter ungefär fem år. Expertgruppens intryck är att studietiderna i flera fall kommit att ligga inte alltför långt från det den bedömer som en normalt tid på fem år. Särskilt tydligt framgår detta för Uppsalas del. Otvivelaktigt finns

det i miljöerna en strävan att krympa studietiderna för doktoranderna; det har också framgått genom att man på flera lärosäten sänkt kraven på kursläsningen inom forskarutbildningen, i jämförelse med kraven för perioden före Tham-reformen. Men uppenbarligen framstår det icke desto mindre som svårt även för doktorander med doktorandtjänst att hålla en studietid på fyra till fem år. Orsaken är enligt expertgruppen inte minst det som ovan nämnts (krävande undervisning, tjänstledigheter) men också att både studieplaner och praxis i ämnet kräver en omfattande bok som slutprodukt, på gott språk och i tryckt skick. Detta innebär en självständig forskningsinsats, gärna kreativ och nyskapande. I den konkurrens som råder om universitetstjänster efter disputationen eller i de fonder som beviljar externa medel (beviljningsprocenten är vid RJ under senare år ofta under 10 procent och vid VR ungefär mellan 10 och 20 procent) har doktoranderna inte heller något att vinna på att lägga fram svaga avhandlingar. Det är ur deras perspektiv rationellt inför framtiden att hellre lägga ner ytterligare några månader på avhandlingsarbetet för att skriva en konkurrenskraftig bok. Arbetsmarknaden utanför universitet/högskola framstår inte heller alltid som så lättillgänglig för filosofie doktorer i historia, att doktoranderna av det skälet har en motivering att skynda genom sin utbildningstid. Med den allvarsamma, ambitiösa inställning till forskning som de flesta doktorander visar, är det på mer än ett sätt begripligt att de inte önskar lämna ifrån sig ett slarvigt arbete utan enbart ett kvalificerat vetenskapligt verk.

Utifrån stickprov på avhandlingarnas kvalitet vågar expertgruppen också påstå att avhandlingar i historia i hela landet i regel ligger på en hög nivå. Inga underkännanden har vad expertgruppen vet heller inträffat under perioden. Tvärtom har flera avhandlingar tilldelats priser såsom utmärkta vetenskapliga arbeten, bl.a. i Gustav Adolfsakademien och i Kungliga Vitterhetsakademien samt i lokala vetenskapliga sällskap. Flera av dem ges ut på etablerade förlag och får recensioner i stora dagstidningar.

Starka forskningsmiljöer

Expertgruppen har funnit det rimligt att använda följande kriterier på vad som kan ses som en forskningsmiljö med varierande styrka:

1. Som *mycket starka forskningsmiljöer* benämns sådana institutioner i ämnet som bland sina lärare har flera professorer och docenter, dvs. vetenskapligt högt kvalificerade personer, en omfattande forskarutbildning med examinationsrätt och där lärare/handledare också har forskningstid i tjänsten och forskar aktivt, vilket styrkts genom publikationer. Hit hör Göteborg, Lund, Stockholm, Uppsala, Umeå och Växjö. Även Linköping hör rimligtvis hit men Linköpings forskarutbildning har inte granskats denna gång eftersom dess temaorganiserade forskning utvärderats separat.
2. Som *starka forskningsmiljöer* benämns sådana miljöer där man har minst en professor, där lärarna har forskningstid i tjänsten, det finns en forskarutbildning av viss omfattning antingen med examinationsrätt eller i prak-

- tiken, och lärarna/handledarna publicerar sig vetenskapligt. Hit hör Örebro, Södertörn, Mittuniversitetet och till viss del även Malmö.
3. Som en *forskande miljö* benämns en miljö där det finns forskningstid för lärarna, och enstaka lärare med professors- eller docentkompetens, men ingen eller obetydlig forskarutbildning vare sig formellt eller i praktiken. Hit hör i nuläget Högskolan Kristianstad, Högskolan Dalarna, Mälardalens högskola, Högskolan i Gävle, Karlstads universitet, Luleå tekniska universitet och Högskolan på Gotland.

Utanför denna uppdelning faller enstaka miljöer där det antingen tycks saknas forskningstid i tjänsten för lärarna, och/eller där det i varje fall tills nyligen saknats professors- eller docentbedömda lärare samt forskarutbildning. Även i dessa miljöer kan det emellertid givetvis finnas lärare som är aktiva forskare.

Som helhet finns det anledning att understryka att många av de utvärderade orterna framstår som mycket starka eller starka forskningsmiljöer. Här ingår även ett par högskolor som inte har formell examinationsrätt för doktorexamen men som ändå har kunnat bygga upp en aktiv miljö för forskare och doktorander.

Doktorandernas röster

Nöjda doktorander

Expertgruppen har i första stadiet av arbetet inte haft i uppgift att besöka lärosätena och har därmed inte haft möjlighet att själv tala med doktorander och studenter. Högskoleverket har emellertid skickat ut en enkät till doktoranderna om deras förhållanden och åsikter om utbildningen. Det sammanlagda antalet svarande i enkäten är, för hela riket, 69. Detta utgör drygt 35 procent av de doktorander (gamla och nya) som finns i riket år 2007. Analysen av enkäterna får ske med de reservationer som detta utfall föranleder. Expertgruppen menar att materialet kan leda till vissa försiktiga slutsatser på riksnivå om man ser till de nu aktiva doktoranderna som torde vara bäst representerade i materialet. Däremot förefaller det inte meningsfullt att differentiera analysen i förhållande till varje enskild miljö.

De doktorander som besvarat enkäten synes på det hela taget nöjda med sin forskarutbildning. 51 procent av de svarande menar att den handledning de fått i stor utsträckning varit nyttig för dem och 29 procent att den varit mycket nyttig. 81 procent menar att de fått tillräcklig handledning. Som ett sammanfattande omdöme menar man i 51 procent av svaren att deras forskarutbildning är god och i 38 procent att den är mycket god. I sammanlagt nära 90 procent av svaren uppfattar man alltså forskarutbildningen som god eller rentav mycket god. Det är naturligtvis svårt att veta hur pass mycket missnöje som döljer sig bakom de icke-inlämnade enkäterna. Det enda man kan säga är att det urval som svaren utgör inte ger några indikationer på att doktoranderna i historia skulle vara allvarligt missnöjda med sin forskarutbildning utan snarare tvärtom.

Aktivt doktorandseminarium finns enligt 84 procent av svaren i forskarmiljöerna. Kursutbudet är man nöjd med i stor utsträckning i 20 procent och relativt nöjd med i 54 procent av svaren. Liknande siffror som för kurserna gäller för omdömena om huruvida miljön som helhet upplevts som kreativ och utvecklande.

Vad gäller kursutbud uttrycks en viss önskan om mer samarbete mellan orterna, vilket också är på gång såväl i nationella forskarskolans regi som genom annat samarbete mellan universiteten, exempelvis Lund-Uppsala-Stockholm i fråga om teori- och nätkurser. Enstaka röster formulerar också en önskan om att postdoktorala forskare skulle integreras mer i seminariemiljöerna och om att lärarna skulle ha mindre undervisning på grundnivå och administration, så att de i högre utsträckning bidrog till den kreativa forskarmiljön. Det kan tilläggas att det framgår av självvärderingarna att sådana försök att etablera högre seminarier, där även postdoktorsforskarna och lärarna är mer aktiva, redan har inletts i vissa miljöer.

Handledning

Huvudhandledaren är i 68 procent av det totala antalet svar en man, och den biträdande handledaren är likaså oftast man. Fler kvinnor kommer dock in som biträdande handledare. Men könsammansättningen i huvudhandledarstaben är inte ideal ifall man önskar en könsfördelning som är 50–50, eller åtminstone 40–60. Med tanke på hur lärarkåren allmänt sett är sammansatt är proportionerna dock ungefär vad man kan förvänta. Då har ändå minst fem ordinarie professorer i tjänst under perioden varit kvinnor och mycket engagerade inom forskarutbildningen.

I 99 procent av svaren sägs det att man har en individuell studieplan. Men intressant nog menar de flesta att den individuella studieplanen inte fungerar särskilt mycket som stöd, eller ens alls. Alla vet att avhandlingsarbetet förändras under utbildningen och att arbetsplanen får revideras kontinuerligt. Det man uppenbarligen upplever som mest angeläget är den ständiga kontakten mellan handledare och doktorand, inte en blankett som ska fyllas i en gång om året enligt ett inte alldeles solklart formulär.

Bland de enstaka personliga kommentarer som bilagts enkäten ger en kvinnlig doktorand uttryck för att hon upplevt miljön som ”manlig” och inte alldeles lätt att känna sig hemma i. En annan gör kommentaren att det är svårt att delta i miljön då man har små barn och inte kan vara med i samma utsträckning på seminarier på kvällstid. Historieämnet har av allt att döma en jämnare könsfördelning såväl bland lärare som doktorander, generellt, än en rad andra ämnen i humaniora, teologi och samhällsvetenskap, men det finns anledning att vara observant på forskarutbildningens struktur i relation till småbarnsföräldrars villkor.

Ganska liten geografisk rörlighet

De överlägset flesta av doktoranderna genomför forskarutbildningen vid de lärosäten där de också gått igenom utbildningen på grundnivå. Det är på det hela taget det traditionella mönstret i de nordiska länderna, till skillnad från till exempel det amerikanska där man kräver rörlighet mellan studienivåerna. Den nationella forskarskolan i historia har inte heller betytt någon dramatisk förändring på denna punkt. Men både inom den och i övrigt i riket finns det trots allt exempel på att doktorander kommit till forskarutbildningen från andra grundutbildningsmiljöer. Den slutsats man kan dra är att det traditionella mönstret visserligen fortfarande gäller, men att senare års utveckling med forskarskolor och samarbete mellan högskolor och universitet i viss utsträckning tycks bidra till att luckra upp det mönstret. Vad man kan fundera på är om sökande till forskarutbildning från de mindre högskolorna har samma chanser att bli antagna som de, vilka redan är välkända bland lärarna vid de gamla universiteten och har haft möjlighet att under utbildningen på grundnivå bekanta sig med den egna miljöns kriterier för kvalitet på C- och D-uppsatser.

Påfallande är också att biträdande handledaren till ca 26 procent hämtats från annat svenskt lärosäte än det där doktoranden genomgår forskarutbildning, ett resultat av samarbete inom forskarskolor och mellan universitet/högskolor. Endast till 6 procent har biträdande handledaren emellertid hämtats från utländskt lärosäte. Detta hänger samman med vad som framgått tidigare: de flesta doktorander i historia har trots allt ämnen som rör svenskt eller nordiskt material. Det är då naturligtast att de får kompetenta handledare i sitt eget land.

Relativt goda försörjnings- och arbetsvillkor

De flesta av doktoranderna som varit aktiva höstterminen 2007 har haft doktorandtjänst (68 procent av de svarande) mot 16 procent utbildningsbidrag och 3 stipendier. Att inte heller doktorandtjänsterna inneburit att alla arbetat med sin forskarutbildning på heltid avspeglas emellertid i uppgiften att endast 49 procent av de svarande studerat på heltid hösten 2007. Detta har rimligen ibland att göra med sjukledigheter och föräldraledigheter men kanske ändå främst med att åtskilliga doktorander undervisat ganska mycket på grundnivå. Siffrorna understryker de resonemang som expertgruppen gjort rörande genomströmningstakten på forskarutbildningen: så länge mindre än hälften av doktoranderna studerar på heltid under en del av sin doktoranttid, kan vi givetvis inte förvänta oss att alla blir klara på fyra år.

Drygt 65 procent av de svarande uppger att de fått studieplats i den egna forskarmiljön, men så mycket som 29 procent uppger att de inte erbjudits sådan arbetsplats. Detta har säkert goda förklaringar i bristande lokaler och ekonomi på vissa institutioner men det är ändå beklagligt eftersom doktoranderna utgör en vital del av de vetenskapliga miljöerna. All erfarenhet säger att doktorander i regel mår väl av att vistas dagligen i sina egna forskningsmil-

jöer. Det är möjligt att uppgifterna här dock är något missvisande. Kanske har eventuella andra goda arbetsplatser, exempelvis på bibliotek eller i fakultetsgemensamma lokaler, inte fångats upp i svaren.

Den ovissa framtiden

På det hela taget anser doktoranderna att deras forskarutbildning ger dem en god utbildning för att bli forskare, vilket de tydligen ofta gärna vill vara. Men samtidigt menar de att den i mindre grad förbereder dem för annan verksamhet. Detta är intressant och stämmer nog med de flesta lärares intryck.

Då reformen med fyra års forskarutbildning kom, anpassade sig flera forskarutbildningsmiljöer till detta genom att skära ner på allmän kursläsning, till exempel kronologiska översiktsskurser över problem och klassiska verk. En större del av doktorandernas forskarutbildning handlar där nu om att skriva avhandlingen och att läsa kurser som underbygger denna specialisering. Grovt sett kan man kanske säga att forskarutbildningen efter Thamreformen har minskat bredden i doktorandens obligatoriska kompetens men å andra sidan inte alls har gjort avkall på fördjupning i forskningen och teoretisk reflexion. Att detta gjort de forskarutbildade mindre användbara i samhället utanför universiteten, är emellertid inte en självklar slutsats. Förmågan att själv ställa problem och lösa dem genom systematiskt kunskapssökande samt formulera resonemang och slutsatser på ett läsvärt sätt, dvs. de kompetenser som avhandlingsarbetet bör ge, kan vara lika användbar på olika positioner i samhället som bredare historiska sakkunskaper.

Men doktorandernas svar bör ändå tas på allvar, dels som ett uttryck för en oro inför framtidens arbetsmarknad i ett läge då inte heller de nya högskolorna kan förväntas erbjuda särskilt många nya anställningar för forskarutbildade forskare, dels som ett i sig glädjande uttryck för den höga uppskattning av forskningen som ligger i svaren.

Handledarnas röster

Handledarna inom forskarutbildningen uttrycker ungefär samma huvudintryck som doktoranderna. I 80 procent av svaren menar de att handledningen är tillräcklig. Enligt 60 procent av svaren är kvaliteten på handledningen också god, och 30 procent menar till och med att den är mycket god. Man vill i stort sett hävda att arbetsplatserna utgör kreativa forskningsmiljöer men erkänner att lärarnas arbetsbörda är ett problem och önskar att postdoktorsforskarna kunde integreras mer på seminarierna. Synpunkten har aktualiserats inte minst i ett läge då doktorandskaran krympt på många ställen.

Lärarna anser ofta att de inte har tillräcklig tid för kompetensutveckling och/eller egen forskning och framhåller att egen forskningstid är nödvändig för att man i längden ska förbli en god handledare.

Sammanfattning och rekommendationer

Inledning

Historieämnet tillhör de mer populära ämnena inom humaniora. Det attraherar studenter och väcker intresse även utanför universitet och högskolor. Ämnet utbildar personer för anställningar både vid universitet/högskolor, i skolvärlden, vid arkiv, museer, inom förvaltning och massmedia.

Historieämnet bör mot denna bakgrund lyftas fram som ett på det hela taget väl fungerande ämne, såväl vad gäller grundnivå, som avancerad nivå och forskarutbildning. Detta omdöme avser inte bara universitet utan i relevanta delar också flera högskolor. Ämnet är stort och forskningsinriktat. Studenterna i ämnet är enligt svaren i den nationella enkäten också nöjda med sin utbildning; svarsprocenten är visserligen inte så hög som man skulle önska men ingenting i materialet indikerar något större missnöje, utan snarare tvärtom. Sedan den senaste utvärderingen har inga dramatiska förändringar skett, men vissa tendenser har stärkts och på vissa punkter kan man skönja intressanta förändringar. Magister- och masterutbildningar är på gång, samarbeten har inletts mellan flera högskolor/universitet kring kurser och seminarier, på vissa håll har till och med fusioner påbörjats som förefaller kloka. Internationaliseringen i form av dels global orientering i kurslistor på grundnivå, dels användningen av internationella teorier och begrepp i forskarutbildning och forskning är betydande. Flera universitet/högskolor försöker befrämja internationalisering genom att uppmuntra till deltagande i konferenser osv. Disputationsfrekvensen är hög och avhandlingarna ligger i regel på en hög nivå.

På grundnivån är både progression och forskningsanknytning generellt sett väl tillgodosedda. Upplägget är också i stort sett detsamma vid de olika lärosätena. På några ställen sköts en betydande del av undervisningen på grundnivå av odisputerade lärare och doktorander, men i övrigt är lärarna över lag välmeriterade. De flesta av dem är aktiva forskare.

Magister- och masterutbildningar har så smått kommit igång vid enskilda universitet och högskolor, men ännu är det för tidigt att dra några vittgående slutsatser eftersom antalet studenter och lärarerfarenheter från de nya studierna ännu är begränsade och en samlad bild ännu inte klart avtecknar sig. Nivå och progression framstår dock som solida och lovande. Det har på flera institutioner gjorts ett stort förarbete för att bygga ut dessa nya studier på den avancerade nivån.

Forskarutbildningen är väl fungerande med högt kompetenta handledare. Antalet doktorander har visserligen minskat gradvis efter Thamreformen, som innebar krav på finansiering för att bli antagen som doktorand, men forskarutbildningen har av allt att döma ändå fungerat mycket väl och seminariekulturen fortlevat. Ändå kan forskarutbildningsmiljön på sina ställen uppfattas som så liten att den vore sårbar ifall tilldelningen av doktorandtjänster förblev begränsad under kommande år. Å andra sidan har ett par av högskolorna, trots att de inte äger examinationsrätt för doktorsexamen, byggt upp aktiva forskarmiljöer. Doktorandmiljön är exempelvis i nuläget större på Södertörns

högskola än i Örebro, trots att man på Södertörn inte har formell examinationsrätt för doktorsexamen. Även Malmö högskola har skapat en miljö för forskarutbildning. På båda dessa två högskolor har detta skett genom samarbete med nationella forskarskolan i Lund. På Södertörn finns dessutom doktorander genom forskarskolan rörande Östersjöområdet, i samarbete med Stockholms universitet. Det kan diskuteras om inte särskilt Södertörn borde få egen examinationsrätt för forskarutbildning i historia. På sikt kan detta komma att aktualiseras även för Malmö.

Med tanke på det generellt minskade intaget av doktorander i riket och existensen av goda forskningsmiljöer på flera ställen redan, synes det å andra sidan inte rimligt att rekommendera flera av de mindre högskolorna att satsa på egen forskarutbildning i historia, utan i så fall snarare planera för forskning inom något av sina tvärvetenskapliga profilområden. Om inte tillströmningen av studenter till ämnet ökar betydligt under kommande år, blir det även inom grundnivån sannolikt önskvärt att vissa av de mindre historikermiljöerna samarbetar eller går samman med andra institutioner. Expertgruppen har nämnt fusionen mellan historieämnet i Kalmar och Växjö som ett av allt att döma klokt beslut.

Internationalisering är ett svåroperationaliserat begrepp som borde ägnas en separat ingående studie/utvärdering. Sammanfattningsvis kan sägas att historieämnet i Sverige är rätt starkt nationellt präglad, men att man i forskning och undervisning beaktar internationella aspekter ifråga om såväl lärostoffet som metoder och anknytning till forskningsläge. Andelen utomeuropeisk historia förefaller dock att minska och en mera omfattande publicering utomlands vore önskvärd.

Expertgruppen har även gjort en del iakttagelser rörande själva granskningen och den information som lämnats in. Gruppen vill här kommentera ett par av dessa.

Om en rättvisande bedömning av genomsnittstiderna (eller medianvärdena) för forskarutbildningen ska kunna genomföras, är det nödvändigt att Högskoleverket skapar jämförbara populationer vid beräkningarna. I statistiken kommer nu de ”gamla” doktoranderna att framstå som en belastning med sina långa studietider, vilket är orättvist på mer än ett sätt. I själva verket finns det ofta stor anledning att glädjas åt de ”gamla” doktorander som omsider disputerar och samtidigt har gjort en karriär inom t.ex. arkiv eller i skolvärlden – de har egentligen gjort precis det som samhället önskat, nämligen höjt sin teoretiska kompetens och återfört denna till ett yrke utanför universiteten. Men det är orimligt att räkna samman studietiderna för dem och för de forskarstuderande enligt det nya systemet. I framtiden är det angeläget att de ”nya” doktoranderna som haft doktorandtjänster studeras för sig och att man dessutom beaktar vad som kan vara ”normen”, sedan sjukledigheter, föräldraledigheter eller den ofta 20-procentiga undervisningen inom grundnivån vid den egna institutionen räknats bort. Expertgruppens intryck är att det numera inte är ovanligt att disputationer sker i ämnet efter ca fem års studier vilket får ses

som ett rimligt utfall om man tar hänsyn till att doktoranderna i regel också har viss undervisning under utbildningen.

Vad gäller de uppgifter som Högskoleverket inkrävt rörande lärarnas publikationer, har de klart visat att lärarna i ämnet i allmänhet också forskar själva, ibland till och med i stor omfattning. Mycket mer kan däremot knappast sägas om materialet eftersom lärarna uppenbarligen uppfattat instruktionerna olika: somliga har lämnat in detaljerade data även om recensioner i dagspressen, till exempel, medan andra inskränkt sig till böcker och artiklar i vetenskapliga tidskrifter. Även den första typen av data har sitt intresse om man vill ta universitetens ”tredje uppgift”, att förmedla kunskaper utåt, på allvar. Men instruktionerna måste förbättras inför kommande utvärderingar så att de inkommande uppgifterna blir jämförbara.

Expertgruppen är slutligen bekymrad över allt det administrativa merarbete som utvärderingar (Högskoleverkets, de egna lärosätenas, fakulteternas) innebär. Frågan är om man kunde inskränka kommande utvärderingar till de institutioner som uppenbart genomgår en sådan utveckling att det finns anledning att följa den närmare. Eller också kan förnyade utvärderingar avse specifika teman, som masterutbildningen, internationaliseringen av ämnet eller distansutbildning via nätet. Synpunkten aktualiseras inte minst om man beaktar hur pass mycket administration som redan åligger många av lärarna.

Rekommendationer till lärosätena

Det är av utomordentlig vikt att utbildningen på samtliga nivåer sköts av lärare som inte enbart är goda pedagoger och inspirerande lärare utan också själva forskar. Det material som stått till expertgruppens förfogande tyder på att lärarna också har en del tid till egen forskning. Men det varierar starkt mellan lärosätena, och långt ifrån alltid till universitetens fördel. Ibland är den kvot som uppges dessutom sannolikt mer fiktiv än reell, på grund av andra uppgifter som måste skötas av lärarna.

► Se till att alla lärare har utrymme för forskning/kompetensutveckling i tjänsten.

Tillsvidareanställda lärare i historia synes på vissa orter i relativt hög grad vara tagna i anspråk för administrativa uppdrag: som prefekter även på sammanlagda institutioner, som dekaner, ledamöter i fakultetsorgan, studierektorer osv. Det är i och för sig glädjande som uttryck för att de åtnjuter förtroende och känner ansvar. Men det medför också problem. Till detta kommer att samtliga lärare har mer administration i tjänsten nu än för några decennier sedan, beroende på ständigt nya krav uppifrån på redovisningar och utvärderingar samt på att lärarna själva numera till viss del ska sköta det som tidigare sköttes av sekreterare på institutionerna. Risken är att lärarnas dagliga verksamhet blir alltmer splittrad, att allt färre av de mest erfarna lärarna undervisar på grundnivå och att den reella forskningstiden krymper mer än vad siffrorna för forskningstid anger.

- ▶ **Förbättra det administrativa stödet vid lärosätena så att lärarnas arbetssituation blir drägligare och att de hinner undervisa och forska i större utsträckning.**
- ▶ **Verka för att lärarna får sammanhängande forskningstid.**

Lärosätena bör ge nedsättning i tjänsten för de lärare som innehar krävande berednings- och/eller beslutsuppdrag i de stora externfonder som är aktuella i respektive ämne/fakultet. Det är påfallande att flera historiker haft tunga uppdrag i sådana sammanhang och sannolikt kommer att ha det framöver. Det framstår som en ”lokalistisk” politik att varje större förtroendeuppdrag inom universiteten (universitetsstyrelse, fakultet osv.) medför nedsättning i tjänsten med några timmar, medan uppdrag som att läsa och ta ställning till flera hundra projektansökningar på nationell nivå inte medför någon fixerad nedsättning. Samtidigt betonar universiteten den strategiska vikten av att deras forskare har inflytande i de externa fonderna och behoven av externa medel generellt.

- ▶ **Överväg att ge nedsättning i tjänsten för lärare med krävande berednings- och/eller beslutsuppdrag i de stora externfonder som är aktuella i respektive ämne/fakultet.**

Det är angeläget att samtliga kurslistor för grundnivå och avancerad nivå innehåller uppgifter om antal sidor – inte så mycket för att möjliggöra en detaljanalys (antal sidor är i bästa fall ändå endast en mycket grov indikator på kursens svårighetsgrad) utan därför att det underlättar översiktliga jämförelser av olika utbildningar både i ett nationellt och i ett internationellt perspektiv.

- ▶ **Se till att samtliga kurslistor på grundnivå och avancerad nivå innehåller uppgifter om antal sidor för den aktuella litteraturen. Detta för att underlätta översiktliga jämförelser av olika utbildningar i ett nationellt och ett internationellt perspektiv.**

Expertgruppen menar att det i allmänhet inte är så lämpligt med hemtentamina inom grundnivå; med nuvarande möjligheter att snabbt finna information på nätet har det blivit allt svårare att kontrollera att svaren i hemtentamina verkligen skrivits av dem som lämnar in dem. Gruppen är medveten om att frågorna för hemtentamen i vissa fall kan konstrueras på sådant sätt att studenterna verkligen måste fördjupa sina kunskaper själva, men menar ändå att riskerna överväger.

- ▶ **Begränsa användandet av hemtentamina då detta är en rättsosäker examinationsform.**

Expertgruppen anser att poängsättningen för olika moment, i synnerhet uppsatser, inom magister- och masterutbildningen bör vara enhetlig för att underlätta överföring av studieresultat från andra länder. Det finns ingen anledning

att vidmakthålla en lokal självständighet på en punkt som försvårar det som just skulle vara meningen med Bologna-processen.

- **Lärosäten och institutioner bör samverka för att åstadkomma en likadana poängsättning inom masterutbildningen för olika moment.**

På vissa högskolor har det visat sig att de forskarstuderande sköter en stor del av undervisningen inom grundnivån, detta inom ramen för en beviljad undervisning på 20 procent inom doktorandavtalet. Expertgruppen är väl medveten om att undervisningen är önskad av de forskarstuderande själva, eftersom den ger en pedagogisk merit och erfarenhet. Experterna är också på det klara med att doktoranderna ofta är engagerade, ambitiösa och stimulerande lärare. Samtidigt ställer det stora krav på dem när de för första gången ska undervisa på stora kronologiska översiktskurser. Rimligen vore det lämpligare att doktoranderna framför allt användes för undervisningsmoment som temakurser med viss anknytning till deras egen forskning. Så är det också redan på flera håll.

- **Verka för att doktorander framför allt undervisar på kurser som ansluter till det egna avhandlingsämnet.**

I ämnet historia finns det kvinnliga lärare i de flesta miljöer som granskats, dock med ett par undantag. Även där det finns kvinnor, är de oftast i minoritet bland de tillsvidareanställda lärarna och bland huvudhandledarna inom forskarutbildningen. Samtidigt finns det ett större antal kvinnor bland extraanställda och bland doktoranderna. Långsiktigt bör detta tala för att miljöerna även framgent blir könsmässigt blandade. Mera kortsiktigt finns det skäl för de institutioner där balansen bland de tillsvidareanställda lärarna i nuläget är dålig eller riskerar att ändras drastiskt genom pensionsavgångar, att vara observanta på detta. Såväl i undervisnings- som forskningssammanhang torde det vara en fördel om de studerande möter lärare av båda könen.

- **Verka för en jämn könsbalans framför allt bland doktorander och lärare inom ramen för rådande regelverk.**

Om ett humanistiskt ämne som historia ska blir mer internationaliserat genom att också svenska forskare publicerar sig i högre grad på internationella språk, förutsätter det att möjligheterna för lärarna/forskarna förbättras på två sätt som bör vara universitetens övergripande ansvar: 1. Det bör finnas tillgång till språkgranskare på kvalificerad nivå, utan att enskilda forskare först ska behöva söka pengar för detta och sedan skaffa egna granskare; 2. Det bör finnas mer pengar för kortare forskningsresor för lärarna vid institutionerna, också för att enbart bygga nätverk utomlands eller förnya sina undervisningskunskaper; det är ofta genom lärarnas kontakter som sedan också doktoranderna ansluts till olika nätverk. Motargumentet rörande punkt 1, nämligen att forskarna själva bör kunna skriva till exempel så god engelska att de inte behöver hjälp med språkgranskning, motsägs av all språkforskning. I humanistiska texter förväntas inte heller språket fungera enbart för ren resultatredovisning utan

språket är ett analytiskt redskap i ofta subtila tolkningar. Just därför kräver en internationalisering att texterna på främmande språk håller måttet vad gäller precision och nyanser; här behövs kvalificerade granskare.

- ▶ **Förbättra möjligheterna för lärarna att få språkgranskning så att publicering på internationella språk underlättas.**
- ▶ **Anslå medel för kortare forskningsresor för lärarna.**

Expertgruppen har velat problematisera och kvalificera frågan om nationellt/internationellt inom ett ämne som historia. Den menar följaktligen att det är både angeläget och rimligt att många svenska historiker forskar kring den egna kulturkretsens och det egna samhällets problem – eftersom detta bidrar till vår självförståelse och till en kritisk fortgående diskussion av vår egen tid och det rum som vi lever i. Å andra sidan kan det inte förnekas att det är påfallande att någon ökning av antalet avhandlingar i historia som rör andra länder, regioner eller särskilt kontinenter inte tycks ha ägt rum under senare år, snarare tvärtom. Med den internationella och globala utveckling som vi ser framför oss, är det angeläget att forskare också i historia i större utsträckning försöker att publicera sig internationellt oavsett om deras ämne rör svenskt material eller inte. Detta behöver inte innebära att hela avhandlingar eller andra monografier nödvändigtvis skrivs på engelska; en ”dubbel” publicering av resultat i form av bok på svenska och en artikel på engelska i en internationell tidskrift kan vara en lika attraktiv lösning. Precis som anförts ovan om lärarna, är det viktigt att det även för doktoranderna anslås medel till språkgranskning. Det vore önskvärt att problematiken togs upp till seriös diskussion på de olika institutionerna.

- ▶ **Verka för att doktorander i högre grad publicerar sig på internationella språk, bland annat genom att förbättra möjligheterna att få språkgranskning.**

Det är väsentligt att forskarutbildningen följs upp genom att universitet/högskolor disponerar ett större antal postdoktorstjänster för nydisputerade, än vad som varit fallet under senare år. Det måste finnas en möjlighet för de forskarutbildade att konkurrera om forskningstjänster efter disputationen. Samtidigt är det viktigt att Högskoleverket och lärosätena verkar för att stärka värdet av en forskarutbildning på arbetsmarknaden utanför universitet/högskolor.

- ▶ **Verka för att medel anslås till postdoktorstjänster.**

Det är viktigt att institutionerna försöker att möta doktorandernas önskemål om hjälp att bättre överblicka arbetsmarknaden och sina möjligheter att få forska efter disputationen. På sina ställen har man redan nu försökt att lägga in information och diskussioner kring detta; det är någonting som bör vidareutvecklas.

- ▶ **Förbättra doktorandernas möjligheter att få arbete efter disputationen genom att hjälpa dem att bättre överblicka arbetsmarknaden även utanför akademien.**

Göteborgs universitet

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	6	1,55	6	1,55	0	0,00	6	1,05	6	1,05
Docenter	1	0,10	3	1,80	4	1,90	1	0,10	1	0,05	2	0,15
Övriga disputerade	1	0,50	1	0,60	2	1,10	1	0,10	0	0,00	1	0,10
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	2	0,60	10	3,95	12	4,55	2	0,20	7	1,10	9	1,30

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	1	0,15	1	0,15	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	4	1,30	6	2,05	10	3,35	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	4	1,30	7	2,20	11	3,50	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	173,6	213,4	387,0
Helårsprestationer	111,1	143,9	254,9
Antal examensarbeten			88

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	6	12	18
Heltidsekvivalenter (studietakt)	4,3	10,2	14,4
Licentiatexamina	0	0	0
Doktorsexamina	1	1	2

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	48,1
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	48,1
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	10,9
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	65,9

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander/heltidsekvivalenter docenter och professorer	12,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Göteborgs universitet tillhör historiska institutionen humanistisk fakultet¹⁵. Fakultetsnämnden beslutar om kursplaner och resurstilldelning för utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. För utbildning på grundnivå och avancerad nivå finns en särskild utbildningsledare som handlägger nya kursplaner. Resurserna fördelas utifrån det utbildningsuppdrag (helårsstudenter och helårsprestationer) som fakultetsnämnden beslutar.

Historia kan läsas till och med doktorsexamen. Utbildning till masterexamen erbjuds och förutom det allmänna kursutbudet ges även kurser som speglar institutionens forskning, t.ex. i västsvensk regional historia, samt tvärvetenskapliga kurser i samarbete med andra institutioner. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är den näst största i landet (efter Stockholms universitet) med 387 helårsstudenter 2007.

Profilen är politik-, social- och kulturhistorisk. Forskningsfältet är brett med viss tyngdpunkt på äldre historia, särskilt medeltiden.

Universitetet har (2007) 18 doktorander i historia.

Bedömning

Lärrresurser/forskningsmiljö

Här finns en mycket stark forskningsmiljö, med flera professorer och docenter, och en omfattande forskarutbildning. Lärare/handledare har forskningstid i tjänsten och forskar aktivt, vilket styrkts genom publikationer.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda stod för motsvarande 4,20 heltidsekvivalenter (samtliga disputerade lärare). Därutöver anlätades ett antal visstidsanställda lärare (en docent, en forskarassistent och nio övriga disputerade). Dessa tjänstgjorde tillsammans i en utsträckning som motsvarade 3,50 heltidsekvivalenter.

Bland de tillsvidareanställda lärarna var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	4,20
Avancerad nivå	0,3 ¹⁶
Forskarutbildning	1,30
Forskning	2,95
Administration	1,40
Utvecklingsarbete	0,65

En anmärkningsvärt hög andel av utbildningen på grundnivån sköts av visstidsanställda lärare. Positivt är att professorer och docenter ändå står för en stor del av undervisningen på denna nivå. Relativt lite undervisning ges på

15. Institutionen är hösten 2008 mitt inne i ett omorganisationsarbete som innebär en samsamslagning med institutionen för arkeologi samt antikens kultur och samhällsliv, planerad att träda i kraft vid årsskiftet 2008/09.

16. Siffran gäller enbart hösten 2007.

avancerad nivå, vilket kan bero på att masterutbildningen ännu inte kommit igång riktigt.

Könsfördelningen bland lärarna är ojämn. Bland de tillsvidareanställda lärarna är tio av tolv män. Bland de visstidsanställda lärarna är andelen kvinnor högre.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

På grundnivån är progressionen och forskningsanknytningen väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån. Utbildningen inleds med en bred översiktscurs på A-kursen, varefter följer tematiska studier, teori och metod samt uppsats på B-kursen. Den tredje terminen ägnas åt författandet av en kandidatuppsats med anknytande undervisning i historisk teori och metod. Det kritiska tänkandet uppmuntras i det att studenterna arbetar med problemlösningsfrågor, vilka i examinationen ska besvaras relativt utförligt i en argumenterande stil.

Uppsatsseminarier är ett stående inslag i utbildningen. Det finns en stor bredd bland kandidatuppsatsämnen. För handledning av kandidatuppsatser anslås tre lektorstimmar (12 klocktimmar), vilket ligger på en normal nivå. Examinationen sker genom skriftliga tentamina.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas uppgifter för A-kursen om sidantalet per moment, vilket gör det svårt att bedöma om kraven på arbetsinsatser av studenterna är höga eller låga. Prestationsgraden ligger dock på en normal nivå (65,9 procent).

Av kursplanerna framgår att det finns en tydlig progression mellan magister- och masterutbildningen. För handledning anslås fyra lektorstimmar (16 klocktimmar).

Utbildning på forskarnivå

Forskarutbildningen fungerar av allt att döma mycket väl, med en god produktion av avhandlingar. Under den aktuella perioden, 2003–2007, har 18 disputationer ägt rum, vilket får sägas vara ett gott resultat. Fyra av dem var på engelska och sju av avhandlingarna var författade av kvinnor.

Handledarkompetensen på forskarnivån är god, om man ser till nyckeltalet, med ett rimligt antal heltidsekvivalenter doktorander per heltidsekvivalent professor/docent. Huvudhandledaren ersätts med 20 lektorstimmar per år och biträdande handledare med 10 lektorstimmar per år. Totalt erhåller doktoranden 30 lektorstimmar per år, vilket är mer än vid de flesta andra lärosäten. Expertgruppen noterar detta som positivt.

Det finns dubbelt så många manliga doktorander som kvinnliga. Möjligen behöver man överväga strategier för att locka fler kvinnor till forskarutbildningen.

Högskolan Dalarna

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	1	0,20	1	0,20	2	0,40	0	0,00	1	0,10	1	0,10
Docenter	0	0,00	1	0,90	1	0,90	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,35	4	2,25	5	2,60	1	0,10	0	0,00	1	0,10
Övriga	0	0,00	2	1,35	2	1,35	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	2	0,55	8	4,70	10	5,25	1	0,10	1	0,10	2	0,20

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	1	0,20	1	0,20	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	0	0,00	1	0,20	1	0,20	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	47,3	55,7	103,0
Helårsprestationer	36,5	37,1	73,6
Antal examensarbeten			20

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	18,9
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	26,4
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	5,1
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	71,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Högskolan Dalarna ingår huvudområdet historia i storinstitutionen för humaniora och språk. Alla kursplaner fastställs av institutionsnämnden medan utbildningsplaner beslutas av de centrala nämnderna: utbildnings- och forskningsnämnden respektive utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildningsområdet. Resurstilldelningen inom institutionen beslutas av prefekten.

Huvudområdet kan läsas upp till och med magisterexamen och ingår även i lärarutbildningsprogrammet och kulturvetarprogrammet. Under 2008 startar en gemensam utbildning på forskarnivå i historia tillsammans med Karlstads universitet. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är medelstor nationellt sett med 103 helårsstudenter år 2007.

Förutom en profilering mot afrikansk historia finns en tonvikt på forskning och utbildning inom områden som utbildningshistoria, historiedidaktik, lokal- och mikrohistoria.

Det finns fyra doktorander i historia, varav två är adjunkter som forskar på deltid och som handleds vid högskolan. En av dessa doktorander är antagen vid historiska institutionen, Uppsala universitet, och en vid nationella forskarskolan i pedagogiskt arbete, Umeå universitet. De övriga två är antagna vid Uppsala universitet, vid ekonomisk-historiska institutionen respektive historiska institutionen. En av dessa handleds vid högskolan.

Bedömning

Lärraresurser/forskningsmiljö

Här finns en forskande miljö, med en lärarkår som är relativt välmeriterad (två professorer och en docent bland de tillsvidareanställda) och som har utrymme för forskning i tjänsten. Flera av lektorerna hade dock endast fem procent forskning under 2007, vilket är anmärkningsvärt lite. Sex av lärarna redovisar publikationer för den aktuella perioden 2003–2007, varav en rätt stor andel är internationella.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda stod för motsvarande 4,20 heltidsekvivalenter. Av dessa var 2,85 heltidsekvivalenter disputerade lärare. Därutöver anlätades en visstidsanställd odisputerad lärare på motsvarande 0,20 heltidsekvivalent.

Bland de tillsvidareanställda lärare som undervisade på grundnivå och avancerad nivå var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	4,20
Avancerad nivå	1,05 ¹⁷
Forskarutbildning	–
Forskning	1,80
Administration	1,25
Utvecklingsarbete	–

Det är positivt att lärarkåren så gott som helt består av tillsvidareanställda lärare, men det är få kvinnor bland lärarna.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

På grundnivån är progressionen och forskningsanknytningen väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån. Utbildningen inleds på A-kursen med en kronologisk översikt kurs samt teori och metod. Därefter följer på B-kursen ekonomisk historia, en temakurs, ytterligare teori och metod samt en uppsatskurs. Den tredje terminen ägnas åt författandet av en kandidatuppsats med anknytande temakurs och teoriundervisning. För handledning av kandidatuppsats anslås 18 klocktimmar (inklusive examination), vilket är mer än vid de flesta andra lärosätena. Noteras kan att tillgången

17. Siffran gäller enbart hösten 2007.

på kompetenta handledare är god. Antalet examensarbeten per disputerad lärare är så lågt som 5,1.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas för A-kursen en sammanräkning av sidantalet per moment, och det är på flera ställen oklart hur omfattande kurslitteraturen är. Formuleringar som ”i urval” förekommer utan ytterligare precisering för sex titlar inom A-kursen. Detta gör det svårt att bedöma om kraven på arbetsinsatser av studenterna är höga eller låga. Prestationsgraden ligger dock på en normal nivå (71 procent).

Enligt självvärderingen var kursplanen för magisterkursen under beredning under hösten 2007, med antagning planerad till 2008. Magisterkursen har därför inte bedömts i föreliggande granskning. Kurser på avancerad nivå har dock givits inom ramen för det tvärvetenskapliga magisterprogrammet *African studies*. För handledning på avancerad nivå utgår ersättning med 21 klocktimmar.

Högskolan på Gotland

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	1	0,35	1	0,35
Docenter	0	0,00	2	0,60	2	0,60
Övriga disputerade	1	0,80	0	0,00	1	0,80
Övriga	0	0,00	1	0,85	1	0,85
Totalt antal	1	0,80	4	1,80	5	2,60

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,42	0	0,00	1	0,42
Övriga	0	0,00	1	0,06	1	0,06
Totalt antal	1	0,42	1	0,06	2	0,48

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	83,9	67,1	151,0
Helårsprestationer	43,2	30,3	73,5
Antal examensarbeten			27

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	49,0
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	69,6
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	12,4
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	48,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Avdelningen för historia vid Högskolan på Gotland bildades vid en omorganisation vid årsskiftet 2005/06. De sammanlagt tolv avdelningarna och enheterna för verksamhetsstöd utgör högskolans kärnverksamhet. Tillsammans med högskolans planeringsgrupp bestämmer avdelningen sin budget och verksamhetsplan med utgångspunkt i antal studenter och förväntade resultat. Kursplaner utvecklas av avdelningen och beslutas av utbildnings- och forskningsnämnden.

Huvudområdet historia kan läsas till och med magisterexamen. Ett masterprogram är under utarbetande som en följd av ett nyligen inlett samarbete med Uppsala universitet. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är medelstor nationellt sett (151 helårsstudenter år 2007). Distansutbildningen dominerar kraftigt (195 av 228 registrerade studenter 2007).

Profilen är modern historia, samtidigt som man har ambitionen att utnyttja den medeltida miljön på Gotland för tvärvetenskapliga medeltidsstudier.

Bedömning

Lärreresurser/forskningsmiljö

Här finns en forskande miljö, med en liten men förhållandevis välmeriterad lärarkår (bl.a. en professor och två docenter) som har utrymme för forskning i tjänsten. Fem av lärarna redovisar publikationer för den aktuella perioden 2003–2007, varav många är internationella.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande 2,15 heltidsekvivalenter. Av dessa utgjordes 1,50 heltidsekvivalenter av disputerade lärare. Därutöver anlätades visstidsanställda lärare: en disputerad lärare med 0,42 heltidsekvivalenter och en adjunkt på 0,06 heltidsekvivalenter. Expertgruppen ser det som positivt att alla lärarna undervisar på distansutbildningen, således även professorn. Antalet helårsstudenter per disputerad lärare är dock anmärkningsvärt högt.

Bland de tillsvidareanställda lärarna var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	2,15
Avancerad nivå	0,45 ¹⁸
Forskarutbildning	–
Forskning	0,83
Administration	0,65
Utvecklingsarbete	0,89

Fyra av de fem tillsvidareanställda lärarna är män.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

På grundnivån är progressionen och forskningsanknytningen väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån. Utbildningen inleds med en bred översikt kurs på A-kursen. Därefter följer på B-kursen tematiska kurser, teori och metod samt en uppsatskurs. Den tredje terminen ägnas åt författandet av en kandidatuppsats med anknytande undervisning i historisk teori och metod. För handledning av kandidatuppsatser anslås 7,5 klocktimmar och för magisteruppsatser 10 klocktimmar. Det är mindre än på de flesta andra lärosäten. 1900-talsämnen dominerar på C- och D-kursen liksom på de flesta orter; ämnesbredden är acceptabel. Man kan ändå beklaga att Gotlands medeltida miljö ännu inte inspirerat till fler medeltidsämnen.

Utbildningen på grundnivå är visserligen relativt stor men på de campus-förlagda fristående kurserna är söktrycket lågt. Det kan innebära ett problem att distansutbildningen spelar en så stor roll; många studenter träffar aldrig lärarna personligen. Hur man arbetar för att skapa en akademisk miljö med distansutbildningens förutsättningar och möjligheter är något som expertgruppen inte kan bedöma med nuvarande underlag.

18. Siffran gäller enbart hösten 2007.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas för A-kursen en sammanräkning av sidantalet per moment, och detta gör det svårt att bedöma om kvantiteten litteratur är rimlig. En kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen har att läsa 166 sidor per ”gam-mal” poäng, vilket ligger avsevärt under den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor. Prestationsgraden är mycket låg (48 procent), vilket kan vara problematiskt även om det kan förklaras av att en så stor del av studenterna studerar på distans.

Magisterutbildningen förefaller i nuläget tillfredsställande trots den höga andelen distansundervisning. Om antalet aktiva heltidsstudenter på campus sjunker ytterligare kan kursutbudet behöva ses över till förmån för en ökad specialisering. En ökad satsning på Östersjöområdets unika historia är att rekommendera för att göra utbildningen mer attraktiv för fler studenter både på campus och på distans.

Högskolan i Halmstad

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	3	1,08	3	1,08
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	0	0,00	3	1,08	3	1,08

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	1	0,06	1	0,06
Övriga disputerade	1	0,33	2	0,63	3	0,96
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	1	0,33	3	0,69	4	1,02

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	30,1	22,1	52,3
Helårsprestationer	24,3	16,5	40,8
Antal examensarbeten			19

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	24,9
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	24,9
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	9,0
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	78,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Högskolan i Halmstad ingår historia i sektionen för humaniora som omfattar flera mer eller mindre närbesläktade huvudområden: idé- och lärdoms historia, religionsvetenskap, etnologi, konst-, film-, och litteraturvetenskap samt språk. Resurstilldelningen bestäms av högskolans utbildningsnämnd medan kursplaner fastställs av sektionensstyrelsen.

Huvudområdet kan läsas till och med magisterexamen. Nationellt sett är utbildningen på grundnivå och avancerad nivå liten (52,3 helårsstudenter 2007). Inom sektionen är historia dock relativt stort och ingår på grundnivå både inom lärarutbildningen och inom kultur- och kommunikationsprogrammet. Utbildningen är uppdelad i två parallella strukturer, en för studenter på fristående kurs och en för lärarstudenter. På grund av detta är också ansvaret fördelat på två lärare.

De fristående kurserna har en mer generell uppläggning, medan lärarutbildningen har en mer markant socialhistorisk och historiedidaktisk orientering. Det ges även ett antal mindre kurser som *Etnicitet och nationalism i Europa*

eller *Halland mellan svenskt och danskt*. Varje termin hålls dessutom en historiekurs på engelska och flera av lärarna har undervisat på kurser i samarbete med Militärhögskolan i Halmstad.

Bedömning

Lärreresurser/forskningsmiljö

Lärrar- och studiemiljön är liten och huvudområdet har för närvarande ingen professor. Två av de tre lektorerna redovisar publikationer för den aktuella perioden 2003–2007, och flera av lärarna har forskat på extern finansiering. Däremot är ingen av de tillsvidareanställda lektorerna docentkompetent, vilket kan ses som problematiskt med tanke på magisterutbildningen.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande 0,99 heltidsekvivalenter. Samtliga var disputerade lärare. Därutöver anlätades fyra visstidsanställda lärare (en docent och tre övriga disputerade), motsvarande 1,02 heltidsekvivalenter.

Bland de tillsvidareanställda lärarna var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	0,99
Avancerad nivå	0,09 ¹⁹
Forskarutbildning	–
Forskning	0,46
Administration	0,28
Utvecklingsarbete	0,35

I stort sett hälften av undervisningen på grundnivån sköts följaktligen av visstidsanställda lärare. Samtliga tillsvidareanställda lärare är män.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildningen inleds på A-kursen med en bred kronologisk översikt kurs. Därefter följer på B-kursen tematiska studier, teori och metod och en uppsats. Den tredje terminen ägnas åt fortsatt undervisning i historisk teori och metod samt åt författandet av en kandidatuppsats. Progressionen och forskningsanknytningen är väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån.

För handledning av kandidatuppsats anslås fem lektorstimmar per student (15 klocktimmar), vilket är mer än på de flesta andra lärosäten.

Grundnivån ges i två parallella strukturer: lärarutbildningskurser och fristående kurser. Eventuellt vore det bättre med samläsning när studenttillströmningen minskar.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas på A-kursen uppgifter om antal sidor per moment, och

19. Siffran gäller enbart hösten 2007.

detta gör det svårt att bedöma om kraven på arbetsinsatser av studenterna är höga eller låga. Prestationsgraden är något hög (78 procent).

Det finns en tydlig progression mellan grundnivå och avancerad nivå. Delkursen i teori och metod syftar till att ge bredd och att fördjupa studenternas historiografiska kunskaper, men tonvikten ligger på att belysa olika vetenskapliga angreppsvinklar som har haft genomslag i modern historieforskning. Den andra delkursen är en läskurs. För handledning av magisteruppsats anslås fem lektorstimmar.

Man försöker mot bakgrund av det ringa antalet studenter att integrera magisterstudenterna i sektionens egen forskningsmiljö och låter dem ta del i forskarseminarier tillsammans med statsvetenskap. Detta bör ses som en god modell. Det finns också ett högre seminarium i historia.

Högskolan i Gävle

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	1	0,40	1	0,40
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,66	2	0,96	3	1,62
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	1	0,66	3	1,36	4	2,02

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	21,1	23,1	44,2
Helårsprestationer	14,8	16,7	31,5
Antal examensarbeten			11

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	21,9
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	21,9
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	5,4
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	71,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Huvudområdet historia vid Högskolan i Gävle ingår i den s.k. ämnesavdelningen för historia och statsvetenskap som tillhör institutionen för humaniora och samhällsvetenskap. Avdelningen har en s.k. ämnesföreträdare som är historiker och två studierektorer: en historiker och en statsvetare. Beslut om kursplaner fattas av institutionsstyrelsen med utgångspunkt i förslag från ämnesföreträdaren. Beslut om resurstilldelning fattas av institutionsstyrelsen med utgångspunkt i förslag från prefekten.

Huvudområdet kan läsas till och med magisterexamen. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är liten nationellt sett (tredje minst i landet med 44,2 helårsstudenter 2007).

Utbildningens profil är genusforskning, studier kring geografiska rum och regioner, stat och samhälle samt historiedidaktik.

Bedömning

Lärrresurser/forskningsmiljö

Lärarkåren är liten, men relativt väl meriterad – en professor och tre lektorer. Här finns en forskande miljö med lärare som publicerar sig och som har relativt mycket utrymme för forskning i tjänsten. En av de fyra tillsvidareanställda lärarna är kvinna.

Expertgruppen ser det som positivt att all undervisning sköts av tillsvidareanställda lärare, varav samtliga är disputerade. Under 2007 var tjänstefördelningen följande, beräknat i heltidsekvivalenter:

Grundnivå	1,98
Avancerad nivå	0,04 ²⁰
Forskarutbildning	–
Forskning	1,20
Administration	0,65
Utvecklingsarbete	0,13

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

På grundnivån är progressionen och forskningsanknytningen väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån. Utbildningen inleds på A-kursen med en bred kronologisk översikt kurs samt en introduktion i historisk metod. Därefter följer på B-kursen tematiska kurser, teori och metod samt en uppsatskurs. Den tredje terminen ägnas åt författandet av en kandidatuppsats samt fördjupad utbildning i teori och metod. D-kursen består av två valfria läskurser samt en kvalificerad uppsats.

Uppsatsämnena är huvudsakligen modern historia, ofta med lokal anknytning, men det förekommer även ämnen med äldre historisk inriktning. Spridningen är ganska stor. För handledning av kandidatuppsats anslås 20 klocktimmar, vilket är mer än vid de flesta andra lärosäten.

Litteraturlistorna är för A-kursen tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas en sammanräkning av sidantalet per moment, och detta gör det svårt att bedöma om kvantiteten litteratur är rimlig. En kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen har att läsa 193 sidor per ”gammal” poäng, vilket ligger något under den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor. Prestationsgraden ligger dock på en normal nivå (71 procent).

I magisterutbildningen ingår valbara läskurser i anknytning till högskolans historieprofil. För handledning av magisteruppsatser anslås 20 klocktimmar. Endast fem magisteruppsatser producerades under den aktuella perioden 2003–2007.

20. Siffran gäller enbart hösten 2007.

Högskolan i Jönköping

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	1	0,21	1	0,21
Övriga disputerade	0	0,00	2	1,12	2	1,12
Övriga	1	0,17	1	0,10	2	0,27
Totalt antal	1	0,17	4	1,43	5	1,60

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	1	0,10	1	0,10
Övriga	0	0,00	4	0,60	4	0,60
Totalt antal	0	0,00	5	0,70	5	0,70

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	32,2	30,3	62,5
Helårsprestationer	32,4	28,9	61,3
Antal examensarbeten			22

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	27,2
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	43,7
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	15,4
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	97,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Högskolan i Jönköping tillhör huvudområdet historia Högskolan för lärande och kommunikation (HLK). De historiker som är verksamma på HLK tillhör sektionen samhällsvetenskap. Ansvaret för verksamheten vid HLK ligger på bolagsstyrelse och vd, som även är akademisk ledare. Med stiftelsestyrelsens uppdrag som grund beslutar bolagsstyrelsen om budget för verksamheten, uppdelad på grundnivå, forskning och uppdragsverksamhet. Kursplaner beslutas av utbildnings- och programnämnderna. Kursplanerna för lärarutbildningen antas av forsknings- och utbildningsnämnden för lärarutbildning. För de fristående kurserna finns en styrgrupp.

Historia kan läsas till och med doktorsexamen. Utbildningen ges både som fristående kurs och inom ramen för lärarutbildningen. Huvudområdet gavs dock inte som fristående kurs på 61–90-högskolepoängsnivå och 91–120-högskolepoängsnivå vare sig höstterminen 2007 eller vårterminen 2008 på grund av lågt söktryck. Vid högskolan ges även ett antal kortare fristående kurser,

bl.a. en kurs riktad till redan verksamma lärare i historia. Utbildningen är relativt liten nationellt sett (63 helårsstudenter 2007).

Att tyngdpunkten i verksamheten är lärarutbildningen avspeglas i såväl forskning som undervisning med fokus på historiedidaktik.

Forskarutbildningen i historia som högskolan bedriver har inte redovisats i den självvärdering som skickats in till Högskoleverket. Av den anledningen har forskarutbildningen inte kunnat bedömas i föreliggande granskning. Enligt uppgift finns dock två doktorander, antagna vid HLK, som går forskarutbildning på halvtid och skriver på avhandlingar med historisk-didaktisk inriktning. Dessutom finns en doktorand i historia som är antagen vid Åbo akademi.

Bedömning

Lärrarresurser/forskningsmiljö

Lärarkåren är liten med en liten andel disputerade lärare. Den ende docent-kompetente lektorn, som var tjänstledig 75 procent under 2007, redovisar många publikationer för den aktuella perioden 2003–2007; de övriga bara ett fåtal. Ingen av lärarna hade under 2007 utrymme för forskning i tjänsten. Det är i det perspektivet tveksamt om detta kan betecknas som en forskande miljö. Det låga söktrycket till kandidat- och magisternivå är i detta sammanhang bekymmersamt, inte minst för den kritiska och kreativa miljön. Könslansen bland lärarna är ojämn med endast en kvinna.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidaranställda lärarna stod för motsvarande 1,52 heltidsekvivalenter. Av dessa utgjordes 1,25 heltidsekvivalenter av disputerade lärare. Därutöver anlätades fem visstidsanställda lärare (en internbefordrad lektor och fyra adjunkter) med motsvarande 0,70 heltidsekvivalenter. Av dessa utgjordes 0,10 heltidsekvivalenter av disputerade lärare.

Bland de tillsvidareanställda lärarna var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	1,52
Avancerad nivå	0,08 ²¹
Forskarutbildning	–
Forskning	0
Administration	0,30
Utvecklingsarbete	0

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

På grundnivån är progressionen och forskningsanknytningen väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån. Kursuppläggningsen är medvetet gjord så att den ska passa till universitetens utbildningar, vilket expertgruppen noterar som positivt eftersom det underlättar studenter-

21. Siffran gäller enbart hösten 2007.

nas övergång till högre studier vid annat lärosäte. Undervisningen inleds på A-kursen med en bred översikt kurs samt en kurs i historisk metod och historiedidaktik. Därefter följer på B-kursen temakurser, fortsatt metodundervisning och en uppsats. Den tredje terminen ägnas åt historieteori, en fördjupad temakurs och åt författandet av en kandidatuppsats.

På C-kursen dominerar 1900-talsämnen bland uppsatserna. Inte minst historiedidaktiska ämnen är populära.Handledning av kandidatuppsats ersätts med åtta klocktimmar, vilket är mindre än vid de flesta andra lärosäten.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Sidantalet finns sammanräknat per moment. En kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen har att läsa 187 sidor per ”gammal” poäng, vilket ligger något under den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor.

Prestationsgraden var på grundnivå och avancerad nivå 97 procent år 2007, vilket är anmärkningsvärt högt. Under resten av perioden 2003–2007 varierade den mellan 74 och 80 procent.

Eftersom utbildning ännu inte givits på avancerad nivå (år 2007) har den inte bedömts här.

Kvalitetssäkring

Det faktum att man i självvärderingen inte redovisat den forskarutbildning som bedrivs kan tyda på brister i högskolans rutiner vad gäller redovisning av forskarutbildning.

Högskolan i Kalmar

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	2	1,30	2	1,30
Övriga	0	0,00	1	0,10	1	0,10
Totalt antal	0	0,00	3	1,40	3	1,40

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	1	0,08	1	0,08
Övriga	1	0,71	0	0,00	1	0,71
Totalt antal	1	0,71	1	0,08	2	0,79

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	23,0	31,5	54,4
Helårsprestationer	19,1	26,9	46,0
Antal examensarbeten			13

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	24,8
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	39,4
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	9,4
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	84,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Högskolan i Kalmar ingår huvudområdet historia i den humanvetenskapliga institutionen som ger utbildningar inom beteendevetenskap, humaniora och samhällsvetenskap. Inom institutionen hör huvudområdet till avdelningen för kultur och samhälle, och på fakultetsnivå tillhör det nämnden för sjöfart, humaniora, vård- och samhällsvetenskap, och genom sin roll i lärarutbildningen även nämnden för lärarutbildning och utbildningsvetenskap. Resurstilldelningen grundar sig på högskolans centralt bestämda fördelningsnycklar och på institutionsbeslut om timtilldelning. Kursplaner utvecklas på institutionsnivå och fastställs av prefekten på delegation från nämnden.

Huvudområdet kan läsas till och med kandidatexamen, som fristående kurser och som en del av lärarprogrammet eller programmet för kulturarv och samhällsanalys. Planer finns även på att utveckla kurser i samarbete med Växjö universitet inom ramen för det generella samarbetet dessa lärosäten emellan.

Principbeslut har fattats om en fusion mellan Växjö universitet och Högskolan i Kalmar. Utbildningen är liten nationellt sett (54,4 helårsstudenter 2007).

Den lokala profilen är främst äldre historia med betoning på medeltiden och tidigmodern tid.

Vid högskolan fanns (2007) en doktorand i historia, som nyligen disputerat vid historiska institutionen på Lunds universitet, där doktoranden haft sin huvudhandledare.

Bedömning

Lärreresurser/forskningsmiljö

Lärarkåren är liten och adjunkterna står för en relativt stor del av utbildningen på grundnivå (33 procent). Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande 1,40 heltidsekvivalenter. Av dessa utgjordes 1,30 heltidsekvivalenter av disputerade lärare. Därutöver anlätades visstidsanställda lärare (av dessa var en disputerad och en adjunkt) motsvarande 0,79 heltidsekvivalenter.

Bland de tillsvidareanställda lärarna var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	1,40
Avancerad nivå	0 ²²
Forskarutbildning	–
Forskning	1,10
Administration	0,50
Utvecklingsarbete	0

De tillsvidareanställda forskarna, samtliga män, publicerar sig även i internationella sammanhang, och de vidtar åtgärder i samarbete bl.a. med Lunds universitet för att stärka forskningsanknytningen. De har också utrymme för forskning i tjänsten. Trots detta innebär miljöns litenhet att det är tveksamt om detta kan betecknas som en forskande miljö. Fusionen med Växjö universitet kan komma att innebära att den gemensamma forskningsmiljön i historia stärks. Det är dock i nuläget för tidigt att bedöma detta.

Utbildning på grundnivå

Utbildningen inleds på A-kursen med en bred översikt kurs av allmän och nordisk historia samt en historiedidaktisk introduktion. Därefter följer på B-kursen en kurs i historisk metod, två temakurser samt en uppsatskurs (detta gäller studenter på fristående kurs, lärarstudenter skriver uppsats först den tredje terminen). Den tredje terminen ägnas åt en fördjupad kurs i teori och metod, en historisk temakurs samt åt författandet av en kandidatuppsats. Progressionen är väl genomförd och utgör en god grund för studier på den avance-

22. Siffran gäller enbart hösten 2007.

rade nivån. Kursplanernas formuleringar om hur examinationen på A-kursen ska gå till är dock ibland oklara ("kan t.ex. utgöras av...").

För handledning av kandidatuppsats anslås 24 klocktimmar, vilket är avsevärt mer än vid de övriga lärosätena.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas på A-kursen en sammanräkning av sidantalet per moment, och uppgifterna om de sidor som studenterna ska läsa är oklara. För åtskilliga titlar återkommer formuleringar som "urval", "valda delar" och "ca". Det är därför svårt att bedöma om kraven på arbetsinsatser av studenterna är höga eller låga. Prestationsgraden är hög (84 procent). Den har för övrigt legat relativt högt under större delen av den aktuella femårsperioden. År 2003 låg den på 75 procent, år 2004 på 97 procent, år 2005 på 84 procent och år 2006 på 88 procent.

På A-kursen finns förutom läroböcker även annan vetenskaplig litteratur, däribland internationella titlar. Expertgruppen noterar detta som positivt. Det markerar en strävan efter god forskningsanknytning.

Högskolan Kristianstad

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	1	0,45	2	0,85	3	1,30
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	2	1,46	2	1,46
Övriga	0	0,00	2	0,80	2	0,80
Totalt antal	1	0,45	6	3,11	7	3,56

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,75	1	0,70	2	1,45
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	1	0,75	1	0,70	2	1,45

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	97,0	89,0	186,0
Helårsprestationer	96,0	105,0	201,0
Antal examensarbeten			1

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	37,1
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	44,2
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	0,2
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	108,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Högskolan Kristianstad har nyligen omorganiserats och avskaffat institutionerna. Huvudområdet historia ingår numera i sektionen för lärarutbildning och inom denna kunskapsgruppen Samhälle, kultur och landskap. Kunskapsgrupperna är formellt underavdelningar till sektionen, men på samma gång lösliga enheter som kan ombildas på löpande basis. Kursplaner fastställs av nämnden för utbildningsvetenskap när det gäller lärarutbildningen, medan kursplaner för fristående kurser, som tidigare fastställts av institutionsstyrelsen, fastställs av ett nytt organ, nämnden för utbildningsvetenskap. Resurstilldelningen fastställs av sektorschefen i enlighet med centralt överenskomna principer.

Huvudområdet kan läsas till och med magisterexamen. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är relativt stor nationellt sett (186 helårsstudenter 2007).

Historia har en generell orientering vid högskolan. Programkurser och fristående kurser är i stort sett identiska, med den skillnaden att programkurserna på grundnivå innehåller verksamhetsförlagd utbildning.

Bedömning

Lärreresurser/forskningsmiljö

Här finns en forskande miljö, med välmeriterade lärare (bl.a. tre professorer) som har utrymme för forskning i tjänsten.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande 2,55 heltidsekvivalenter. Av dessa var 1,75 heltidsekvivalenter disputerade lärare. Därutöver anlätades två visstidsanställda lektorer på motsvarande 0,80 heltidsekvivalent. På den avancerade nivån undervisade dessa motsvarande 0,65 heltidsekvivalent.

Bland de tillsvidareanställda lärarna var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	2,55
Avancerad nivå	1,01 ²³
Forskarutbildning	–
Forskning	1,94
Administration	0,80

Lärarna forskar påfallande mycket. Fem av lärarna redovisar publikationer för den aktuella perioden 2003–2007, varav flera är internationella. Positivt är att även visstidsanställda har 17 procent forskning i tjänsten. Professorerna har 50 procent forskning vardera, samtidigt som de också undervisar en hel del på grundnivå, något som bör bidra till att säkra utbildningens forskningsanknytning.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Relativt få uppsatser examinerades under den aktuella perioden 2003–2007: 45 kandidatuppsatser och 8 D-uppsatser (endast en under 2007), och det kan noteras att antalet examensarbeten per disputerad lärare var så lågt som 0,2 år 2007. Vid utvärderingen 2002 påpekades att det fanns behov av ”större stringens i uppsatsgången” (särskilt på kandidatnivå). I självvärderingen uppges att följande åtgärder har vidtagits: man har utarbetat ett kompendium om hur man skriver en kandidatuppsats, infört arkivbesök i Lund och Malmö samt infört en seminarieserie där uppsatsernas progression följs och eventuella problem ventileras. För handledning av kandidatuppsatser anslås 17,5 klocktimmar, vilket är mer än vid de flesta andra lärosäten.

Progressionen och forskningsanknytningen, som delvis säkras via uppsatskurserna på den andra och den tredje terminen, är väl genomförda och utgör

23. Siffran gäller enbart hösten 2007.

en god grund för studier på den avancerade nivån. En stor mängd kursplaner antagna 1994–2008 har insänts, dock på ett svåröverskådligt sätt.

Det är positivt att studenterna redan på A-kursen får bekanta sig med annan litteratur utöver läroböcker. Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas för A-kursen en sammanräkning av sidantalet per moment, och detta gör det svårt att bedöma om kvantiteten litteratur är rimlig. En kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen hade att läsa 243 sidor per ”gammal” poäng, vilket är klart högst i landet. Man bör observera att detta även gäller för prestationsgraden. Det är anmärkningsvärt med en prestationsgrad som ligger på 108 procent, i synnerhet om man beaktar att den legat högt under hela den aktuella femårsperioden. År 2003 låg den på 87 procent, år 2004 på 101 procent, år 2005 på 119 procent och år 2006 på 95 procent.

På magisternivån kommer forskningsanknytningen till uttryck i att lärarna är forskarutbildade. Den som har särskild kompetens på ett område har ansvar för undervisningen inom det området. Även den innehållsmässiga fördjupningen bidrar till att säkra den avancerade nivån.

För handledning av magisteruppsatser anslås 30 klocktimmar, vilket är avsevärt högre än vid de flesta andra lärosäten.

Karlstads universitet

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	1	0,16	1	0,16	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,12	3	1,78	4	1,90	0	0,00	1	0,03	1	0,03
Övriga	1	0,20	2	1,13	3	1,33	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	2	0,32	6	3,07	8	3,39	0	0,00	1	0,03	1	0,03

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	1	0,20	1	0,20	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	1	0,20	1	0,20	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	2	0,32	2	0,32	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	0	0,00	4	0,72	4	0,72	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	41,5	61,5	103,0
Helårsprestationer	33,3	47,0	80,4
Antal examensarbeten			68

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	25,1
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	37,0
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	24,5
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	78,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Efter en omorganisation vid Karlstads universitet 2006 utgör huvudområdet historia nu en avdelning tillsammans med statsvetenskap och samhällsvetenskap. Avdelningen tillhör i sin tur fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper. Kursplaner fastställs av fakultetens studienämnd, med undantag för kurser inom lärarprogrammet vilka fastställs av lärarutbildningsnämndens studienämnd. För resurstilldelningen har fakultetsnämnden det övergripande ansvaret.

Huvudområdet kan för närvarande (år 2007) läsas till och med magisterexamen. Kurser som kan ingå i masterprogram är i huvudsak vilande på grund av lågt söktryck. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är medelstor nationellt sett (103 helårsstudenter 2007), och har sedan den förra utvärderingen expanderat kraftigt. Beslut om utbildning på forskarnivå har fattats i december 2007, sedan man i samarbete med Högskolan Dalarna startat ett högre seminarium.

På senare tid har huvudområdet alltmer profilerats mot utbildningshistoria och ämnesdidaktik. Detta med syfte att få utbildningen på grundnivå tydligare forskningsbaserad. Huvudområdet är ledande i den centrumbildning för de samhällsvetenskapliga s.k. ämnenas didaktik som finns vid universitetet. Våren 2008 tilldelades universitetet i samarbete med Högskolan Dalarna en forskarskola för lärare i historia och samhällskunskap inom det s.k. lärarlyftet. En absolut majoritet av dem som studerar historia är lärarstudenter.

Bedömning

Lärraresurser/forskningsmiljö

Bilden av lärarkåren är något splittrad. Här finns en professor men ingen docent bland de tillsvidareanställda lärarna. Genom att det finns ett högre seminarium och lärarna har utrymme för forskning i tjänsten markeras en strävan att vara en forskande miljö. Sju lärare redovisar publikationer. Noteras kan att den ende professorn deltar mycket lite i utbildningen på grundnivå.

Undervisningen på grundnivå genomfördes under 2007 huvudsakligen av tillsvidareanställda lärare (motsvarande 2,93 heltidsekvivalenter). Av dessa var 1,66 heltidsekvivalenter disputerade.

Bland de tillsvidareanställda lärarna var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	2,93
Avancerad nivå	0,46 ²⁴
Forskarutbildning	0,03
Forskning	1,83
Administration	0,93
Utvecklingsarbete	0

Det är positivt att en stor del av lärarkåren består av tillsvidareanställda lärare, eftersom det ger kontinuitet åt utbildningen. En stor andel (drygt 40 procent) av de lärare som undervisar på grundnivå är emellertid odisputerade och det för med sig att handledarkompetensen inte är helt tillfredsställande. Antalet uppsatser (24,5) per heltidsekvivalent disputerad lärare är högt.

Könsfördelningen bland lärarna är ojämn, endast två av åtta tillsvidareanställda lärare är kvinnor.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Kursplanerna är mycket svåröverskådliga med separata litteraturlistor. Utbildningen inleds som på de flesta andra orter med en bred översikt kurs på A-kursen. På B-kursen talas dock inte om ”uppsatskurs” utan om *Historisk verkstad, 12 högskolepoäng*, där man ska få ”en inblick i den historiska forskningsprocessen”, och där diskussionen kring ett forskande arbetssätt i skolan fördjupas. Kursens huvuddel ägnas åt att genomföra en historievetenskaplig uppsats.

24. Siffran gäller enbart hösten 2007.

Under rubriken Examination anges i kursplanen att momentet examineras ”genom aktivt deltagande i seminarier och ett skriftligt fördjupningsarbete”.

Oklarheter finns inom utbildningen på grundnivå beträffande hur examinationen går till (”sker vanligen i form av skriftliga och muntliga examinationsformer. Delkurs 1–3 examineras genom tentamen, aktivt deltagande i seminarier, temadagar och studiegrupper”).

Många av uppsatserna har moderna ämnen, ofta med lokal och historiedidaktisk inriktning. För handledning av kandidatuppsats anslås 12 klocktimmar, vilket ligger på en normal nivå, och för handledning av magisteruppsats anslås 15 klocktimmar. Prestationsgraden är något hög (78 procent).

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas en sammanräkning på A-kursen av sidantalet per moment, och detta gör det svårt att bedöma om kvantiteten litteratur är rimlig. En kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen har att läsa 208 sidor per ”gammal” poäng, vilket ligger något över den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor.

Den kursplan för D-kursen som bifogats självvärderingen gäller från vårterminen 2008, varför den inte bedömts i föreliggande granskning.

Utbildning på forskarnivå

Forskarutbildningen påbörjas vid Karlstads universitet först under 2008 i samverkan med Högskolan Dalarna och dess resultat kan alltså ännu inte bedömas.

Linköpings universitet

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	1	0,68	2	1,28	3	1,96	1	0,05	2	0,05	3	0,10
Docenter	0	0,00	3	1,45	3	1,45	0	0,00	2	0,04	2	0,04
Övriga disputerade	0	0,00	2	1,08	2	1,08	0	0,00	2	0,07	2	0,07
Övriga	0	0,00	1	0,73	1	0,73	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	1	0,68	8	4,54	9	5,22	1	0,05	6	0,16	7	0,21

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,40	0	0,00	1	0,40	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	1	0,40	0	0,00	1	0,40	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	55,0	69,0	124,0
Helårsprestationer	32,0	42,0	74,0
Antal examensarbeten			26

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	22,1
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	25,4
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	4,7
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	59,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Linköpings universitet ingår huvudområdet historia i institutionen för studier av samhällsutveckling och kultur (Isak), som även omfattar tema kultur och samhälle, kultur, samhälle och mediegestaltning, medie- och kommunikationsvetenskap, idéhistoria, centrum för lokalhistoria, centrum för kommunstrategiska studier och *Advanced Cultural Studies Institute of Sweden*. Isak är en tvåcampusinstitution med huvuddelen av sin personal i Norrköping och en något mindre del, inklusive historia, i Linköping. Isak ingår i den filosofiska fakulteten som beslutar om institutionens resurstilldelning, platsantal och kursplaner.

Huvudområdet kan läsas till och med magisterexamen. Under det aktuella läsåret har en masterkurs i historia på engelska erbjudits, vilken i första hand vänder sig till utländska studenter. Utöver detta deltar universitetet i utvecklandet av en nationell master i historia. Dessutom bedrivs masterutbildningar i samarbete med andra huvudområden. Historia ingår i lärarprogrammet, kul-

turvetarprogrammet och turismprogrammet. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är medelstor nationellt sett (124 helårsstudenter 2007).

Vid universitetet finns möjlighet för studenter med bakgrund i historia att gå vidare till tvärvetenskaplig utbildning på forskarnivå t.ex. på tema barn, kommunikation, etnicitet eller kultur och samhälle. Denna utbildning utvärderades av Högskoleverket under 2006.²⁵ Forskarutbildningen i Linköping har därför inte ingått i föreliggande granskning.

Bedömning

Lärrarresurser/forskningsmiljö

Här finns en mycket stark forskningsmiljö. Lärarkåren består av välmeriterade lärare, varav flera professorer och docenter, som både forskar och undervisar. Ett stort antal publikationer, av vilka relativt många är på engelska, redovisas av lärarna för den aktuella perioden 2003–2007.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande 4,73 heltidsekvivalenter. Av dessa utgjordes 4,00 heltidsekvivalenter av disputerade lärare. Därutöver anlätades en visstidsanställd lektor på motsvarande 0,40 heltidsekvivalenter. Det är positivt att den helt dominerande delen av undervisningen på grundnivån sköts av de tillsvidareanställda lärarna.

Bland de tillsvidareanställda lärarna var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	4,73
Avancerad nivå	0,49 ²⁶
Forskarutbildning	0,21
Forskning	1,27
Administration	1,53
Utvecklingsarbete	0,27

Av ovanstående siffror framgår att andelen administration som lärarna utför är större än andelen forskning, vilket är ett förhållande som kan behöva ses över.

Könsbalansen bland lärarna är ojämn. Endast en av de tillsvidareanställda lärarna är kvinna.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

På grundnivån är progressionen och forskningsanknytningen väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån. Utbildningen inleds på A-kursen med en bred översikt kurs i allmän och nordisk historia

25. *Utvärdering av tematiska magister- och forskarutbildningar vid Linköpings universitet*. Högskoleverkets rapportserie 2006:43 R.

26. Siffran gäller enbart hösten 2007.

samt en introducerande kurs i historisk teori och metod. Därefter följer på B-kursen fortsatt och fördjupad undervisning i metod, tema- och specialkurser samt en uppsatskurs. Den tredje terminen ägnas åt författandet av en kandidatuppsats samt åt teori och metod och en fördjupningskurs. Bland C- och D-uppsatser dominerar 1900-talsämnen. Det kan noteras att många ämnen har anknytning till Östergötland och till fotboll. För handledning av kandidatuppsats anslås fyra lektorstimmar (16 klocktimmar), vilket är mer än vid de flesta lärosäten. Noteras kan också att antalet examensarbeten per disputerad handledare är så lågt som 4,7, vilket innebär att handledarkompetensen är mycket god.

Inslag av hemskrivning förekommer på A-kursen, något som experterna ställer sig tveksamma till då detta kan vara en rättsosäker examinationsform.

Lärostudenterna utgör den större delen av studenterna, men inget sägs i självvärderingen om hur detta påverkar innehåll och uppläggning av utbildningen i historia.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas på A-kursen uppgifter om det antal sidor de olika momenten omfattar, och detta gör det svårt att bedöma om kraven på arbetsinsatser av studenterna är höga eller låga. Prestationsgraden är något låg (59 procent). Under resten av den aktuella femårsperioden 2003–2007 har den dock legat på en normal nivå.

På den avancerade nivån finns en tydlig progression mellan magister- och masterkursen. Lärarnas specialområden bör säkra en god handledning. För handledning (magisteruppsats) anslås fyra lektorstimmar (16 klocktimmar).

Luleå tekniska universitet

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	2	1,00	2	1,00	0	0,00	2	0,20	2	0,20
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	1	0,50	1	0,50	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	0	0,00	3	1,50	3	1,50	0	0,00	2	0,20	2	0,20

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	1	0,20	1	0,20	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,20	0	0,00	1	0,20	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	1	0,20	1	0,20	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	1	0,20	2	0,40	3	0,60	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	14,0	12,8	26,8
Helårsprestationer	8,7	8,1	16,9
Antal examensarbeten			27

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	0	1	1
Heltidsekvivalenter (studietakt)	0,0	1,0	1,0
Licentiatexamina	0	0	0
Doktorsexamina	0	0	0

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	12,8
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	19,1
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	19,3
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	62,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander/heltidsekvivalenter docenter och professorer	5,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Luleå tekniska universitet (LTU) hör huvudområdet historia och forskarutbildningsämnet teknikhistoria till institutionen för industriell ekonomi och samhällsvetenskap, där det, tillsammans med nationalekonomi, rättsvetenskap och statsvetenskap, ingår i avdelningen för samhällsvetenskap. Huvudområdet historia är inordnat under filosofiska fakultetsnämnden och det humanistisk-samhällsvetenskapliga området, medan forskarutbildningsämnet teknikhistoria tillhör teknisk fakultet.

Rektor fördelar resurser som disponeras av prefekten på institutionen. S.k. ämnesföreträdare beslutar, inom givna ramar, om egen medelsanvändning. Fakultetsnämnden fastställer utbildningsplaner medan prefekten formellt fastställer kursplaner efter diskussion inom institutionen.

Huvudområdet historia kan läsas till och med masterexamen. Det ingår i ett tematiskt och mångvetenskapligt masterprogram med internationell studentrekrytering som startade höstterminen 2008. Vidare bidrar historia till en internationell master som koordineras av Uleåborgs universitet i Finland. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå var år 2007 minst i landet med 26,8 helårsstudenter.

Huvudområdets profil är teknikhistoria. Denna profil märks redan på B-kursen och blir allt tydligare på avancerad nivå där kopplingar görs till institutionens mångvetenskapliga forskning.

Utbildningsmiljön på forskarnivå i teknikhistoria är liten, med endast en doktorand 2007. Det sker dock samverkan i en flervetenskaplig miljö tillsammans med nationalekonomi, statsvetenskap och rättsvetenskap.

Bedömning

Lärrarresurser/forskningsmiljö

Miljön är liten och därför sårbar, även om lärarna är mycket välmeriterade. I lärarkåren ingår två professorer och en docentkompetent forskarassistent. Tack vare att samverkan sker med andra ämnen vid universitetet finns en aktiv akademisk miljö.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande 1,2 heltidsekvivalenter (av dessa var 0,7 heltidsekvivalenter disputerade). Därutöver anlätades tre visstidsanställda på motsvarande 0,6 heltidsekvivalenter (två disputerade lärare, varav en docentkompetent forskarassistent, på sammanlagt 0,4 heltidsekvivalenter, och en doktorand på 0,2 heltidsekvivalent). Av detta framgår att en relativt stor del av undervisningen på grundnivån sköttes av odisputerade lärare.

Bland de tillsvidareanställda lärarna var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	1,2
Avancerad nivå	0,3 ²⁷
Forskarutbildning	0,2
Forskning	0,3
Administration	0,2
Utvecklingsarbete	0

Lärarna, som har viss forskningstid i tjänsten, redovisar publikationer för den aktuella perioden 2003–2007, varav en del är internationella.

27. Siffran gäller enbart hösten 2007.

Bland de tillsvidareanställda lärarna är alla män.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildningen inleds på A-kursen med en bred översikt kurs i allmän och nordisk historia. Därefter följer på B-kursen ytterligare läskurser med anknytning till det tekniska universitetets inriktning (ekonomisk utveckling och institutionella förändringar, teknik och industrihistoria, norra Europas historia) samt en kurs i historiografi och arkivkunskap. Först under den tredje terminen kommer en kurs i historisk teori och metod och en uppsatskurs. Progressionen är således inte helt tillfredsställande, och här skiljer sig universitetet från alla andra lärosäten.

Bland uppsatsämnena dominerar 1900-talet och norrländsk historia, särskilt norrbottnisk. För handledning av kandidatuppsats anslås tre lektorstimmar (12 klocktimmar), vilket ligger på normalnivån.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas en sammanräkning av sidantalet per moment på A-kursen, vilket gör det svårt att bedöma om kvantiteten litteratur är rimlig. Prestationsgraden ligger dock på en normal nivå (62 procent).

Enligt den utbildningsplan för magisterprogrammet som bifogats självvärderingen ingår 45 högskolepoäng obligatoriska kurser och 15 högskolepoäng valbara kurser. Någon litteraturlista har inte bifogats varför det inte går att bedöma om nivån är tillfredsställande.

Det finns utbredda kontakter med det omgivande samhället och organisationer bland annat via förmedling i Teknikens hus/Science center.

Utbildning på forskarnivå

På forskarutbildningen skiljer sig upplägget vad beträffar andelen kurser. Man har här 90 högskolepoäng kurser och 150 högskolepoäng avhandling, vilket betyder att kursdelen är större än vad som är gängse i landet. För perioden 2003–2007 redovisas endast en doktorsexamen.

På forskarnivå har handledare och biträdande handledare 20 lektorstimmar vardera, dvs. totalt 40 lektorstimmar (160 klocktimmar) per doktorand, vilket är avsevärt mer än vid de övriga lärosätena. Expertgruppen noterar detta som positivt.

Kvalitetssäkring

En övergång till elektronisk kursutvärdering har visat sig inte ge önskat resultat, varför en tillfredsställande feedback från studenterna ännu inte funnit sin slutliga form.

Lunds universitet

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	4	1,47	4	1,47	1	0,40	5	0,62	6	1,02
Docenter	3	1,18	2	0,76	5	1,94	3	0,26	2	0,32	5	0,58
Övriga disputerade	1	0,75	0	0,00	1	0,75	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	4	1,93	6	2,23	10	4,15	4	0,66	7	0,94	11	1,59

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	1	0,10	1	0,10	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	2	0,42	0	0,00	2	0,42	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	2	0,15	2	0,15	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	2	0,42	3	0,25	5	0,67	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Studenter	Totalt
Helårsstudenter	228,6
Helårsprestationer	164,4
Antal examensarbeten	57

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	24	33	57
Heltidsekvivalenter (studietakt)	19,1	19,3	38,4
Licentiatexamina	0	0	0
Doktorsexamina	1	4	5

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	47,4
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	49,0
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	12,2
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	71,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander/heltidsekvivalenter docenter och professorer ²⁵	24,2

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Historiska institutionen, som sorterar under humanistiska fakulteten, står för Lunds universitets utbildning i historia. Institutionsstyrelsen beslutar om kursplaner och skickar dessa för granskning till kursplanegruppen för området för humaniora och teologi. Kursplanegruppen fastställer sedan kurspla-

28. Flera av doktoranderna är placerade vid andra lärosäten där de även har handledare. Nyckeltalet för handledarkompetens på forskarnivå är därför missvisande.

nera på delegation från områdesstyrelsen. Beslut om resursfördelning fattas av områdesstyrelsen.

Historia kan läsas till och med doktorexamen. Fristående kurser kan läsas till och med masterexamen. Det ges även en rad fristående kvällskurser och tre engelskspråkiga kurser. Ett nystartat masterprogram i historia, historiska studier, erbjuds också. Den sammanlagda volymen på utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är stor nationellt sett (228,6 helårsstudenter 2007)²⁹.

Även om det finns stor bredd i institutionens inriktning har profilen under senare år i allt högre grad riktats mot kulturhistoria och ”cultural studies” vilket bl.a. inkluderar studiet av populärkulturella material. Inom den kulturhistoriska ramen inkluderas även forskning om historiebruk och historiekultur samt religions-, rätts- och genusorienterad forskning.

Det finns (2007) 57 doktorander, vilket är flest i landet. Institutionen är värd för den nationella forskarskolan i historia och samarbetar med Växjö universitet, Malmö högskola och Södertörns högskola. År 2008 har institutionen även tilldelats en forskarskola för historielärare inom det s.k. lärarlyftet, i samarbete med Malmö högskola.

Bedömning

Lärreresurser/forskningsmiljö

Här finns en mycket stark forskningsmiljö. Det finns flera professorer och docenter samt en omfattande forskarutbildning. Lärare/handledare har forskningstid i tjänsten och forskar aktivt, vilket styrkts genom publikationer. Den nationella forskarskolan i historia, med sitt centrum i Lund, utgör en unik resurs som givit doktoranderna goda villkor och institutionen möjlighet att anta många nya doktorander även under senare år.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande 3,78 heltidsekvivalenter, samtliga disputerade lärare. Därutöver anlätades fem visstidsanställda lärare (en docent, en forskarassistent, en disputerad lärare, en doktorand och en adjunkt) med motsvarande 0,67 heltidsekvivalenter.

Bland de tillsvidareanställda lärare som undervisade på grundnivå och avancerad nivå var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	3,78
Avancerad nivå	0,37 ³⁰
Forskarutbildning	1,05
Forskning	2,15
Administration	1,0
Utvecklingsarbete	0,65

29. I jämförelse med t.ex. Uppsala universitet och Stockholms universitet har historiska institutionen vid Lunds universitet inte samma volym på utbildningen på grundnivå. Detta kan till stor del förklaras med att man inte har någon lärarutbildning.

30. Siffran gäller enbart hösten 2007.

Andelen visstidsanställda, mätt i heltidsekvivalenter, är förhållandevis liten. Det är positivt att en så pass stor andel av lärarna är tillsvidareanställda eftersom det bidrar till kontinuitet i utbildningen. Könsfördelningen bland de tillsvidareanställda lärarna är också relativt jämn.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildningen inleds på A-kursen med en bred översiktskurs i allmän och nordisk historia med anknytande tematiska fördjupningar och övningar i historisk metod och teori. Därefter följer på B-kursen temakurser, fortsatt undervisning i teori och metod samt en avslutande uppsatskurs. På den tredje terminen återkommer teori och metod samt en tematisk kurs, men huvuddelen av arbetet ägnas åt författandet av en kandidatuppsats. Progressionen och forskningsanknytningen är väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån. Det produceras många C- och D-uppsatser, med stor ämnes- och tidsbredd. För handledning av kandidat- och magisteruppsats anslås två lektorstimmar (åtta klocktimmar), vilket är mindre än på de flesta andra lärosäten.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas en sammanräkning av sidantalet per moment på A-kursen, och detta gör det svårt att bedöma om kvantiteten litteratur är rimlig. En kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen har att läsa 192 sidor per ”gamal” poäng, vilket ligger något under den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor. Prestationsgraden ligger på en normal nivå (71 procent).

Utbildningen på masterprogrammet har ännu inte riktigt kommit igång och några erfarenheter av examensarbeten föreligger därför inte ännu. Studenterna uppmuntras till att delta i doktorandseminarierna, men ännu har inga mastertexter presenterats i detta forum. Litteraturlistorna håller en god nivå och innehåller tillräckligt med bibliografiska upplysningar. Det finns en tydlig progression i förhållande till grundnivån.

Utbildning på forskarnivå

Forskarutbildningen fungerar av allt att döma mycket väl och har genom forskarskolan kunnat erbjuda många kurser och besök av internationella forskare. Produktionen av avhandlingar är god. För perioden 2003–2007 redovisas 25 doktorsexamina, vilket efter Stockholms universitet är det högsta antalet i landet. Fyra av doktorsavhandlingarna publicerades på engelska och åtta har författats av kvinnor.

För handledning anslås 12 lektorstimmar (48 klocktimmar) per år till huvudhandledaren och 6 lektorstimmar (24 klocktimmar) per år till den biträdande handledaren. Inom forskarskolan har man en s.k. tredjeläsare som har 3 lektorstimmar (12 klocktimmar) per år. I den fakultetsfinansierade forskarutbildningen anlitas en tredjeläsare under slutfasen. Då utgår 6 lektorstimmar för manuskriptläsning. Den sammanlagda tiden som anslås för handledning ligger på en normal nivå.

Malmö högskola

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,30	1	0,30
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,10	2	0,40	3	0,70	1	0,05	2	0,05	3	0,10
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	1	0,10	2	0,40	3	0,70	1	0,05	3	0,35	4	0,40

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	3	0,13	1	0,04	4	0,17
Övriga disputerade	1	0,50	1	0,40	2	0,90	1	0,01	0	0,00	1	0,01
Övriga	3	0,60	2	0,40	5	1,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	4	1,10	3	0,80	7	1,90	4	0,14	1	0,04	5	0,18

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	20,7	21,2	41,9
Helårsprestationer	14,2	16,6	30,8
Antal examensarbeten			13

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	16,1
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	26,2
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	8,1
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	73,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Malmö högskola ingår miljön historiska studier i området för lärarutbildning. Området leds av en dekan och en områdesstyrelse. En utbildningsnämnd och en forskningsnämnd utgör beredande organ. Området är indelat i sex enheter. Historiska studier finns inom enheten individ och samhälle (IS). Beslut om tilldelning av resurser och fastställande av kursplaner tas på områdesnivå, det senare av utbildningsnämnden.

På grundnivå och avancerad nivå finns historia med kulturanalys som kan utgöra huvudområde inom kandidat- eller magisterexamen. På grundnivå finns också historietvetenskap och lärande som ingår i lärarutbildningsprogrammet, samt ett tiotal kortare deltidskurser som speglar historiska studiers kompetens och forskningsprofil. Sedan hösten 2006 finns även en avancerad nivå inom historietvetenskap och lärande, men inga studenter har ännu nått dit i sin utbildning. Ett magister-/masterprogram på avancerad nivå (120 respektive 60 högskolepoäng) gavs vid Malmö högskola för första gången hösten

2007, med namnet historiska studier. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är näst minst i landet med 41,9 helårsstudenter år 2007³¹.

Både utbildning och forskning kan sägas vara profilerad mot socialhistoria och kulturanalys. Oftast anläggs ett underifrånperspektiv, med klass, genus, etnicitet och generation som centrala perspektiv. Muntlig historia intar en central roll.

Högskolan har (2007) sammanlagt nio doktorander i historia i sin miljö, i huvudsak genom kopplingen till den nationella forskarskolan i Lund. Doktorander inom forskarskolan följer liksom övriga i forskarskolan de nationella kurserna som hålls via internet-/internatkurser. I övrigt har de huvudhandledare och sin dagliga miljö inklusive högre seminarium i Malmö.

Bedömning

Lärreresurser/forskningsmiljö

Här finns en forskningsmiljö som stärkts väsentligt i och med dess medverkan i den nationella forskarskolan. Det finns en professor, och de tillsvidareanställda lärarna har viss forskningstid i tjänsten; ett antal publikationer redovisas för den aktuella perioden 2003–2007. De tillsvidareanställda – och rimligen mest kompetenta – lärarna står dock bara för en mycket liten del av undervisningen på grundnivån. Den sköts nästan helt (drygt 83 procent) av vikarier och doktorander. På den avancerade nivån undervisar ingen lärare med professors- eller docentkompetens. Det finns av dessa uppgifter att döma en tendens att prioritera forskning och forskarutbildning på bekostnad av undervisningen på grundnivå och avancerad nivå.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod endast för motsvarande 0,3 heltidsekvivalenter, samtliga disputerade. Därutöver anlätades en stor mängd övriga lärare på tidsbegränsade förordnanden (två vikarierande lektorer och fem doktorander). Enligt tabell 2 i självvärderingen tjänstgör dessa tillsammans enligt följande: på grundnivån 1,5 heltidsekvivalenter och på avancerad nivå motsvarande 0,4 heltidsekvivalenter.

Bland de tillsvidareanställda lärare som undervisade på grundnivå och avancerad nivå var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	0,30
Avancerad nivå	0,40 ³²
Forskarutbildning	0,40
Forskning	0,80
Administration	0,40
Utvecklingsarbete	0

31. Studenter i lärarutbildningen är inte medtagna i statistiken.

32. Siffran gäller enbart hösten 2007.

Av ovanstående siffror framgår att andelen administration inom lärarnas tjänstgöring inte är särskilt hög, men den överskrider ändå den tid lärarna använder för undervisning på grundnivån, vilket kan behöva ses över.

Om man ser till den totala lärargruppen är könsbalansen jämn.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

På grundnivån är progressionen och forskningsanknytningen väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån. Utbildningen inleds på A-kursen med en bred översikt kurs av allmän och nordisk historia samt en kurs i muntlig historia. Därefter följer på B-kursen historisk metod och teori, fördjupningskurser kring kulturanalytiska teman och en uppsatskurs. Den tredje terminen ägnas åt författandet av en kandidatuppsats samt åt en kurs i teori och metod och en temakurs. För handledning av kandidatuppsatser anslås 12 klocktimmar, vilket ligger på normalnivån.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Sammanräkningar av sidantalet per moment förekommer delvis. Vissa oklarheter finns (många ”ca 400 s.”). En kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen har att läsa 190 sidor per ”gammal” poäng, vilket ligger något under den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor. Prestationsgraden ligger på en normal nivå (73 procent).

Undervisningen på den avancerade nivån är forskningsbaserad. Progressionen mellan magister- och masterutbildningen kan framöver behöva säkras. För handledning av magisteruppsats anslås 15 klocktimmar och för handledning av masteruppsats anslås 30 klocktimmar.

Det finns en tydlig koppling mellan masterprogrammet och forskningsmiljön. Således är det obligatoriskt för masterstudenter att delta i de tvärvetenskapliga forskar- och doktorandseminarier, som äger rum 10–12 gånger per termin. Övergången till forskarutbildningen möjliggörs via den nationella forskarskola som administreras av Lunds universitet.

Utbildning på forskarnivå (utan examinationsrätt)

Den forskarutbildning i historia vid Malmö högskola som sker inom ramen för nationella forskarskolan med säte i Lund, fungerar av allt att döma väl. Huvudhandledaren ersätts med 48 klocktimmar per år, den biträdande handledaren med 24 klocktimmar per år och den tredje läsaren med 12 klocktimmar per år. Den sammanlagda tiden som anslås för handledning ligger på en normal nivå.

Mittuniversitetet

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	2	0,57	2	0,57	0	0,00	2	0,11	2	0,11
Docenter	0	0,00	3	0,72	3	0,72	0	0,00	2	0,08	2	0,08
Övriga disputerade	0	0,00	1	0,60	1	0,60	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	0	0,00	6	1,89	6	1,89	0	0,00	4	0,19	4	0,19

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	16,3	35,0	51,3
Helårsprestationer	12,8	24,0	36,8
Antal examensarbeten			8

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	2	4	6
Heltidsekvivalenter (studietakt)	2,0	3,1	5,1
Licentiatexamina	0	0	0
Doktorsexamina	0	1	1

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	27,2
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	27,2
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	4,2
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	71,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander/heltidsekvivalenter docenter och professorer	26,7

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Humaniorainstitutionen ingår i den humanvetenskapliga fakulteten vid Mittuniversitetet. Resurstilldelning, dvs. lärartid, beslutas av institutionsstyrelsen. Kursplaner inom grundnivå och avancerad nivå fastställs av institutionsstyrelsen efter att ha behandlats i ämneskollegiet. Fakulteten beslutar enbart om vilket utbildningsområde berörd kurs ska tillhöra.

Historia ges till och med doktorsexamen. En magisterutbildning på 60 högskolepoäng i historia erbjuds sedan höstterminen 2007. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är liten nationellt sett (51,3 helårsstudenter 2007).

Utbildningen är generell men en viss lokal profil kan sägas ha utvecklats genom att uppsatsämnena ofta har en regional anknytning.

Historia är för närvarande ett av två forskarutbildningsämnen vid institutionen för humaniora (det andra är engelska). Varje forskarutbildningsämne tilldelas två doktorandtjänster av fakultetens medel. Det finns (2007) sex doktorander i historia. Två av dessa är knutna till genusforskarskolan vid Umeå

universitet. Doktoranderna erbjuds fakultetsgemensamma kurser och även kurser vid Umeå universitet.

Bedömning

Lärraresurser/forskningsmiljö

Här finns en stark forskningsmiljö. Lärarkåren är välmeriterad och det är positivt att undervisningen på samtliga nivåer sköts helt av tillsvidareanställda och disputerade lärare. Ingen av lärarna fyller ut sina tjänster till 100 procent inom huvudområdet.

Tjänstefördelningen för lärarna var under 2007 följande, beräknat i heltidsekvivalenter:

Grundnivå	1,78
Avancerad nivå	0,11 ³³
Forskarutbildning	0,19
Forskning	1,60
Administration	1,08
Utvecklingsarbete	0,04

Lärarna redovisar publikationer för den aktuella perioden 2003–2007, varav en hel del är internationella. En ganska stor del av lärarnas arbetstid går dock till administration (dvs. motsvarande ungefär hälften av den sammanlagda resursen för undervisning på samtliga nivåer).

Könsbalansen bland lärarna är otillfredsställande då ingen av lärarna är kvinna.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

På grundnivån är progressionen och forskningsanknytningen väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån. Utbildningen inleds på A-kursen med en bred översikt kurs i allmän och nordisk historia. Därefter kommer på B-kursen tematiska kurser, historisk teori och metod samt en uppsatskurs. Den tredje terminen ägnas åt författande av en kandidatuppsats, fortsatt undervisning i teori och metod samt en litteraturkurs. Många av uppsatsämnena har lokal anknytning. För handledning av kandidatuppsats anslås mellan 12 (vilket är normalnivån) och 20 klocktimmar per student beroende på antalet studenter. Noteras kan också att antalet examensarbeten per disputerad lärare är så lågt som 4,2.

Examination sker ”skriftligt eller muntligt”, och det är möjligt att använda s.k. hemtentor. Enligt expertgruppen är detta i regel en mindre lämplig examinationsform.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas en sammanräkning av sidantalet per moment på A-kursen, och detta gör det svårt att bedöma om kvantiteten litteratur är rimlig. En

33. Siffran gäller enbart hösten 2007.

kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen har att läsa 219 sidor per "gammal" poäng, vilket ligger över den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor. Prestationsgraden ligger dock på en normal nivå (71 procent).

Ett masterprogram är vid Mittuniversitetet inne på sitt första år (120 högskolepoäng). Av kursplanerna att döma finns en god progression i kursutbudet och möjlighet till fördjupning. För handledning av uppsats på avancerad nivå anslås mellan 13,3 och 26,7 klocktimmar beroende på antalet studenter.

Utbildning på forskarnivå

Egen forskarutbildning har Mittuniversitetet endast haft ett par år. För perioden 2005³⁴–2007 redovisas tre doktorsexamina i samarbete med Umeå universitet.

För handledning av doktorander anslås 80 klocktimmar per år. Huvudhandledaren och biträdande handledare fördelar själva timmarna mellan sig, ofta 40 klocktimmar vardera. Den sammanlagda tiden som anslås för handledning ligger på en normal nivå. Antalet heltidsekvivalenter doktorander per heltidsekvivalent professor/docent är mycket högt. Siffran säger dock här inte så mycket med tanke på att det faktiska antalet doktorander är så litet och forskarutbildningen relativt ny.

34. Mittuniversitetet (tidigare Mitthögskolan) har universitetsstatus sedan den 1 januari 2005.

Mälardalens högskola

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Antal och heltids-ekvivalenter						
Professorer	0	0,00	1	0,10	1	0,10
Docenter	1	0,12	1	0,60	2	0,72
Övriga disputerade	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	1	0,40	1	0,40
Totalt antal	1	0,12	3	1,10	4	1,22

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Antal och heltids-ekvivalenter						
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	3	0,30	1	0,16	4	0,46
Övriga	2	0,55	0	0,00	2	0,55
Totalt antal	5	0,85	1	0,16	6	1,01

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	40,8	39,5	80,3
Helårsprestationer	24,8	23,2	48,0
Antal examensarbeten			17

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	36,0
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	62,7
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	13,3
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	59,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Mälardalens högskola är huvudområdet historia länkat till det samhällsvetenskapliga området. Efter en omorganisation 2007/08 då institutioner samlades i akademier, ingår huvudområdet i akademien för hållbar samhälls- och teknikutveckling och inom denna en avdelning för historia, statsvetenskap och sociologi. Akademichefen beslutar formellt om kursplanerna efter att dessa behandlats i en s.k. ämneskonferens. Rektor fattar beslut om medelstillelning efter förslag från fakultetsnämnden och utbildningsvetenskapliga nämnden (för lärarutbildningen).

Huvudområdet kan från och med år 2008 läsas till och med magisterexamen. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är relativt liten nationellt sett (80,3 helårsstudenter 2007). Huvudområdet ingår i ett flerdisciplinärt samarbete för att utveckla det nya s.k. ämnet arbetslivsvetenskap vid högskolan. Samarbetet innebär att historia deltar i utbildningen i detta nya ämne på magister-, master- och forskarutbildningsnivå.

Profilen är modernhistorisk med fokus på industrisamhällets historia, arbetslivets omdaning, teknikhistoria och lokalsamhällets historia.

Bedömning

Lärraresurser/forskningsmiljö

Detta är en forskande miljö, med en lärarkår som är relativt liten men förhållandevis välmeriterad. De fyra tillsvidareanställda lärarna (varav en är professor och två är docentkompetenta lektorer) redovisar publikationer för den aktuella perioden 2003–2007.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande 1,12 heltidsekvivalenter (varav 0,72 heltidsekvivalenter utgjordes av disputerade lärare). Därutöver anlätades sex personer på tidsbegränsade förordnanden motsvarande 1,01 heltidsekvivalenter lärare (varav 0,46 utgjordes av disputerade lärare). En relativt stor andel (drygt 40 procent) av undervisningen på grundnivå utfördes alltså av odisputerade lärare.

Bland de tillsvidareanställda lärarna var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	1,12
Avancerad nivå	0,1 ³⁵
Forskarutbildning	0
Forskning	0,5
Administration	0,37
Utvecklingsarbete	0,88

Av ovanstående siffror framgår att mer av lärarnas tid går till administration och utvecklingsarbete än till undervisning. Dessutom kan påpekas att det i självvärderingen uppges att samtliga lärare ”aktivt bedriver forskning”, något som i varje fall inte stämmer överens med den i tabell 1 (i självvärderingen) presenterade fördelningen av lärarnas arbetstid för 2007. De 50 procent av en heltidsekvivalent som där avsätts för forskning ligger helt på professorns tjänst.

Endast en av de tillsvidareanställda lärarna är kvinna. Bland de visstidsanställda är andelen kvinnor högre.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Att antalet studenter inte är så stort gör utbildningen sårbar. Studenttillströmningen inom B- och C-kursen har dessutom minskat.

Utbildningen inleds på A-kursen med en bred översikt av allmän och nordisk historia samt en serie fördjupnings- och metodseminarier. Därefter följer på B-kursen en kurs om svensk ekonomisk historia, en historisk specialkurs, en kurs i historisk metod samt en uppsatskurs. Den tredje terminen ägnas åt författandet av en kandidatuppsats, en fördjupad kurs i vetenskaplig teori

35. Siffran gäller enbart hösten 2007.

och metod samt en läskurs. Progressionen och forskningsanknytningen är väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån. Många av uppsatsämnena har anknytning till Västmanland och Södermanland. För handledning av uppsats både på grundnivå och på avancerad nivå anslås 20 klocktimmar, vilket är avsevärt mer än på de flesta andra lärosäten.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas en sammanräkning av sidantalet per moment på A-kursen, och detta gör det svårt att bedöma om kvantiteten litteratur är rimlig. En kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen har att läsa 209 sidor per "gamal" poäng, vilket ligger något över den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor. Prestationsgraden är låg (59 procent). Den har dock legat på en normal nivå under resten av den aktuella femårsperioden 2003–2007.

Enligt självvärderingen har D-kursen "utökats och omvandlats till en magisterkurs" från och med 2008, varför den inte har bedömts i föreliggande granskning.

Stockholms universitet

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	4	0,68	4	0,68	0	0,00	8	0,87	8	0,87
Docenter	0	0,00	2	0,39	2	0,39	0	0,00	2	0,16	2	0,16
Övriga disputerade	2	0,87	4	1,44	6	2,31	1	0,04	4	0,13	5	0,17
Övriga	0	0,00	1	0,04	1	0,04	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	2	0,87	11	2,55	13	3,42	1	0,04	14	1,16	15	1,20

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	2	0,08	2	0,08	1	0,15	4	0,11	5	0,26
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,05	5	0,24	6	0,29
Övriga disputerade	6	1,25	6	2,46	12	3,71	1	0,05	2	0,10	3	0,15
Övriga	1	0,22	4	0,87	5	1,09	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	7	1,47	12	3,41	19	4,88	3	0,25	11	0,44	14	0,69

Studenter	Totalt
Helårsstudenter	434,0
Helårsprestationer	345,0
Antal examensarbeten	206

Doktorander ³⁴	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	10	18	28
Heltidsekvivalenter (studietakt)	8,5	11,3	19,7
Licentiatexamina	0	0	0
Doktorsexamina	4	1	5

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	52,3
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	60,6
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	27,1
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	79,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander/heltidsekvivalenter docenter och professorer	12,6

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Stockholms universitet tillhör historiska institutionen, där förutom historia även arkivvetenskap ingår, humanistisk fakultet. En institutionsstyrelse, ledd av prefekten, beslutar om kursplaner som sedan delges fakulteten, som beslutar om utbildningsplaner för program och om allmän studieplan för utbildning på forskarnivå. Utbildningen finansieras dels av fakultetsanslag, dels av ersättning för uppdrag inom lärarprogrammet.

36. Utöver de redovisade doktoranderna finns några doktorander från Södertörns högskola.

Historia kan läsas till och med doktorsexamen. På grundnivå och avancerad nivå erbjuds huvudsakligen fristående kurser, men även ett kandidatprogram och två masterprogram, ett i medeltidsstudier och ett i historiska studier med inriktning mot historia eller idéhistoria. Historia medverkar även i ett ämnesövergripande masterprogram i intersektionalitetsstudier. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå var med 434 helårsstudenter störst i landet år 2007.

Utbildningen är inte uttalat profilerad i någon riktning, utan präglas av den bredd som finns inom forskningen. Som starka forskningsområden anges modern politisk historia men även medeltidshistoria, stads- och idrottshistoria.

Det finns (2007) 28 doktorander i historia. Tilldelningssystemet utgår från antalet producerade doktorsexamina vilket har gynnat antagningen, eftersom institutionen haft en hög produktion av avhandlingar. Inom forskarutbildningen samarbetar man med Södertörns högskola och Försvarshögskolan; institutionen har en inspektorsroll i förhållande till forskarutbildningen vid dessa två högskolor.

Bedömning

Lärrresurser/forskningsmiljö

Här finns en mycket stark forskningsmiljö. Det finns flera professorer och docenter samt en omfattande forskarutbildning. Lärare/handledare har forskningstid i tjänsten och forskar aktivt, vilket styrkts genom publikationer.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande 3,28 heltidsekvivalenter (varav nästan samtliga disputerade). Därutöver anlätades en stor mängd övriga lärare på tidsbegränsade förordnanden (tre professorer, en docent, två forskarassistenter, tio disputerade lärare och fem doktorander). Enligt tabell 2 i självvärderingen tjänstgjorde dessa tillsammans enligt följande: 4,76 heltidsekvivalenter på grundnivå (av dessa utgjordes 3,66 heltidsekvivalenter av disputerade lärare) och 0,12 heltidsekvivalent på avancerad nivå.

Bland de tillsvidareanställda lärare som undervisade på grundnivå och avancerad nivå var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	3,28
Avancerad nivå	0,14 ³⁷
Forskarutbildning	0,78
Forskning	4,26
Administration	1,91
Utvecklingsarbete	0

37. Siffran gäller enbart hösten 2007.

Lärarna disponerar en betydande resurs för forskning, något som expertgruppen noterar som mycket positivt. Men liksom vid flera andra lärosäten blir följderna att de seniora lärarna inte räcker till för utbildningen på grundnivå. Konsekvensen kan iaktas mycket tydligt vid Stockholms universitet. Betydligt mer än hälften av undervisningen både på grundnivå och på den avancerade nivån fullgjordes 2007 av visstidsanställda lärare. Antalet helårsstudenter per lärare är högt, vilket kan innebära att lärarsituationen är ansträngd.

Av de 17 tillsvidareanställda lärare som undervisar på grundnivå och på avancerad nivå är endast två kvinnor. Praktiskt taget hela forskarutbildningen sköts av manliga lärare. Bland de visstidsanställda är könsbalansen däremot relativt jämn.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Inom undervisningen på grundnivån har en genomgripande förändring genomförts. Någon bred översikt kurs av allmän och nordisk historia ges inte längre, utan studenterna har nu möjlighet på A-kurs och B-kurs att fritt kombinera kurser med olika innehåll. Progressionen, och till viss del även forskningsanknytningen, är tänkt att ske genom att uppsatskurser (med motsvarigheter till de tidigare B- och C-uppsatserna) är obligatoriska för kandidatexamen. Nyordningen är intressant, och expertgruppen ser fram emot att ta del av en utvärdering av detta. Ett problem kan möjligen finnas om samma uppläggning gäller för lärarprogrammet (vilket inte framgår av det insända materialet). För skolundervisningens krav är det ju önskvärt att studenterna får någon form av heltäckande och sammanhängande kunskap både om äldre och modernare tider.

Inslag av hemskrivning förekommer, något som experterna ställer sig tveksamma till då detta kan vara en rättsosäker examinationsform.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Sidantalet sammanräknas per moment. En kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen har att läsa 223 sidor per "gammal" poäng, vilket ligger klart över den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor. Prestationsgraden är något hög (79 procent).

Det kan noteras att antalet examensarbeten per disputerad lärare är högt (27,1), vilket kan indikera att tillgången på kompetenta handledare inte är helt tillfredsställande sett i relation till det stora antalet studenter.

På den avancerade nivån finns ett brett utbud av kurser. Forskningsanknytning och progression garanteras via den mycket starka forskningsmiljön med meriterade forskare. Institutionen förefaller att ha kontroll över den komplicerade situationen med tre masterprogram på avancerad nivå.

För handledning av kandidat- och magisteruppsatser anslås två lektorstimmar (8 klocktimmar), vilket är mindre än på de flesta andra lärosäten. Masteruppsatser ersätts med fyra lektorstimmar (16 klocktimmar).

Utbildning på forskarnivå

Forskarutbildningen fungerar av allt att döma mycket väl, med en imponerande produktion av avhandlingar. För perioden 2003–2007 redovisas 40 disputationer (39 doktorsexamina), vilket är flest i landet. Av de 40 avhandlingarna under perioden var två publicerade på engelska och 17 författade av kvinnor.

För handledning anslås till huvudhandledaren 12 lektorstimmar per år och till biträdande handledaren 8 lektorstimmar per år. Så kallad tredjeläsning görs inom tjänsten. Den sammanlagda tiden som anslås för handledning ligger på en normal nivå. Antalet heltidsekvivalenter doktorander per heltidsekvivalent professor/docent förefaller också rimligt.

Södertörns högskola

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	1	0,08	2	0,27	3	0,35	1	0,08	2	0,14	3	0,22
Docenter	1	0,04	3	1,20	4	1,24	7	0,16	2	0,04	9	0,20
Övriga disputerade	2	0,39	2	0,49	4	0,88	1	0,01	0	0,00	1	0,01
Övriga	1	0,23	0	0,00	1	0,23	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	5	0,74	7	1,96	12	2,70	9	0,25	4	0,18	13	0,43

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	0,00	2	0,00
Övriga disputerade	1	0,60	3	0,56	4	1,16	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	1	0,06	4	0,63	5	0,69	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	2	0,66	7	1,19	9	1,85	0	0,00	2	0,00	2	0,00

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	90,9	81,3	172,2
Helårsprestationer	60,2	52,7	113,0
Antal examensarbeten			16

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	37,9
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	47,4
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	4,4
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	65,0

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Södertörns högskola är historia det största huvudområdet inom institutionen för genus, kultur och historia, vilken även omfattar genusvetenskap, etnologi, religionsvetenskap och litteraturvetenskap. Utbildnings- och forskningsnämnden för humaniora, samhällsvetenskap och teknik beslutar om resurstilldelning till utbildningen. Intäkter från medverkan i program är också viktiga. Även när det gäller kursplaner fattas de slutliga besluten av utbildnings- och forskningsnämnden, efter beredning i rådgivande kollegium och styrelse.

Huvudområdet kan läsas till och med magisterexamen och ingår förutom i lärarutbildningen också som huvudområde i flera andra utbildningsprogram. En ansökan om masterexamensrättigheter i historia lämnades in till Högskoleverket hösten 2008. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå i historia är relativt stor nationellt sett (172 helårsstudenter 2007).

Utan att ha examinationsrätt för doktorexamen har högskolan sammanlagt 18 doktorander i historia. Dessa doktorander är kopplade till två forskarskolor: The Baltic and East European Graduate School (Beegs, med formell antagning vid Stockholms universitet) och den nationella forskarskolan i historia (med formell antagning vid Lunds universitet). Samtliga 18 doktorander har sina huvudhandledare vid Södertörns högskola.

Bedömning

Lärreresurser/forskningsmiljö

Här finns en stark forskningsmiljö, med flera professorer och docenter. Detta blir tydligt inte minst då man studerar de relativt sett omfattande publikationslistorna över lärarnas forskning. Det som i självvärderingen sägs om kompetensen hos lärarkåren ("en mycket stor andel disputerade lärare", "ht 2007 var samtliga tillsvidareanställda lärare utom en disputerade") är förvisso korrekt. På den avancerade nivån verkar det vara regel att det är aktiva forskare som undervisar. Men bilden blir delvis en annan när man går in i den tjänstefördelning för grundnivån som institutionen redovisar och ser på hur lärarnas arbetsuppgifter är fördelade.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande 2,56 heltidsekvivalenter. Av dessa var 2,33 disputerade. Därutöver anlätades nio visstidsanställda lärare, motsvarande 1,85 heltidsekvivalenter. Av dessa var fyra disputerade lärare (1,16 heltidsekvivalenter), två doktorander och tre adjunkter (0,69 heltidsekvivalenter). Mer än 40 procent av undervisningen på grundnivå sköttes således av lärare med tidsbegränsade förordnanden eller timanställning. Odisputerade lärare stod för drygt 20 procent av undervisningen.

Bland de tillsvidareanställda lärarna var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	2,56
Avancerad nivå	0,14 ³⁸
Forskarutbildning	0,43
Forskning	5,61
Administration	3,35
Utvecklingsarbete	0,31

Det framgår av ovanstående siffror att de tillsvidareanställda lärarna sammantaget forskade nästan dubbelt så mycket som de undervisade. De avsatte också mindre tid åt undervisning än åt administration. En betydande del av grundnivån sköts av visstidsanställda lärare, inklusive doktorander.

Könsbalansen är jämn bland de tillsvidareanställda lärarna, men mindre god bland de visstidsanställda.

38. Siffran gäller enbart hösten 2007.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

B- och C-kursen är upplagda som vid de flesta övriga lärosäten med teori- och metodundervisning samt uppsatser. A-kursen vid högskolan skiljer sig emellertid från övriga på det viset att den inte är en ren översiktskurs utan mer tematisk, koncentrerad kring ”historiska begrepp och problem”. De olika delarna blir temakurser (t.ex. *Vi och de andra*; *Öst möter väst: De muslimska och kristna kulturerna under medeltiden*; *Folk, stat och rätt under tidigmodern tid*; *Mellanöstern i världspolitiken*), och eftersom de i stort sett är lagda i en tidsföljd blir resultatet närmast en kombination av kronologi och tematik. Uppläggningsen innebär att momenten koncentreras kring de valda aspekterna och kursinnehållet kan därför säkert bli jämförelsevis lätt att överblicka. Men risken är att stoff som måste bedömas som betydelsefullt bl.a. för kommande lärare kan falla bort. Att döma av kursplan och litteraturlista verkar detta vara fallet med t.ex. Kinas och Amerikas historia, stora delar av den afrikanska historien, samt utvecklingen i våra nordiska grannländer. Några kursplaner gällande för lärarstudenter har inte insänts, varför det är oklart om även dessa kurser är upplagda på samma sätt. Samtidigt är det tematiska upplägget ett intressant och okonventionellt grepp som säkert kan ha vissa fördelar.

Examinationen kan fullgöras med hemskrivningar och grupptentamina, vilket expertgruppen betraktar som ett potentiellt kvalitetsproblem. Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Sidantalet sammanräknas per moment. En kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen har att läsa 192 sidor per ”gammal” poäng, vilket ligger något under den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor. Prestationsgraden ligger på en normal nivå (65 procent).

På magisternivån är litteraturlistorna omfångsrika och ger tillräckliga bibliografiska upplysningar också med hänsyn till möjlighet till fördjupning. Magisterutbildningen uppvisar en tydlig progression i förhållande till grundnivån.

De många kandidat- och magisteruppsatserna producerade under den aktuella femårsperioden 2003–2007 vittnar om en stor aktivitet. För handledning av uppsatser om 15 högskolepoäng (kandidat- och magisteruppsatser) anslås fyra lektorstimmar (16 klocktimmar), vilket för kandidatuppsatsen är mer än vid de flesta andra lärosätena. För handledning av uppsatser om 30 högskolepoäng (magisteruppsats) anslås sex lektorstimmar (24 klocktimmar). Samtidigt kan noteras att antalet examensarbeten per disputerad lärare är så lågt som 4,4. Tillgången på kompetenta handledare förefaller således vara god sett i relation till antalet studenter.

Utbildning på forskarnivå (utan examinationsrätt)

Självständig forskarutbildning finns som nämnts inte, men med anknytning till forskarskolor erbjuder högskolan många doktorander sin dagliga forskningsmiljö och handledarkapacitet. Handledning av doktorander antagna till Beegs (Stockholms universitet) ersätts enligt följande: huvudhandledaren till-

delas 20 lektorstimmar (80 klocktimmar) per år och biträdande handledare tilldelas 10 lektorstimmar (40 klocktimmar) per år. Det är mer än vid de flesta andra lärosäten, vilket expertgruppen noterar som positivt.Handledning av doktorander antagna vid nationella forskarskolan i historia (Lunds universitet) ersätts enligt följande: huvudhandledaren tilldelas 12 lektorstimmar (48 klocktimmar) per år, biträdande handledare tilldelas 6 lektorstimmar (24 klocktimmar) per år och tredjeläsaren tilldelas två lektorstimmar (8 klocktimmar) per år. Den sammanlagda tiden som anslås för handledning av doktorander inom den nationella forskarskolan ligger på en normal nivå.

Med tanke på miljöns styrka och erfarenhet av forskarutbildning i realiteten, kan det diskuteras om inte Södertörns högskola bör beviljas examinationsrätt för doktorsexamen.

Umeå universitet

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	2	0,18	3	0,52	5	0,70	1	0,02	4	0,18	5	0,20
Docenter	1	0,08	1	0,01	2	0,09	1	0,01	5	0,12	6	0,13
Övriga disputerade	1	0,36	1	0,70	2	1,06	2	0,03	1	0,02	3	0,05
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	4	0,62	5	1,23	9	1,85	4	0,06	10	0,32	14	0,38

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,15	2	0,45	3	0,62	0	0,00	1	0,03	1	0,03
Övriga	1	0,02	2	0,04	3	0,06	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	2	0,17	4	0,49	6	0,68	0	0,00	1	0,03	1	0,03

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	67,6	81,8	149,4
Helårsprestationer	47,7	60,0	107,7
Antal examensarbeten			22

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	6	10	16
Heltidsekvivalenter (studietakt)	5,3	10,0	15,3
Licentiatexamina	0	0	0
Doktorsexamina	4	1	5

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	59,1
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	60,5
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	7,7
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	72,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander/heltidsekvivalenter docenter och professorer ³⁷	46,9

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Huvudområdet historia vid Umeå universitet hörde fram till januari 2008 till institutionen för historiska studier. Numera ingår det i institutionen för idé- och samhällsstudier som även omfattar idéhistoria, religionsvetenskap, teologi, arkeologi och filosofi. Beslut om kursplaner fastställs av humanistiska fakultetsnämnden. Resurstilldelningen fastställs av respektive fakultet.

39. Flera av doktoranderna har externa handledare varför nyckeltalet för handledarkompetens på forskarnivå är missvisande.

Historia kan läsas till och med doktorsexamen. Utöver fristående kurser deltar institutionen med kurser på program där lärarutbildningen är den enskilt största. Kurser ges även inom sociologiprogrammet. Dessutom ges kortkurser på kvällstid eller helger. Ett humanistiskt samhällsprogram ges där studenterna förutom huvudområdet historia eller idéhistoria också läser samhällsvetenskap och gör praktik eller studerar utomlands. Hösten 2007 startade också ett masterprogram med historia som huvudområde, uppbyggt på ett liknande sätt. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är medelstor nationellt sett (149,4 helårsstudenter 2007).

När det gäller profil är historisk demografi och befolkningshistoria en integrerad del i såväl utbildningen på grundnivå och avancerad nivå som på utbildningen på forskarnivå. Även genusforskning är väl representerad.

Det finns (2007) 16 doktorander i historia och historiedidaktik. Inom den nya institutionen samorganiserar en studierektor utbildningen inom flera forskarutbildningsämnen.

I januari 2008 mottog institutionen för historiska studier Högskoleverkets utmärkelse Framstående utbildningsmiljö 2007.

Bedömning

Lärrarresurser/forskningsmiljö

Här finns en mycket stark forskningsmiljö. Det finns flera professorer och docenter och en omfattande forskarutbildning. Lärare/handledare har forskningstid i tjänsten och forskar aktivt, vilket styrkts genom publikationer.

Utifrån nyckeltalen kan noteras att antalet helårsstudenter per heltidsekvivalent lärare är högt. Det kan antyda en ansträngd lärarsituation.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande 1,79 heltidsekvivalenter, samtliga disputerade. Därutöver anlitas sex visstidsanställda lärare (två disputerade lärare, en forskarassistent och tre doktorander). Dessa tjänstgjorde tillsammans motsvarande 0,67 heltidsekvivalenter på grundnivå (av dessa utgjordes 0,61 heltidsekvivalenter av disputerade lärare) och 0,01 på den avancerade nivån.

Bland de tillsvidareanställda lärare som undervisade på grundnivå och avancerad nivå var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	1,79
Avancerad nivå	0,06 ⁴⁰
Forskarutbildning	0,16
Forskning	3,97
Administration	0,50
Utvecklingsarbete	0,07

40. Siffran gäller enbart hösten 2007.

Av ovanstående siffror framgår att de tillsvidareanställda lärarna ägnar mycket av sin arbetstid åt forskning, och att andelen administration är relativt liten.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

På grundnivån är progressionen väl genomförd och utgör en god grund för studier på avancerad nivå. Forskningsanknytningen är god. Det är positivt att studenterna ibland involveras i forskarnas projekt. Utbildningen inleds – som på de flesta andra lärosäten – med en bred översikt över allmän och nordisk historia. B-kursen har emellertid en annan och intressant uppläggning: tre temakurser (med alternativa inriktningar), om 7,5 högskolepoäng vardera, lagda i kronologisk ordning och därefter *Metod, teori och uppsats*, också 7,5 högskolepoäng. Den översiktligt upplagda A-kursen får på detta vis naturliga fördjupningar med modern vetenskaplig litteratur, mer avancerad än A-kursens handböcker. Dock blir uppsatskursen kortare än vid de flesta andra lärosäten.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Emellertid saknas på A-kursen uppgifter om det antal sidor kurserna omfattar, och detta gör det svårt att bedöma om kraven på arbetsinsatser av studenterna är höga eller låga. Prestationsgraden ligger på en normal nivå (72 procent).

Masterprogrammet kan läsas i sin helhet på engelska genom att studenten väljer engelskspråkiga kurser. Detta ser expertgruppen som mycket positivt. Någon litteraturlista har inte bifogats självvärderingen, varför det inte går att bedöma om nivån är tillfredsställande. För kursen historiografi (7,5 högskolepoäng) finns dock en litteraturlista som håller en god nivå.

Utbildning på forskarnivå

Forskarutbildningen fungerar av allt att döma mycket väl. För handledning av heltidsdoktorand anslås minst 60 klocktimmar per år, vanligen fördelat så att huvudhandledaren ersätts med 40 klocktimmar och biträdande handledare med 20 klocktimmar. Det är mindre än vid de övriga lärosätena.

Antalet disputationer under perioden 2003–2007 är 22, vilket är ett mycket gott resultat. Av dessa var två publicerade på engelska och 14 skrivna av kvinnliga doktorander. Tillsammans med Örebro universitet har Umeå universitet haft den högsta andelen kvinnor bland de nyblivna doktorerna. Expertgruppen ser det som positivt att könsbalansen inom forskarutbildningen är så jämn.

Uppsala universitet

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	2	0,21	1	0,01	3	0,21	1	0,32	2	0,66	3	0,98
Docenter	1	0,05	8	2,15	9	2,20	0	0,00	2	0,12	2	0,12
Övriga disputerade	1	0,01	2	0,40	3	0,41	0	0,00	1	0,25	1	0,25
Övriga	1	0,01	0	0,00	1	0,01	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	5	0,27	11	2,56	16	2,83	1	0,32	5	1,03	6	1,35

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	1	0,05	0	0,00	1	0,05	0	0,00	2	0,03	2	0,03
Docenter	2	0,55	1	0,05	3	0,60	0	0,00	2	0,06	2	0,06
Övriga disputerade	3	0,15	6	0,94	9	1,09	1	0,02	2	0,02	3	0,04
Övriga	1	0,05	2	0,16	3	0,21	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	7	0,80	9	1,15	16	1,95	1	0,02	6	0,11	7	0,12

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	121,0	160,0	281,0
Helårsprestationer	91,0	121,0	212,0
Antal examensarbeten			76

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	8	22	30
Heltidsekvivalenter (studietakt)	7,0	17,4	24,4
Licentiatexamina	0	0	0
Doktorsexamina	1	3	4

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	58,8
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	61,7
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	16,7
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	75,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander/heltidsekvivalenter docenter och professorer ³⁹	20,7

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Uppsala universitet står historiska institutionen för utbildningen i huvudområdet historia. När det gäller fristående kurser är verksamheten underställd historisk-filosofisk fakultet, medan medverkan i lärarprogrammet är underställd utbildningsvetenskaplig fakultet. Rätten att besluta om kursplaner har delegerats till institutionerna inom historisk-filosofiska området. Kursplanerna

41. Några av doktoranderna är finansierade av andra lärosäten där de även har handledare. Nyckeltalet för handledarkompetens på forskarnivå är därför missvisande.

går efter beslut i institutionsstyrelsen till fakultetsnämnden som fastställer dem. Beslut om fördelning av lärarresurser fattas av institutionsstyrelsen och verkställs sedan av studierektor och prefekt. Resurstilldelningen baseras på utbildningsuppdraget från de båda fakulteterna.

Historia kan läsas till och med doktorexamen. En mängd fristående kurser erbjuds på såväl grundnivå som avancerad nivå. Fakulteten ger ett masterprogram inom humaniora där historia kan utgöra huvudområde. Dessutom erbjuds två internationella masterprogram på engelska: Early Modern History (Gender and Historical Change) och Contemporary Studies (Road to Democracy/ies). Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå var år 2007 den tredje största i landet med 281 helårsstudenter (efter Stockholms universitet och Göteborgs universitet).

Någon särskild utbildnings- och forskningsprofil eftersträvas inte, utan man månar om bredden i institutionens forskningsverksamhet.

Det finns (2007) 30 doktorander i historia. Tillsammans med litteraturvetenskap producerar historia flest doktorer inom fakulteten.

Bedömning

Lärarresurser/forskningsmiljö

Här finns en mycket stark forskningsmiljö. Det finns flera professorer och docenter, samt en omfattande forskarutbildning. Lärare/handledare har forskningstid i tjänsten och forskar aktivt, vilket styrkts genom publikationer.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande drygt 2,0 heltidsekvivalenter, så gott som samtliga disputerade. Därutöver anlätades visstidsanställda lärare (en professor och tolv vikarierande lektorer på motsvarande 1,62 heltidsekvivalenter på grundnivån och 0,12 på avancerad nivå, samt tre adjunkter på motsvarande 0,21 heltidsekvivalenter på grundnivån).

Bland de tillsvidareanställda lärare som undervisade på grundnivå och avancerad nivå var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	2,09
Avancerad nivå	0,74 ⁴²
Forskarutbildning	0,69
Forskning	1,50
Administration	2,24
Utvecklingsarbete	0

En stor del av undervisningen på grundnivån sköts av visstidsanställda. Det är också värt att notera att administration upptar en större del av de tillsvidareanställda lärarnas tjänstgöring än forskningen i tjänsten. Det höga antalet studenter per lärare kan också tyda på ett hårt tryck på lärarna.

42. Siffran gäller enbart hösten 2007.

Bland de visstidsanställda lärarna är könsfördelningen jämn. Detta förhållande gäller tyvärr inte de tillsvidareanställda lärarna.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildningen inleds på A-kursen med en bred översiktskurs om allmän och nordisk historia. Därefter följer på B-kursen en fördjupning i modern historia, en kurs i historisk teori och metod samt en uppsatskurs. Den tredje terminen ägnas åt författandet av en kandidatuppsats med anknytande läskurs samt fördjupad undervisning i teori och metod. Forskningsanknytningen och progressionen är väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån. Expertgruppen ser det som positivt att studenterna på grundnivån övas i genrekompens, dvs. att de lär sig att skriva för olika målgrupper, både vetenskapligt och populärvetenskapligt. Det finns en god bredd när det gäller uppsatsämnen. För handledning av kandidatuppsatser anslås tre lektorstimmar (12 klocktimmar), vilket ligger på en normal nivå.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Sidantalet finns sammanräknat per moment. En kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen hade att läsa 216 sidor per "gammal" poäng, vilket ligger något över den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor. Prestationsgraden ligger på en normal nivå (75 procent)

Masterutbildningen inleddes i Uppsala redan 2005. Särskilt inom det internationella masterprogrammet har genomströmningen varit mycket god.

I förhållande till grundnivån finns på den avancerade nivån en god progression och möjlighet för fördjupning. Undervisningen utförs av disputerade lärare, som också är aktiva forskare. Studenterna på masternivån deltar i samma högre seminarium som doktoranderna. För handledning av magisteruppsats anslås 4 lektorstimmar (16 klocktimmar) och för masteruppsats anslås 6 lektorstimmar (24 klocktimmar).

Utbildning på forskarnivå

Forskarutbildningen fungerar av allt att döma mycket väl. Huvudhandledare och biträdande handledare ersätts med sammanlagt 21,75 lektorstimmar (87 klocktimmar). En tredje läsare finns också men denne får inte någon extra ersättning utan läsningen ingår i tjänsten. Den sammanlagda tiden som anslås för handledning ligger på en normal nivå.

Under den aktuella perioden, 2003–2007, har 24 doktorander disputerat, vilket är ett mycket gott resultat. Av dessa var sju kvinnor. Tre av avhandlingarna var skrivna på engelska.

Växjö universitet

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	1	0,19	2	0,21	3	0,40	1	0,13	1	0,30	2	0,43
Docenter	1	0,19	0	0,00	1	0,19	1	0,12	0	0,00	1	0,12
Övriga disputerade	2	0,52	2	0,51	4	1,03	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	4	0,90	4	0,72	8	1,62	2	0,25	1	0,30	3	0,55

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	1	0,33	1	0,33	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	0	0,00	1	0,33	1	0,33	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	55,0	51,0	106,0
Helårsprestationer	36,0	37,0	73,0
Antal examensarbeten			39

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	6	9	15
Heltidsekvivalenter (studietakt)	3,3	4,7	8,1
Licentiatexamina	1	3	4
Doktorsexamina	0	1	1

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	54,5
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	54,5
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	20,1
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	68,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander/heltidsekvivalenter docenter och professorer	14,6

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Växjö universitet ingår huvudområdet historia i institutionen för humaniora tillsammans med tolv andra huvudområden. Varje huvudområde har en separat budget som anger ramarna för dess verksamhet, och som utgör delar av institutionsbudgeten. Budgeten godkänns av institutionsstyrelsen och beslutas av universitetsledningen. Kursplaner utarbetas av studierektor tillsammans med en kursplanegrupp och beslutas av en beredningsgrupp på delegation från institutionsstyrelsen.

Historia kan läsas till och med doktorexamen. På den avancerade nivån kan studenterna välja mellan fristående kurser och ett humanioraprogram, med antingen magisterexamen eller masterexamen som mål. Utöver de ordinarie och mer omfattande kurserna finns ett antal kurser som dels kan utgöra valbara alternativ på olika nivåer, dels kan läsas som fristående kurser. Historia medverkar även i flera utbildningsprogram inklusive lärarutbildning. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är medelstor nationellt sett (106 helårsstudenter år 2007).

Det som kan sägas karakterisera historia vid Växjö universitet är följande forskningsområden: postkoloniala studier och kulturmötesstudier, arbetslivshistoria, migrationshistoria, genushistoria, samt inriktningar mot historiedidaktik och historiebruk.

I sex av institutionens huvudområden finns utbildning på forskarnivå. I historia finns (2007) 15 doktorander. Historia är för sin utbildning på forskarnivå garanterat minst en professor och fyra doktorander, men i regel kan fem doktorander finansieras. Genom samarbetet inom den nationella forskarskolan med säte i Lund har ett antal doktorander kunnat antas under perioden. Historia är det forskarutbildningsämne som har den högsta genomströmningen vid Växjö universitet.

Bedömning

Lärrarresurser/forskningsmiljö

Här finns en mycket stark forskningsmiljö. Det finns flera professorer och docenter samt en omfattande forskarutbildning. Lärare/handledare har forskningstid i tjänsten och forskar aktivt, vilket styrkts genom publikationer.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande 1,32 heltidsekvivalenter, samtliga disputerade. Professorerna och docenten undervisade tillsammans motsvarande 0,29 heltidsekvivalenter på grundnivå. Därutöver anlätades en visstidsanställd disputerad lärare motsvarande 0,33 heltidsekvivalenter.

Bland de tillsvidareanställda lärarna var tjänstefördelningen under 2007 följande:

Grundnivå	1,32
Avancerad nivå	0,30 ⁴³
Forskarutbildning	0,55
Forskning	1,96
Administration	1,52
Utvecklingsarbete	0,28

Även om lärarna forskar mycket kan man av ovanstående siffror notera att en relativt stor andel av lärarnas arbetstid består av administration. Av nyckelta-

43. Siffran gäller enbart hösten 2007.

len för lärarkapacitet och lärarkompetens framgår att det går många helårsstudenter per heltidsekvivalent lärare respektive per heltidsekvivalent disputerad lärare. Det kan tyda på en ansträngd lärarsituation.

Könsfördelningen bland de tillsvidareanställda lärarna är påfallande jämn, vilket expertgruppen ser som positivt.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

På grundnivån är progressionen och forskningsanknytningen väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån. Utbildningen inleds på A-kursen med en bred översikt över allmän och nordisk historia. Därefter följer på B-kursen tematiska studier, undervisning i historisk teori och metod samt en uppsatskurs. Den tredje terminen ägnas åt författandet av en kandidatuppsats, fortsatt teori- och metodundervisning samt ytterligare en temakurs. För handledning av kandidatuppsats anslås 15 klocktimmar, vilket är mer än på de flesta andra lärosäten. Många av kandidatuppsatserna har moderna ämnen, ofta med lokal anknytning. Historiedidaktiken är också välrepresenterad bland uppsatsämnen.

Examinationsformerna är varierade. Det förekommer både salsskrivningar och hemtentamina. Detta finner expertgruppen i viss mån problematiskt, eftersom hemtentamina kan vara en rättsosäker examinationsform.

Litteraturlistorna på grundnivån är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Där saknas dock en sammanräkning av sidantalet per moment inom A-kursen, och detta gör det svårt att bedöma om kvantiteten litteratur är rimlig. En kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen har att läsa 227 sidor per "gammal" poäng, vilket ligger betydligt över den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor. Prestationsgraden ligger dock på en normal nivå (68 procent).

Kurserna på magisterutbildningen ger en orientering om den historiska forskningens utveckling samt ytterligare fördjupning i historisk teori och metod. Litteraturlistorna håller en god nivå.

Ett examensarbete om 15 högskolepoäng ingår. För handledning av magisteruppsats anslås 15 klocktimmar och för handledning av mastersuppsats 25 klocktimmar.

Utbildning på forskarnivå

Forskarutbildningen fungerar av allt att döma mycket väl; av de tolv doktorsavhandlingar som producerats under perioden har tre skrivits av kvinnor och två har publicerats på engelska.

För handledning anslås 80 klocktimmar per år, vilket ligger på en normal nivå jämfört med övriga lärosäten. Fördelningen brukar vara 75 procent till huvudhandledaren och 25 procent till den biträdande handledaren. Antalet heltidsekvivalenta doktorander per heltidsekvivalent professor/docent förefaller rimligt.

Örebro universitet

Basfakta 2007

Tillsvidareanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	1	0,20	2	0,30	3	0,50	1	0,30	2	0,40	3	0,70
Docenter	0	0,00	1	0,25	1	0,25	0	0,00	1	0,20	1	0,20
Övriga disputerade	2	0,65	1	0,15	3	0,80	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	3	0,85	4	0,70	7	1,55	1	0,30	3	0,60	4	0,90

Visstidsanställda lärare	Grund- och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	2	0,31	0	0,00	2	0,31	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	2	0,11	3	0,27	5	0,38	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	4	0,42	3	0,27	7	0,69	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter	70,7	70,8	141,5
Helårsprestationer	47,1	51,0	98,2
Antal examensarbeten			7

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	5	4	9
Heltidsekvivalenter (studietakt)	2,5	3,0	5,6
Licentiatexamina	0	0	0
Doktorsexamina	1	0	1

Nyckeltal, grund- och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter/heltidsekvivalenter lärare	63,2
Lärarkompetens: helårsstudenter/heltidsekvivalenter disputerade lärare	76,1
Handledarkompetens: antal examensarbeten/heltidsekvivalenter disputerade lärare	3,8
Prestationsgrad: helårsprestationer/helårsstudenter %	69,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander/heltidsekvivalenter docenter och professorer	6,2

Beskrivning av utbildningens förutsättningar

Vid Örebro universitet tillhör huvudområdet historia den humanistiska institutionen som är en storinstitution där det även ingår medie- och kommunikationsvetenskap inklusive filmvetenskap, filosofi, litteraturvetenskap, svenska språket, teckenspråk, retorik och engelska. En omorganisation är på gång, vilket kan komma att innebära förändrade beslutsvägar. I nuvarande system beslutas kursplaner av prefekten efter beredning av studierektor, utbildningsadministratör och s.k. ämnesgrupp. Budgeten bestäms av institutionens ramar, enligt principen att varje huvudområde ska vara självbärande.

Historia kan läsas till och med doktorexamen. Utbildningen ges i form av fristående kurser men också inom ramen för program som kultur, kommunikation och samhälle och den kan även väljas inom de fria programmen. Historia kan läsas som specialisering inom lärarprogrammet men ännu inte som ingång. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå är medelstor nationellt sett (141,5 helårsstudenter år 2007). Tillsammans med svenskämnet, litteraturvetenskap och filosofi erbjuds en master i humaniora med namnet *Mening, kultur och kritik*. Den utannonserades första gången höstterminen 2007, men inställdes på grund av för få sökande.

Huvudområdets profil är modern historia, genus, välfärdsstat, biografisk forskning och demokrati.

För närvarande (2007) finns nio doktorander i historia, varav fyra är knutna till forskarskolan Urbana studier och tre till forskarskolan Demokratins villkor.

Bedömning

Lärreresurser/forskningsmiljö

Här finns en stark forskningsmiljö, med forskarutbildning och forskande lärare (varav tre professorer och en docent) som har forskningstid i tjänsten. Lärarna är välmeriterade, men det går påfallande många helårsstudenter per disputerad lärare. Detta kan tyda på en ansträngd lärarsituation. Det kan vidare noteras att samtidigt som antalet studenter per lärare är stort så är antalet examensarbeten per disputerad lärare så lågt som 3,8.

Lärarnas tjänstgöring på grundnivå fördelade sig under 2007 enligt följande, beräknat i heltidsekvivalenter: De tillsvidareanställda lärarna stod för motsvarande 1,55 heltidsekvivalenter, samtliga disputerade. Därutöver anlätades under 2007 sju visstidsanställda lärare (av dessa var två disputerade och fem doktorander), motsvarande 0,69 heltidsekvivalenter på grundnivå (av dessa utgjordes 0,31 heltidsekvivalenter av disputerade lärare).

Bland de tillsvidareanställda lärarna var tjänstefördelningen 2007 följande:

Grundnivå	1,55
Avancerad nivå	0 ⁴⁴
Forskarutbildning	0,90
Forskning	1,95
Administration	1,70
Utvecklingsarbete	0

Som framgår ovan disponerar de tillsvidareanställda lärarna ett inte oväsentligt utrymme för forskning; åtta av lärarna redovisar publikationer för den aktuella perioden 2003–2007.

44. Siffran gäller enbart hösten 2007.

Det är positivt att man har en nära nog jämn könsfördelning både bland de tillsvidareanställda och bland de visstidsanställda lärarna.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

På grundnivån är progressionen och forskningsanknytningen väl genomförda och utgör en god grund för studier på den avancerade nivån. Utbildningen inleds på A-kursen med en bred översikt kurs om allmän och nordisk historia. Därefter följer på B-kursen ekonomisk historia, en specialkurs, en kurs i historisk metod samt en uppsatskurs. Den tredje terminen ägnas åt författandet av en kandidatuppsats, en litteraturkurs samt historisk teori. Som alternativ till litteraturkursen kan en kurs i historiedidaktik läsas. Många av kandidatuppsatserna har moderna ämnen, ofta med lokal anknytning. Ganska många är skrivna inom historiedidaktik. För handledning av kandidatuppsatser anslås 15 klocktimmar, vilket är mer än vid de flesta andra lärosäten. Lika många timmar anslås för handledning på avancerad nivå.

Litteraturlistorna är tydliga och ger tillräckliga bibliografiska uppgifter. Men där saknas ibland en sammanräkning av sidantalet per moment, och detta gör det svårt att bedöma om kvantiteten litteratur är rimlig. En kontrollräkning visar att studenterna på A-kursen har att läsa 174 sidor per ”gammal” poäng, vilket ligger betydligt under den sedan länge vanliga normen om ca 200 sidor. Prestationsgraden ligger på en normal nivå (68 procent).

De kursplaner för avancerad nivå som bifogats självvärderingen gäller från och med vårterminen 2008. Av den anledningen har de inte bedömts i föreliggande granskning.

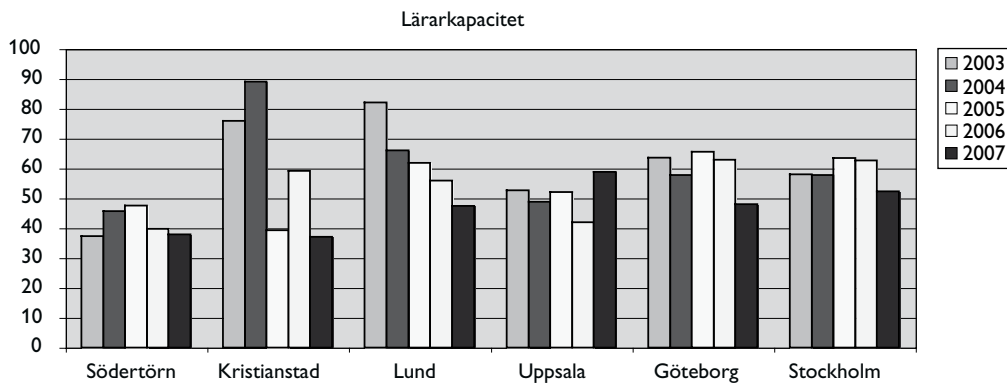
Utbildning på forskarnivå

Forskarutbildningen fungerar av allt att döma mycket väl men antalet doktorander har inte varit så stort. För handledning anslås per år 60 klocktimmar till huvudhandledaren och 30 klocktimmar till biträdande handledaren. Den sammanlagda tiden för handledning ligger på en normal nivå. Antalet heltids-ekvivalenter doktorander per heltidsekvivalent professor/docent är rimligt.

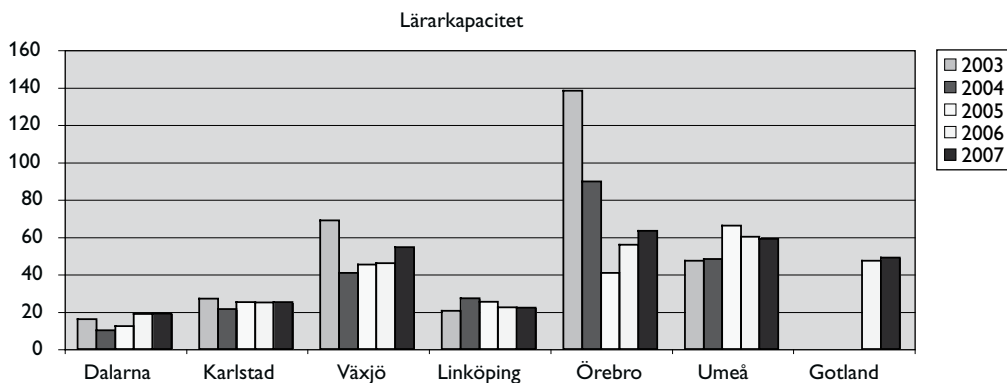
Avhandlingen motsvarar färre poäng än vid de flesta andra lärosäten, medan kursdelen på forskarutbildningen tilldelas fler poäng. Detta behöver ses över.

Fyra disputationer har ägt rum under perioden 2003 till 2007. Tre av avhandlingarna har skrivits av kvinnor. Det är positivt att det är en ganska jämn könsbalans bland doktoranderna, liksom det även är bland lärare och studenter. En sådan situation är ovanlig.

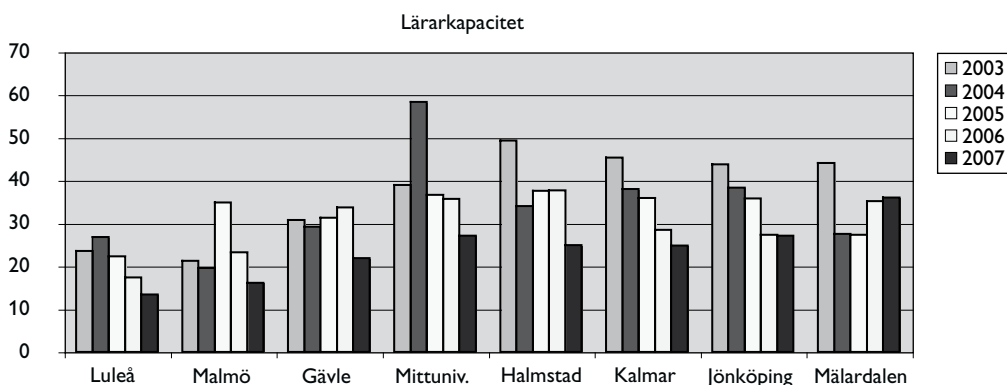
Bilaga: Nyckeltal för grundnivå och avancerad nivå för perioden 2003–2007

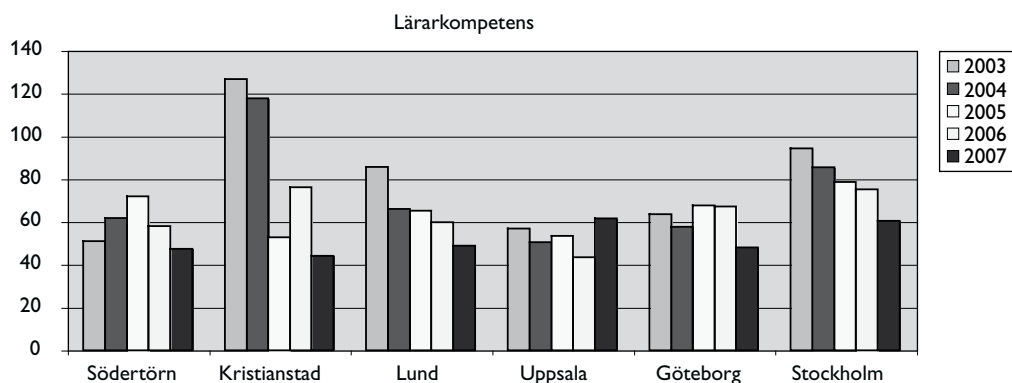
Figur 1a: Figuren visar antalet helårsstudenter per heltidstjänstgöring inom undervisningen vid de lärosäten där utbildningen i historia är stor nationellt sett (dvs. som år 2007 hade mer än 170 helårsstudenter).

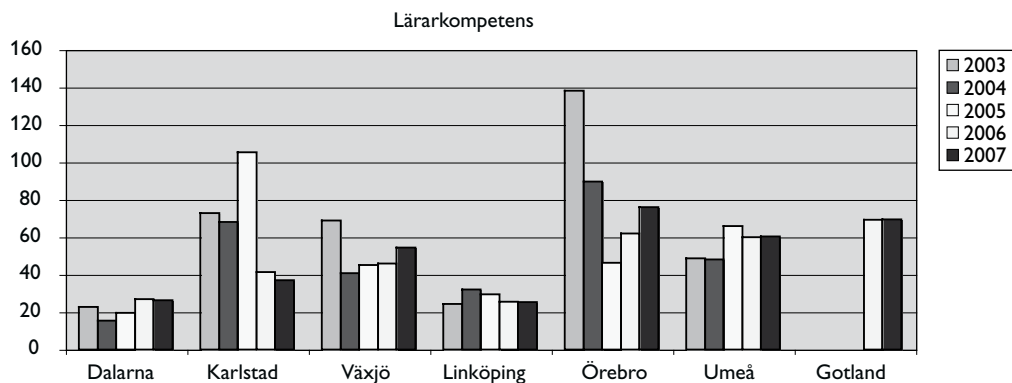
Figur 1b: Figuren visar antalet helårsstudenter per heltidstjänstgöring inom undervisningen vid de lärosäten där utbildningen i historia är medelstor nationellt sett (dvs. som år 2007 hade mellan 100 och 170 helårsstudenter).

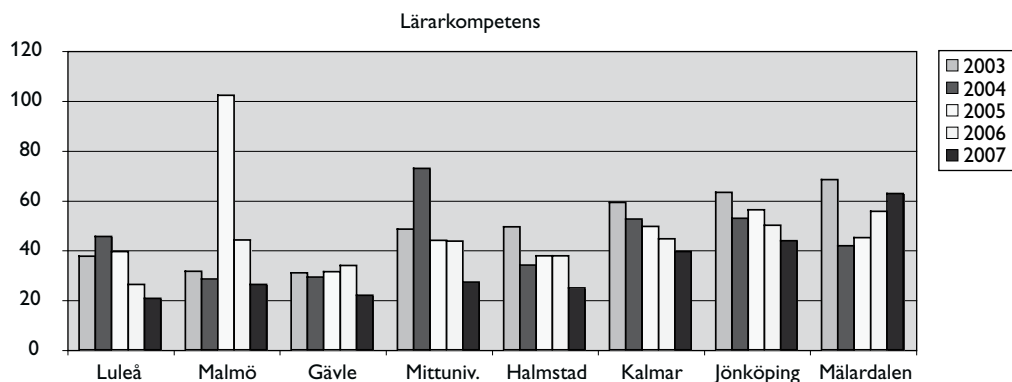
Figur 1c: Figuren visar antalet helårsstudenter per heltidstjänstgöring inom undervisningen vid de lärosäten där utbildningen i historia är liten nationellt sett (dvs. som år 2007 hade mindre än 100 helårsstudenter i historia).

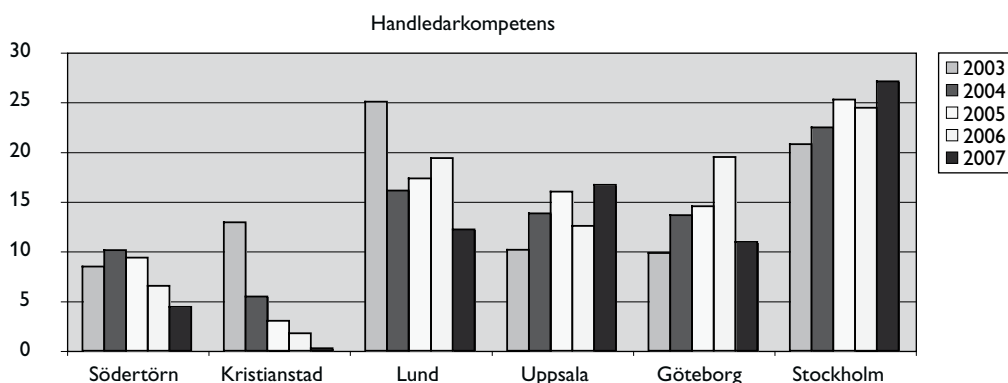
Figur 2a: Figuren visar antalet helårsstudenter per heltidstjänstgöring inom undervisningen utförd av disputerad lärare vid de lärosäten där utbildningen i historia är stor nationellt sett (dvs. som år 2007 hade mer än 170 helårsstudenter).

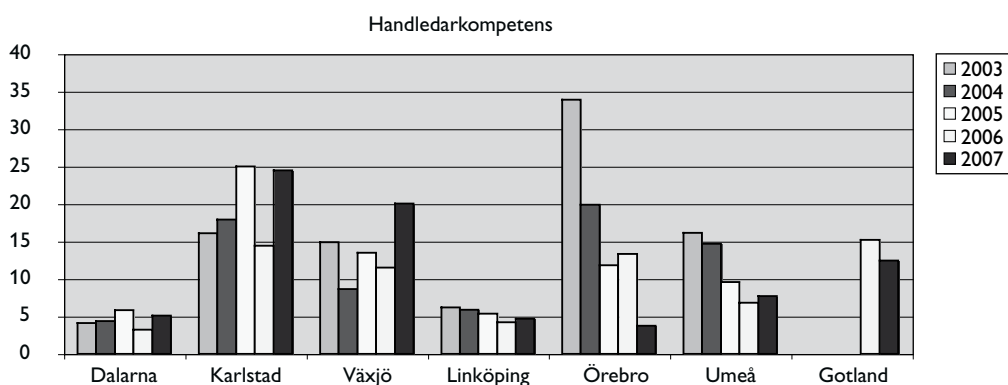
Figur 2b: Figuren visar antalet helårsstudenter per heltidstjänstgöring inom undervisningen utförd av disputerad lärare vid de lärosäten där utbildningen i historia är medelstor nationellt sett (dvs. som år 2007 hade mellan 100 och 170 helårsstudenter).

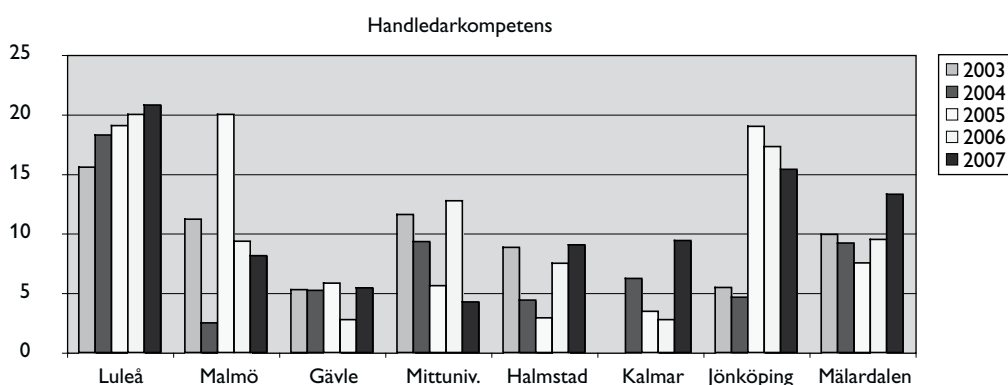
Figur 2c: Figuren visar antalet helårsstudenter per heltidstjänstgöring inom undervisningen utförd av disputerad lärare vid de lärosäten där utbildningen i historia är liten nationellt sett (dvs. som år 2007 hade mindre än 100 helårsstudenter i historia).

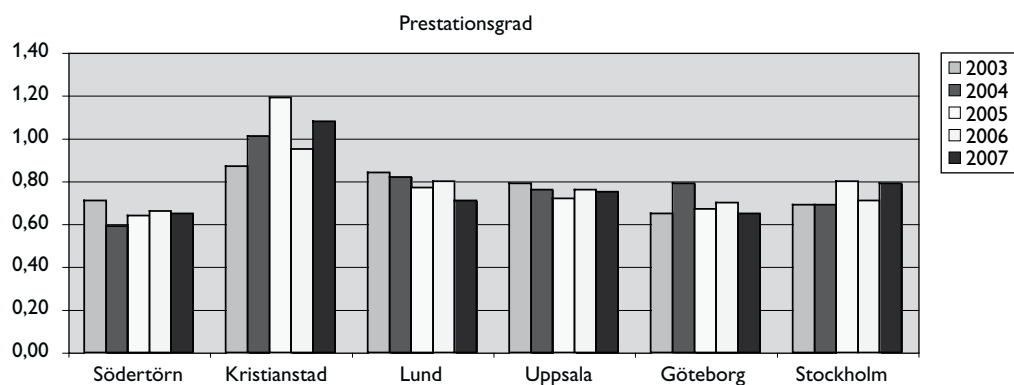
Figur 3a: Figuren visar antal examensarbeten per heltidstjänstgöring inom undervisningen utförd av disputerad lärare vid de lärosäten där utbildningen i historia är stor nationellt sett (dvs. som år 2007 hade mer än 170 helårsstudenter).

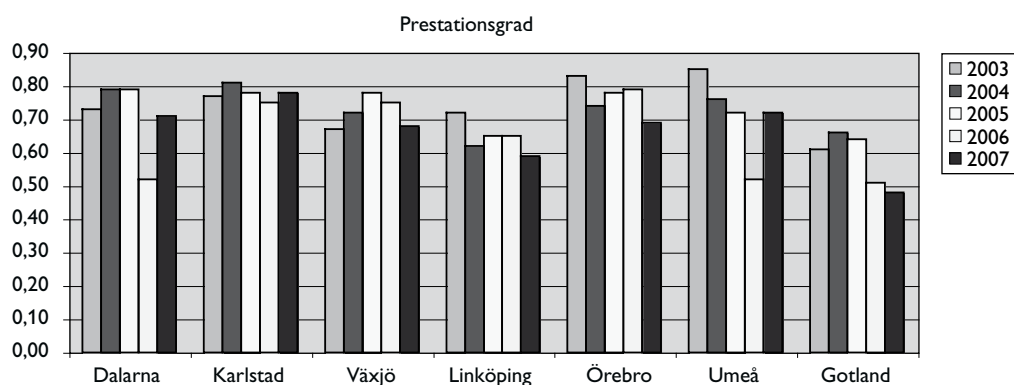
Figur 3b: Figuren visar antal examensarbeten per heltidstjänstgöring inom undervisningen utförd av disputerad lärare vid de lärosäten där utbildningen i historia är medelstor nationellt sett (dvs. som år 2007 hade mellan 100 och 170 helårsstudenter).

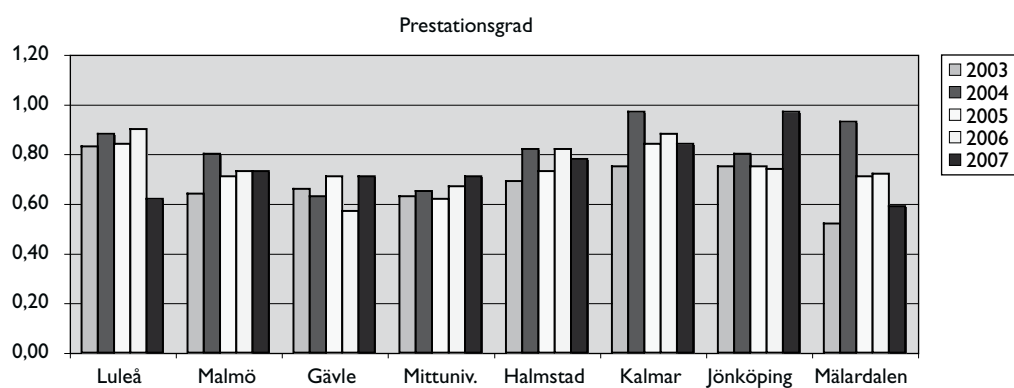
Figur 3c: Figuren visar antal examensarbeten per heltidstjänstgöring inom undervisningen utförd av disputerad lärare vid de lärosäten där utbildningen i historia är liten nationellt sett (dvs. som år 2007 hade mindre än 100 helårsstudenter i historia).

Figur 4a: Figuren visar förhållandet mellan antalet helårsprestationer och antalet helårsstudenter, uttryckt i procent, vid de lärosäten där utbildningen i historia är stor nationellt sett (dvs. som år 2007 hade mer än 170 helårsstudenter).

Figur 4b: Figuren visar förhållandet mellan antalet helårsprestationer och antalet helårsstudenter, uttryckt i procent, vid de lärosäten där utbildningen i historia är medelstor nationellt sett (dvs. som år 2007 hade mellan 100 och 170 helårsstudenter).

Figur 4c: Figuren visar förhållandet mellan antalet helårsprestationer och antalet helårsstudenter, uttryckt i procent, vid de lärosäten där utbildningen i historia är liten nationellt sett (dvs. som år 2007 hade mindre än 100 helårsstudenter i historia).